

Notulen -gewijzigd vastgesteld-

Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum Statenvergadering	:	21 november 2022
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Plaatsvervangend voorzitter	:	Statenlid N.M. van der Waart
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder – statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig:

- 5 Mw. S. Abdi (PvdA), mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), Statenlid S. Becker (GL), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. Bouhlef-Lascaris (SP), Statenlid M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), Statenlid J.W. Dulfer (GL), Statenlid Er (GroenLinks), mw. G. Van Geffen (N N-H.), Statenlid A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. Van Hooff (PVV), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. M.C.A. Klein (ChristenUnie), Statenlid R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Statenlid I. Kostić (PvdD), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mulder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), Statenlid N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), Statenlid T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), Statenlid F.A.S. Zoon (PvdD).
- 10
- 15
- 20 **Afwezig:** mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. G.J.W. Hartog (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), mw. J. Vastenhouw (FvD).

25

Agenda

14. Heropening vergadering.
15. Vaststellen Regionale Veenweide Strategie 1.0 (VD-59).
16. Programma Natuurnetwerk 2023 (VD-60).
17. Natuurbeheerplan 2023 (VD-58).
18. Vragenuur.
19. Gebundelde stemming van alle motie(s) amendement(en) en voordrachten PS 21 november 2022.
20. Sluiting.

Paginanummer:

- (2)
- (2)
- (23)
- (43)
- (61)
- (64)
- (68)

30 *Heropening om 13.07 uur.*

14. Heropening vergadering.

35 De **VOORZITTER**: Goedemiddag, dames en heren, ik heropen de vergadering van 14 november 2022. Het is vandaag 21 november. We gaan door met de met de PS-vergadering. Ik verzoek u om uw mobiele telefoons op stil te zetten.

40 Het zal u niet ontgaan zijn: de commissaris van de Koning is verhinderd. Hij heeft een overleg in Den Haag met een aantal ministers. Hij zal rond 16.30 uur hier deze voorzittersstoel weer innemen.

45 Welkom aan alle Statenleden en leden van GS hier aanwezig in de statenzaal. En natuurlijk ook een hartelijk welkom aan alle belangstellenden die deze vergadering via de website volgen of aanwezig zijn op de publieke tribune.

Bij de opening van deze vergadering op 14 november was er een quorum. Omdat het nu een uitloopvergadering betreft, is er geen quorum nodig. Zo te zien hebben we het wel.

50 Verder kan ik u meedelen dat we een aantal verhinderingen hebben om diverse redenen. Dat is in ieder geval mevrouw Van Soest, mevrouw Kaamer van Hoegee, de heer Hartog, mevrouw Bezaan, de heer Koyuncu, mevrouw Vastenhouw en mevrouw Nanninga. Zij zijn allemaal verhinderd voor de gehele dag. Wij hebben ook vernomen dat mevrouw Van Meerten van de VVD later aanwezig zal zijn vandaag en Statenlid Abdi van de Partij van de Arbeid zal ook later aanschuiven. Dat waren de verhinderden.

55 **15. Vaststellen Regionale Veenweide Strategie 1.0 (VD-59).**

60 De **VOORZITTER**: Dan kunnen wij meteen overgaan tot het inhoudelijke agendapunt. Dat is agendapunt 15 van de vergadering. Aan de orde is voordracht 59 inzake de Regionale Veenweide Strategie 1.0. Deze Regionale Veenweide Strategie, de RVS, 1.0 beschrijft de strategie voor het verminderen van broeikasemissies, CO₂ uit veenbodems en het daaraan gekoppelde afremmen van bodemdaling in de landelijk gebied van de provincie Noord-Holland. Het is een strategie voor de middellange en lange termijn 2030 met een doorkijk naar 2050, en de kaders uit het landelijk Klimaatakkoord zijn hierbij leidend. De voordracht is op 24 oktober jongstleden in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid besproken en na vaststelling van deze voordracht Regionale Veenweide Strategie 1.0 wordt deze en de uitvoering daarvan opgenomen in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

70 Goed, ik heb hier een aantal sprekers voor genoteerd. Een heel lijstje. In deze volgorde zal ik u dadelijk ook het woord geven. Dat is als eerste mevrouw Kapitein van D66, dan de heer Mantel JA21, mevrouw De Groot, SP, mevrouw Koning-Hoeve van het CDA, Statenlid Kostić, Partij voor de Dieren, de heer Mantel, JA21, Statenlid Cardol, GroenLinks, de heer Leerink, PvdA, de heer De Wit, VVD en als laatste de heer Klein van de ChristenUnie. En daar blijft het ook bij, denk ik. Dus dan nodig ik graag mevrouw Kapitein uit van D66 voor haar bijdrage. Mevrouw Kapitein, gaat uw gang.

75 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Dank u wel, voorzitter. D66 maakt zich zorgen over de bodemdaling. Wij willen dat deze afgeremd wordt en liefst nog gestopt, en zo snel mogelijk. Liever vandaag dan morgen. Het is urgent. Niet alleen, omdat bodemdaling leidt tot CO₂-uitstoot en we in het Klimaatakkoord hebben afgesproken dat te willen verminderen, maar ook omdat bodemdaling tot veel lange termijn negatieve effecten voor onze samenleving leidt. Voor de huizen in de omgeving, voor de infrastructuur en voor de boeren zelf. We willen ons land leefbaar houden.

85 Nu ligt er een Regionale Veenweide Strategie om de bodemdaling en de CO₂-uitstoot met vijftig procent te verminderen. Alleen, we hebben hier een probleem mee. Zoals al in de commissie aangegeven, vinden wij het geen strategie. Dit was wel de intentie dat we een strategie zouden hebben. D66 is hier teleurgesteld over. Het is geen strategie, omdat er geen doelen in staan, behalve een algemene van vijftig procent verminderen. Er zijn ook geen concrete instrumenten aangegeven hoe de doelen te bereiken. Dat neemt echter niet weg dat er ook een aantal waardevolle zaken in dit document staan die we willen vasthouden en die we willen realiseren en waar we op willen doorpakken, zoals minimaal 0,09 megaton per jaar aan CO₂-reductie, leidend principe bodem en water sturend, daar waar mogelijk gebruik maken van regeneratieve

landbouwmethodieken geheel in lijn met onze Voedselvisie, de omarming van het van de ambitie, het ophogen van de grondwaterstand tot maximaal twintig tot dertig centimeter onder het maaiveld en de instelling van een veenweideloket voor boeren. Een aantal van deze waardevolle zaken zijn te zien als grenzen die wij als provincie stellen. Dit geeft duidelijkheid voor de desbetreffende boeren en andere partijen waar de provincie mee samenwerkt om de bodemdaling te verminderen. Maar dan moeten we het nog wel even gaan doorvertalen naar praktische instrumenten om het te gaan realiseren. Wij begrijpen dat de bodemdaling een zeer nauwe relatie heeft met andere opgaven die wij als provincie hebben. Dit moet dus op een verantwoorde manier worden aangesloten op elkaar en straks in het PPLG een logisch geheel vormen. Maar dit mag wat ons betreft niet leiden tot vertraging. Beide punten, die ik zojuist heb genoemd – namelijk de urgentie en ‘het RVS-document is geen strategie’ – hebben geleid tot een amendement dat we samen met GroenLinks, de PvdA, de Partij voor de Dieren en de SP hierbij indienen. Het dictum luidt, wijzigen van de statenvoordracht als volgt: bullet 1, de Regionale Veenweide Strategie 1.0 vast te stellen, te wijzigen in, kennis te nemen van de Regionale Veenweide Strategie 1.0 en het document niet een Regionale Veenweide Strategie te noemen, maar een Regionale Veenweide Verkenning die kan dienen als handreiking. bullet 2, de volgende fases en de uitvoering van de Regionale Veenweide Strategie op te pakken via het Provinciaal Programma Landelijk Gebied, te wijzigen in, in volle snelheid maatregelen te nemen tegen de bodemdaling.

Amendement 64-21 november 2022 Regionale Veenweide Strategie 1.0

*Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022
Constaterende dat:*

- *De statenvoordracht uitgebreid is besproken in de commissievergadering Natuur, Landbouw & Gezondheid op 24 oktober;*
- *Meerdere partijen in de commissie het er over eens waren, dat dit document niet voldoet aan de verwachtingen en ambities van Provinciale Staten. Daarom kan dit document niet gezien worden als dé Noord-Hollandse strategie. Er ontbreken concrete doelstellingen en instrumenten per gebied.*

Overwegende dat:

- *Het document een verkenning is en waardevolle kennis en uitgangspunten bevat voor vervolgstappen en als handreiking kan dienen voor het vervolgtraject voor de aanpak van de bodemdaling.*

Zijn van mening dat:

- *Bodemdaling zo snel mogelijk moet worden aangepakt in Noord-Holland en de werkwijze via het PPLG geen vertraging moet gaan opleveren;*
- *Er op dit moment met dit document nog geen volledig geformuleerde strategie vastgesteld kan worden, maar wel met urgentie verder gewerkt moet worden.*

Besluit:

Wijzigen het besluit van de staten voordracht als volgt:

Bullet 1

- *“de Regionale Veenweide Strategie 1.0 vast te stellen”
te wijzigen in:
“kennis te nemen van de Regionale Veenweide Strategie 1.0” en het document niet een Regionale Veenweide Strategie te noemen, maar een Regionale Veenweide Verkenning die kan dienen als handreiking*

Bullet 2

- *“de volgende fases en de uitvoering van de Regionale Veenweide Strategie op te pakken via het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.”
te wijzigen in:*

*“in volle snelheid maatregelen te nemen tegen bodemdaling.”
En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Arja Kapitein (D66), Rien Cardol (GroenLinks), Gert-Jan Leerink (PvdA), Ines Kostić (Partij voor de Dieren) en Anna de Groot (SP)

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): En hoe we nu exact verder willen, hebben wij samen met GroenLinks, de PvdA, de SP en de Partij voor de Dieren in een motie verwoord. Hier staat ook mooi verwoord hoe we de samenhang met de PPLG zien, maar toch snelheid willen maken. En wat voor soort instrumenten onze voorkeur hebben. Wat voor ons ook belangrijk is hierbij, is punt vier van het dictum. Hierin vragen we om een maandelijks agendering in onze commissie van de aanpak van

de bodemdaling, want we willen graag in gesprek blijven met GS over de voortgang en invulling, ondanks de komende verkiezingen. De bodemdaling wacht namelijk niet op onze verkiezingen en het bijbehorende vervolgtraject. De ongewenste bodemdaling gaat immers gewoon in volle snelheid door als we niets doen. En hierbij het ondertekende amendement.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. En dit amendement en deze motie maken deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Het is alleen een amendement.

De **VOORZITTER**: Amendement. Excuus. Ja. Dank u wel, mevrouw Kapitein.

En dan gaan we door met de volgende spreker. Dat is de heer Mantel van JA21. Meneer Mantel, gaat uw gang.

De heer **MANTEL** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Allereerst, deze strategie is niet concreet over de situatie in 2026. Dat is een flinke omissie. Grond is de basis van ieder boerenbedrijf en het behouden van die grond – veengrond in dit geval – is ten aller tijde een goede zaak voor de boer die daar zit. Voorzitter, wij zouden GS het volgende mee willen geven. Maak een checklist en bespreek met de boeren hoe zij denken verder te kunnen boeren binnen de maatregelen die geadviseerd worden. Bespreek dit met boeren aan de keukentafels. Ze voelen zich tot nu toe niet gehoord. En het lijkt daarmee verdacht veel op de ingrepen in Zuid-Kennemerland, waar ook veel over de hoofden van de betrokken bollenboeren, veehouders en manegehouders besluiten worden genomen. Neem een andere houding aan bij het maken van de volgende versie 2.0, want 1.0 is geen strategie; het is meer een aanzet daartoe. Dat is ook zo besproken in de commissie. Betrek ook het waterschap daarbij. Ze hebben hun kennis aangeboden, maar geven aan niet gehoord te worden. Ook wordt er te weinig gekeken naar wat andere provincies doen. Het commentaar van de provincie Utrecht op het voorliggende plan is niet voor niets spijkerhard. Denk daarbij ook aan hoe de prioritering van zoet water wordt geregeld. Verzouten is eenvoudig, maar een verzilte bodem is onherstelbaar beschadigd. Heel anders dan bij de andere plannen die vanmiddag aan de orde komen. Daar zitten ook veel experimenten tussen waar wij grote zorgen over hebben, maar die eventuele mislukkingen voor wensnatuur, die zijn dan misschien nog te herstellen. Met verzouten is dat onmogelijk.

Tot slot, voorzitter. Verdrogen van veen door het grondwaterpeil te laten zakken, zal de bodem onherstelbaar beschadigen en het inklinken niet stoppen. Dat beseffen wij ook wel. Maar tegelijk met het verhogen van het waterpeil zal de methaanuitstoot verhogen en het huidige boerenbedrijf onmogelijk maken, terwijl de experts niet eenduidig zijn over het stoppen van die bodemdaling. De natte teelt is geen optie, zoals we bij de lisdoddekeukerijen als commissie al hebben kunnen vaststellen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, dank u wel. Een vraag aan JA21. U heeft het over methaan. Daar maakt u zich zorgen over. En ik vroeg me af, weet u dat de vee-industrie de grootste bron is van methaan?

De heer **MANTEL** (JA21): Op de laatste vraag: ja, dat weet ik. En nee, wij maken ons daar geen zorgen over.

De **VOORZITTER**: Gaat u door.

De heer **MANTEL** (JA21): Dank u wel. Voorzitter, wij kunnen met deze 1.0-versie niet instemmen. Het geeft een aardige stand van zaken, maar het roept meer vragen op dan dat het antwoorden geeft. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank, meneer Mantel. De volgende spreker is mevrouw De Groot van de SP. Komt u naar voren.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dank u wel, voorzitter. Het terugdringen van de CO₂-uitstoot in veenweide zal veel tijd vergen, terwijl er geen tijd te verliezen is. Dat staat in de Regionale Veenweide Strategie 1.0. En wat gebeurt er? In plaats van het verhogen van de waterstanden in de veenweidegebieden, gaan we een strategie in van wikken en wegen, polderen en kletsen, onderhandelen en uitstellen. 'Pappen en drooghouden', werd er zo treffend eerder deze vergadering gezegd. We denken geen grote stappen te kunnen nemen, omdat rekening

220 gehouden moet worden met agrarische belangen. Boeren die, ondanks de grote bedreiging van
klimaatopwarming, geld moeten verdienen aan het houden van veel, veel, veel vee, veel te veel
melkvee. Boeren die, ondanks het feit dat ze op een andere wijze hun geld moeten verdienen,
vasthouden aan het drooghouden van hun land om veel melkvee te kunnen houden. En
225 ondertussen zakt het veen verder en wordt de aarde ontoelaatbaar opgewarmd. Ondanks
bijkomende problemen blijkt dat de combinatie van ophogen van het slootpeil in combinatie met
het ophogen van het grondwaterpeil tot de meeste CO₂-winst leidt in pure veengebieden. Klei in
veen lijkt veelbelovend, maar verkeert nog in een experimenteel stadium. Maar we
experimenteren met verbrakking, regeneratieve landbouw, natte teelten. Een mix van
maatregelen lijkt het meeste resultaat op te leveren. Niet alles kan overal. En het gekke is, de
230 maatregelen werken elkaar tegen. Zucht. We gaan nu als volgt te werk. In 2030 moet de emissie
uit veenbodems met 0,09 megaton verminderd zijn en in 2050 is het veengebied watergezond,
robuust en toekomstbestendig ingericht én de bodem mag niet meer gedaald zijn. Daarbinnen
hebben verschillende gebieden weer een verschillende aanpak, vooral ingegeven door
boerenbelangen, die we dan een integrale aanpak noemen. En ja, andere boeren verzetten zich
235 daar weer tegen, zodat het proces uiterst langzaam zal gaan verlopen. De SP vindt dat het sneller
moet. Niet alleen voor de natuur en het klimaat, maar ook voor de woningen die op
oorspronkelijke veenweiden gebouwd zijn. Die zakken zich een ongeluk. Om het proces te
bespoedigen, hebben we diverse moties en amendementen mede-ingediend. Het moet sneller,
dat staat vast. Dus Gedeputeerde Staten, zorg daarvoor. Hoe het gedaan wordt, laten we graag
aan jullie over. Als het maar snel is.

240 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dat gold ook voor uw bijdrage. De volgende spreker nodig ik uit.
Dat is mevrouw Koning van het CDA. Daarna Statenlid Kostić, de heer Mantel – die is al geweest.
Dus hierna Statenlid Kostić, Statenlid Cardol, dan de heer Leerink, de heer de Wit en de heer
Klein. Maar nu eerst mevrouw Koning.

245 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Voorzitter, wij hebben onlangs een interessant werkbezoek
gehad naar het Veenweide Innovatiecentrum in Zegveld en veel gehoord over de complexiteit van
het tegengaan van bodemdaling. En daarna hebben wij er met elkaar ook uitgebreid over
gediscussieerd in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid. Het tegengaan van
250 bodemdaling is en blijft een complexe materie. Er zijn enorm veel transities tegelijkertijd gaande
in het landelijk gebied. Dat maakt de situatie extra moeilijk. Het is bijzonder jammer dat de natte
teelten, zoals de teelt van lisdodde nasolla niet goed uitvoerbaar lijken te zijn en niet het
gewenste resultaat hebben. Natte teelten leidden ook tot veel methaanuitstoot en dat gas is veel
sterker dan CO₂. Nu we deze wetenschap hebben, moeten we dat op een gegeven moment ook
255 accepteren en andere oplossingen zoeken. Veel onderzoek is nog nodig. En dat onderzoek is ook
in gang gezet, onder andere op het FIC. Diverse partijen uit deze Staten pleiten ervoor om de
Veenweide Strategie te versnellen en hebben daarvoor zojuist ook een amendement ingediend.
We kunnen echter als provincie niet versnellen, als nog niet duidelijk is wat de beste oplossingen
zijn voor het tegengaan van bodemdaling. We moeten ons niet in de valkuil laten lokken om actie
260 te ondernemen, terwijl we niet eens weten welke actie tot resultaat gaat leiden. Dat zou een
heilloze weg zijn. Onderzoek versnellen? Ja, dat willen wij wel. Maar nu de strategie versnellen?
Nee, dat kan nog niet. Helder zal zijn dat het CDA daarom niet voor het amendement zal
stemmen.

265 Voorzitter, het CDA wil in de veenweidegebieden wel aan de slag met gebiedsprocessen.
Gebiedsprocessen zullen in de komende tijd enorm belangrijk zijn om samen met alle partners
de mogelijkheden, wensen en kaders binnen elk gebied op een rij te zetten. Ga bij die boer aan
de keukentafel zitten. Laat de boeren in het gebied zelf hun streefbeeld en acties bepalen binnen
de gestelde kaders. Dat leidt tot gedragen aanpassingen en gemotiveerde boeren in het
270 veenweidegebied. Kan de gedeputeerde toezeggen dat ze op die werkwijze bottom-up aan de
slag wil gaan?

Het CDA wil dat maatregelen voor het tegengaan van bodemdaling alleen grootschalig ingevoerd
worden als ze middels pilots bewezen, effectief, realistisch en haalbaar zijn. Daarbij moeten we
275 rekening houden met het feit dat de veenweidegebieden ook echt weidegebieden zijn, met veel
weidevogels en agrarische bedrijven met vee.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, dank u wel. Mijn vraag aan mevrouw Koning is, wat is er
nodig om de boeren te motiveren om te zorgen dat het veen niet meer zakt, om te zorgen dat zij,
280 nou ja, goed, aan allerlei transities mee gaan doen? Wat is daarvoor nodig?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Die boeren zien natuurlijk zelf ook wel dat de bodem zakt, al gaat dat in het ene gebied wat sneller dan het andere. Dus zij zijn zelf ook gebaat bij, ja, modellen of werkwijzen om dat tegen te gaan en te stoppen. Dus zij zullen daar gemotiveerd voor zijn, maar er moeten wel manieren zijn waar ze zelf ook iets mee kunnen. En als ze met elkaar, met de provincie samen, een streefbeeld kunnen bepalen en acties kunnen bepalen, dan zullen ze gemotiveerd zijn. Maar niet als ze hier in de Staten gezegd wordt: ja, die instrumenten zijn er niet, maar we willen wel dat meteen al nu de doelen gesteld worden en de acties ingezet worden. Dat kan niet als je de instrumenten nog niet hebt en niet weet wat nou echt tot een resultaat zal leiden.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dus als ik het goed begrijp, voorzitter, bedoelt mevrouw Koning, nou ja, dat dat het veen ontoelaatbaar zakt, maar dat we wel moeten gaan zitten wachten tot Sint Juttemis, totdat we actie kunnen gaan ondernemen?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dat bedoel ik helemaal niet, want dat heb ik ook niet gezegd.

De heer **DESSING** (FvD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ben blij met de geluiden van het CDA om toch even een soort van pas op de plaats te doen, omdat dit sowieso een onzalig plan is. Maar dat terzijde. Mijn interruptie gaat over de opmerking over de keukentafels. U zegt dat de boeren daar- Sorry. Mevrouw koning zegt dat de boeren daar gehoord ook moeten worden en dat die gesprekken aangehoord moet worden, maar dat hun signalen ook serieus genomen moeten worden. Als nou die boeren aangeven dat, wat hun betreft, die verhoging van het grondwaterpeil onacceptabel is, omdat dat hun agrarische bedrijfsvoering onnodig en echt, ja, te veel zeg maar beïnvloedt, wordt dat geluid dan ook meegenomen? Is dat een geluid wat volgens het CDA ook meegenomen moet worden? Of is dat puur iets wat, ja, onafwendbaar is?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ik ben het helemaal met u eens. Dat geluid moet absoluut meegenomen worden. We hebben ook gezien bij dat werkbezoek: we kunnen niet één peil voor alle gebieden vaststellen, want de grondhoogte is overal verschillend. En als je zegt 'zoveel centimeter onder het maaiveld' is dat overal verschillend. Dus je moet echt kijken naar maatwerk in elk gebied en voor elk perceel.

De **VOORZITTER**: Gaat u door met uw betoog.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel. Het is denk ik goed om hier nogmaals te benadrukken dat permanent grasland, zoals veenweide, ook een hoge biodiversiteit kent. Veel Mensen weten dat niet, maar dat is zo. Voor bedrijfsaanpassingen en het aangaan van investeringen zoeken ondernemers in de veenweidegebieden naar bedrijfscontinuïteit. Verdienmodellen zijn nodig. Dat is geen bijzaak, maar hoofdzaak om aanpassingen in het gebied mogelijk te maken. Goed dat de provincie het opstarten van een veenweideloket steunt. Kennis uitwisselen wordt de komende periode zeer belangrijk.

Tot slot danken wij de gedeputeerde voor het feit dat zij voorzichtig is met verbrakking van Westzaan. Wij hebben grote vraagtekens bij verbrakking. Ook de omwonenden en de gemeenteraad van Zaandam hebben grote vraagtekens of deze verbrakking wel goed uitpakt. Er lijken veel negatieve gevolgen te zijn bij de verbrakking. Wij zijn blij dat de gedeputeerde een onderzoek instelt naar de mogelijke gevolgen en dat zij dat zal voorleggen aan de gemeenteraad van Zaandam. Wij zien de uitkomst van dat onderzoek ook graag met belangstelling tegemoet.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Uit de gemeenteraad van Zaanstad. Nou, ik ben bij die discussie geweest, maar het is niet zo dat alle leden van de gemeenteraad van Zaanstad het niet zien zitten met die verbrakking. Integendeel, zou ik bijna willen zeggen. Dus dan moet u vooral naar uw eigen achterban kijken. In elk geval, het gaat niet om Zaandam, maar het is een Zaanstad. Zaanstad is veel groter dan Zaandam alleen.

De **VOORZITTER**: Goed. Dat was uw punt. Ik heb daar geen vraag in gehoord. Dank u wel, mevrouw Koning.

Statenlid Kostić, komt u naar voren voor uw bijdrage? Namens Partij voor de Dieren.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wil eerst de ambtenaren danken voor hun werk, ondersteuning en het meedenken. Over de politiek zijn we helaas minder positief vandaag. Die klimaatcrisis rijst de pan uit. Deze provincie haalt niet eens haar eigen zwakke doelen. De

345 bodem blijven dalen, met onder andere gevolgen voor de woningbouw, hebben we al eerder
gehoord van collega's. We zouden vandaag een strategie bespreken over hoe we de problemen in
het veenweidegebied in samenhang gaan aanpakken. Nu we op het punt staan van grote
veranderingen, zou het voorliggende stuk urgentie moeten uitstralen en inspireren om aan de
350 slag te gaan. Maar hier ligt weer een stuk waarin geen keuzes worden gemaakt. De problemen
worden doorgeschoven naar jongeren en de achterhoede bepaalt het tempo. Daarover hoorden
we weer het CDA. Die vindt het nu al eigenlijk te snel gaan. De provincie lijkt blij te zijn met alles
wat ondernemers bereid zijn te doen, ook al komt dat te vaak neer op technische, korte termijn
ingrepen, waarvan de effectiviteit onzeker is, maar waarvan we zeker weten dat ze duur zijn en
de problemen niet oplossen.

355 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel. U heeft het over de achterhoede van het CDA en
dat wij het nu al te snel vinden gaan. Die twee dingen heb ik niet gezegd. Ik vraag me ook af
waar u dat op baseert.

360 De **VOORZITTER**: Via de voorzitter, alstublieft. Statenlid Kostić.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, ik zie u niet roepen om de problemen op te lossen, om de crisis met
spoed aan te pakken, terwijl dat meer dan de tijd voor is, Dus daar baseer ik het op. U wilt nog
meer gesprekken voeren, alsof we niet al jaren bezig zijn met gesprekken voeren, alsof we niet
365 op het randje van de afgrond staan. Dus dat is niet eerlijk. Het is niet eerlijk tegen de boeren. Het
is niet eerlijk tegenover woningeigenaren. Niet eerlijk tegenover de jongeren, toekomstige
generaties, die hier de problemen moeten oplossen. Ik snap dat het CDA dat moeilijk te
begrijpen vindt, maar dat vind ik wel jammer, want dat is juist deze houding van het CDA die ons
in deze probleem heeft gebracht.

370 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Maar ziet u dan niet dat het een complexe materie is en dat je
met de boeren en bedrijven, die daar zitten, in overleg moet over hoe je dit op gaat lossen? Dat is
ook wat wij vragen. Ziet u dan niet, als u hier vanuit de provincie met een kaartje gaat zeggen
hoe het moet, dat dat in de praktijk gewoon niet werkt. De praktijk is anders dan het papier en
375 alles wat u hier staat te vertellen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Een heel goede vraag. Wij willen zeker de boeren helpen. Daar kom ik
zo op. Maar boeren helpen is ook eerlijk zijn. Dat betekent dat we met dit systeem niet door
kunnen gaan. Dat betekent minder dieren, het veenweidegebied anders gebruiken en inrichten
380 waar daar nog functie is voor de boeren. Dat kan met natte teelten. Daar willen we de boeren bij
helpen. Dus we willen ze verbinden met de rest van de keten, bijvoorbeeld de bouwbedrijven, om
daarmee aan de slag te gaan. Daar heb ik het eerder met u over gehad. Ik denk dat het een
interessant iets is om verder te verkennen. Ik denk dat de provincie daar veel meer inzet op kan
tonen dan alleen maar een pilot hier en daar. Maar goed, misschien kan ik mijn-

385 De **VOORZITTER**: Ja, gaat u door met uw betoog.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): En we zien wat dit voor gevolgen heeft, dit soort houdingen. Namelijk,
problemen die ernstiger worden, crises die zich opstapelen, een land dat op slot zit; ten koste
390 van de meest kwetsbaren. Zoals mijn collega Hollebeek een keer treffend zei: in plaats van
duurzaam doorpakken, is het zo langzaam doorzakken.

Voorzitter, we moeten eerlijk en duidelijk zijn. Dat creëert draagvlak. Net zoals bij andere crises
is een groot deel van de oplossing om het aantal landbouwdieren naar beneden te brengen.
395 Minder koeien betekent niet alleen minder vervuiling en minder water en landgebruik, maar ook
minder broeikasgassen, minder methaan – waar blijkbaar bepaalde partijen zich hierover zorgen
maakten, behalve als het gaat om methaan uit dieren – en meer ruimte om het waterpeil omhoog
te brengen. Waterpeil tot een bepaald niveau omhoog brengen, is een van de weinige
maatregelen namelijk, waarvan we zeker weten dat het werkt. En dat het niet alleen maar de
400 bodemdaling kan remmen, maar dat ook eventueel kan helpen stoppen. Dat is uiteindelijk toch
wel een belangrijk doel, die overigens GS met dit stuk wil doorschuiven naar na 2030. Een
onacceptabel standpunt, wat ons betreft. We mogen hier politiek wellicht van mening over
verschillen, dat is duidelijk, maar we vragen GS om tenminste de feiten in kaart te brengen, zodat
iedereen een goed afgewogen keuze kan maken. Laten we kijken hoeveel maatschappelijke
405 kosten en broeikasgassen we besparen als we zouden kiezen voor minder koeien in het
veenweidegebied. Is GS bereid dat straks in het PPLG in kaart te brengen? Graag een helder
antwoord, want dit bepaalt in belangrijke mate ons stemgedrag.

410 Voorzitter, technologie kan waardevol zijn. Tegelijk is inmiddels klip en klaar dat een effectieve
aanpak van verschillende crises om meer aanpak aan de bron vraagt, zoals het waterpeil in
veenweidegebieden verhogen en daarbinnen kiezen voor een ander grondgebruik of
functieverandering naar natuur, energietransitie, recreatie, et cetera. Dat vraagt echt wel om een
intensievere inzet vanuit GS. Een echte strategie. Wij vragen GS om daarvoor verschillende
415 scenario's in kaart te brengen. Werk daarin uit hoeveel van het veenweidegebied in Noord-Holland
moet worden vernat om de verschillende problemen op te lossen. Kijk vervolgens waar het zou
kunnen en waar veehouders te verleiden zijn te stoppen, uiteraard met voldoende compensatie,
of over te stappen naar iets anders. En breng die ondernemers daarvoor in contact met
ondernemers elders in het land die al verder zijn op dat gebied. In de commissie sprak iemand
420 van de Green Protein Alliance, die wil helpen met de koppeling aan de eiwittransitie. En de
bouwsector riep een tijdje geleden overheden op de radio op om de veeboeren
toekomstperspectief te geven door ze te helpen naar transitie richting teelt van bio based
materialen. Zo werken we namelijk aan CO₂-opslag, stoppen we bodemdaling en maken we
alternatieve verdienmodellen voor boeren. Is GS bereid om deze actoren aan tafel uit te nodigen
425 om samen met bewoners van de verschillende veenweidegebieden mee te denken over
oplossingen en een afzetmarkt voor die natte teelten? Is GS tenslotte bereid om ook de inzet van
de omgevingswetinstrumenten te verkennen met het doel de problemen aan te pakken? Die
worden nu namelijk niet eens in overweging genomen. En in het kader van duidelijk en eerlijk
zijn, dienen we daarom samen met onder andere GroenLinks en D66 twee voorstellen in. Het ene
430 maakt duidelijk dat het voorliggende stuk echt geen strategie is en het andere laat zien wat er
wel moet gebeuren om eerlijk en duidelijk te zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Kostić. Dan roep ik naar voren Statenlid Cardol van GroenLinks.

435 Statenlid **CARDOL** (GL): Dank u wel, voorzitter. We hebben vandaag drie natuur thema's op de
agenda en ik heb besloten om mijn treurnis te concentreren op dit eerste agendapunt. Dan kan ik
straks bij het PNN en het Natuurbeheerplan korter van stof zijn en vrolijk eindigen.

440 In de commissie zei ik al, het is gekmakend om te zien hoe dit kabinet over bijna alles ruzie
maakt en geen stap verder komt. Er zijn vele voorbeelden, maar bij het natuurbeleid maakt Den
Haag het helemaal bont. Minister Adema gaat gezellig zitten keuvelen met Farmers Defence
Force, de club die het stikstofprobleem ontkent en geweld niet schuwt om het beleid te
ondermijnen. Rijkswaterstaat koopt boerderijen op voor een ongewenste snelwegverbreding en
445 om illegaal opererende vliegvelden te legaliseren. Het lijkt er verdacht veel op dat Adema en
Harbers de stikstof- en natuurplannen van collega Van der Wal doelbewust saboteren. De
stikstofuitspraak van de Raad van State dateert van mei 2019.

450 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, ik kan me heel goed voorstellen dat, als u zegt dat minister
Harbers zijn ministerie boerderijen laat opkopen in verschillende provincies om een snelweg aan
te leggen, dat daarmee het stikstofprobleem gefrustreerd wordt, of de oplossing van het
stikstofprobleem. Maar als u nou zegt dat gesprekken met agrariërs bijdragen aan het frustreren
daarvan, ga ik daar echt niet met u in mee. Waar baseert u op dat gesprekken met relevante
partijen een ondergraving zijn van de oplossing van het probleem?

455 Statenlid **CARDOL** (GL): Mijn tegenvraag is, waaruit concludeert u dat een club als Farmers
Defence Force een relevante partij is in deze discussie?

460 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Nou, dat lijkt me een heel makkelijke vraag om te beantwoorden.
Het is club mensen die een stem op het platteland vertegenwoordigd. We kunnen daar
verschillende dingen van vinden. Maar het is een partij die een rol heeft in wat er op het
platteland speelt. Ik vind dat je bij de oplossing van problemen met alle partijen die een rol
spelen in overleg moet. Dat wil niet zeggen dat je naar iedereen moet luisteren, maar ik vind het
echt veel te kort door de bocht dat u suggereert dat een gesprek voeren met een partij het
465 ondergraven is van een oplossing.

470 Statenlid **CARDOL** (GL): Ik denk ook dat je met alle relevante partijen zou moeten praten in dit
soort gevallen. Ik denk eerlijk gezegd dat er toch heel veel omstandigheden zijn, waarin sommige
partijen sowieso uitgesloten zouden moeten worden van die gesprekken. Als het gaat om partijen
die geweld gebruiken, intimidatie gebruiken, geweld plegen tegen een minister, bijvoorbeeld
voor haar huis, dan denk ik dat dat geen serieuze gesprekspartner meer is.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ik ben helemaal eens dat geweld en intimidatie niet toegestaan mogen worden, maar het uitsluiten van partijen aan een gesprek lijkt me nooit een onderdeel van de oplossing.

De **VOORZITTER**: Goed. Statenlid Cardol.

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik ga verder, voorzitter. De stikstofuitspraak van de Raad van State dateert van mei 2019. Remkes heeft al twee keer zijn kunsten vertoond en we zijn toe aan de derde landbouwminister. En we zijn nog geen centimeter opgeschoten. De provincies klagen terecht steen en been over het uitblijven van maatregelen en geld. Er is nog geen sprankje licht aan de horizon. De natuur is de dupe.

Voorzitter, over naar de Veenweide Strategie. Toen we vier jaar geleden begonnen, dacht ik dat het veenweidedossier een van de zaken zou zijn waarop we deze statenperiode het verschil gingen maken. Maar het drama is bijna even groot als bij stikstof. Ja, er is veel onderzoek gedaan – te beginnen met Kees Veerman – en er is heel veel gepraat, maar de bodemdaling is niet gestopt. De uitstoot van CO₂ en methaan gaat door en van veenherstel op serieuze schaal is nog geen sprake. Er gloorde enige hoop toen we in juni het eerste concept van de Regionale Veenweide Strategie te zien kregen. Ik opende in de commissie toen met de volgende woorden. “Ik ben sinds enkele dagen fan van een VVD-minister, omdat ze een dapper plan heeft gelanceerd, maar ook, omdat ze haar rug recht heeft gehouden.” En over de RVS zei ik toen: “Dit is geen strategie. Een strategie is volgens het woordenboek een plan van handelen om een gesteld doel te bereiken. Dit stuk bevat veel mooie elementen, maar nauwelijks concrete doelen en geen plan van handelen. En intussen smeken waterschappen en natuurorganisaties om sturing van de provincie. Boeren en bewoners, maar ook betrokken gemeenten, kunnen geen toekomstplannen maken. Laten we een heldere visie neerzetten op de toekomst van ons kostbare veenweidegebied en aan de slag gaan.” Einde van mijn zelf-citaat. Voorzitter, we zijn weer een halfjaar verder. Het stuk is wat uitgebreid, maar nog steeds geldt: geen duidelijke doelen en geen plan van handelen. Kortom, we hebben na vier jaar praten nog steeds geen strategie om de bodemdaling te stoppen en het veen te herstellen. Een hele statenperiode stagnatie. En ik zei in juni ook al: met wachten wordt het er niet makkelijker op. De druk op de schaarse ruimte wordt groter, de grondprijzen gaan verder stijgen en daarmee wordt het perspectief voor boeren en de kans dat zij bereid en in staat zijn vrijwillig mee te werken. alleen maar kleiner. Een droevige conclusie.

Voorzitter, de tekst die nu voorligt bevat waardevolle informatie – ik zei het al – maar dat is geen strategie. Daarom dienen we samen met D66 en anderen een amendement in om dat te onderstrepen.

Maar we willen op de valreep ook een poging doen nog een klein stapje vooruit te zetten richting het Provinciaal Programma Landelijk Gebied, om niet helemaal met lege handen te eindigen. We hebben daarom een motie opgesteld die we samen met D66, Partij van de Arbeid, SP, Partij voor de Dieren en de ChristenUnie indienen. In die motie stellen we vast dat we inmiddels ruimschoots hebben voldaan aan de conclusies van Veerman van 3,5 jaar geleden, namelijk, zorgvuldig en geduldig overleg met alle betrokkenen. We constateren dat door de vele nieuwe uitdagingen in het landelijk gebied de urgentie het kookpunt nadert en dat een gecoördineerde aanpak geen langer uitstel kan dulden, terwijl alle betrokkenen – waterschappen, andere overheden, natuur- en landbouworganisaties – smeken om een voortvarende aanpak van de provincie met heldere doelen en een goed gevulde instrumentenkoffer. Daarom luidt het dictum van onze motie, die ik zo meteen in zal dienen, als volgt. Verzoeken het College in de eerste versie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied concrete doelen te formuleren, bij voorkeur op gebiedsniveau, inzake remming en stoppen van bodemdaling, veenherstel, klimaat en water, inzichtelijk te maken wat nodig is om die doelen te halen en hiervoor de richtinggevende uitspraak van december 2018 als startpunt te nemen. Punt 2, in het PPLG aan te geven welke instrumenten zullen worden ingezet om de doelen te halen, waaronder de systeemoplossingen zoals vermeld op pagina twintig van de RVS en instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening, teeltwijzen en een provinciaal pachtbeleid en alle instrumenten te bundelen in een zogenaamde instrumentenkoffer voor de gebiedsgerichte aanpak. Punt 3, voor het proces van voorbereiding en uitvoering van de Veenweide Strategie intensief samen te werken met alle betrokkenen in volle breedte, zowel sectoraal als geografisch. Punt 4, bij de toegezegde maandelijkse agendering van het PPLG-proces in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid uiterlijk in februari 2023 een update te geven over de beoogde aanpak inzake bodemdaling en veenherstel binnen het PPLG en

535 hierover in gesprek te gaan met de commissie. En punt 5, tussen nu en de vaststelling van het PPLG onverwijld door te gaan met de aanpak in Laag Holland en de Ronde Hoep. En hierbij, kijk, dat is mooi dat ik even tijd gegund wordt om alvast de moties bij u in te dienen.

Motie 237-21 november 2022

Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!

540

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

Constateernde dat:

- *Bodemdaling veenweiden' zijn gedaan.*
- *Deze uitspraken en de reacties daarop input zijn geweest voor het rapport van de heer Cees Veerman 'Haren kost geen tijd', met de meest geciteerde zinsnede 'Wel urgent, niet acuut' en een oproep tot zorgvuldig en geduldig overleg met alle betrokkenen. Vrijwel alle geconsulteerden waren ervan overtuigd dat het tijd is om gezamenlijk de problematiek van de bodemdaling als prioriteit aan te vatten.*
- *Eind 2019 GS de Staten middels een brief met bijlagen informeerden over de start van het integraal gebiedsprogramma Laag Holland.*
- *De betrokken Statencommissie de afgelopen jaren veelvuldig aandacht heeft besteed aan de veenweideproblematiek met diverse werkbezoeken, technische briefings en discussies waarin ook vertegenwoordigers van betrokken partijen participeerden.*

550

Overwegende dat:

- *We bijna vier jaar verder zijn na de richtinggevende uitspraken en in die periode zowel in Laag Holland als in andere veengebieden zoals De Ronde Hoep veel gesproken en geleerd is over de veenweideproblematiek en de mogelijke aanpak.*
- *De provincie aan de slag is gegaan met de Noord-Hollandse gebiedsgerichte aanpak en in de veengebieden veelvuldig in gesprek is geweest met tal van partners waaronder betrokken agrarische ondernemers.*
- *Daarmee wordt voldaan aan het door de heer Veerman bepleite zorgvuldige en geduldige overleg met alle betrokkenen.*
- *In de 1.0-versie van de Regionale Veenweidestrategie zoals vandaag aan de orde veel kennis en ervaring is gebundeld, maar nog geen strategie is geformuleerd.*
- *GS voornemens is om de uitwerking naar een strategie voor de veenweidegebieden een plek te geven in Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG).*

560

565

Stellen vast dat:

- *De provincie in de afgelopen jaren de aanbeveling van de heer Veerman om de veenweideproblematiek als 'wel urgent, niet acuut' te beschouwen ter harte heeft genomen;*
- *Er mede door de vele nieuwe uitdagingen (klimaat, stikstof, water, gezondheid, leefbaarheid en perspectief voor de landbouw) in het landelijk gebied nog meer urgentie is ontstaan en een gecoördineerde aanpak geen langer uitstel kan dulden.*
- *Tal van partijen waaronder de betrokken Waterschappen, andere overheden, natuurorganisaties en landbouworganisaties pleiten voor een voortvarende aanpak met heldere doelstellingen, een goed gevulde instrumentenkoffer en brede samenwerking.*

570

575

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *In de eerste versie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied concrete doelen te formuleren – bij voorkeur op gebiedsniveau – inzake remming en stoppen van bodemdaling, veenherstel, klimaat en water, inzichtelijk te maken wat nodig is om die doelen te halen en hiervoor de richtinggevende uitspraken van december 2018 als startpunt te nemen.*
- *In het PPLG aan te geven welke instrumenten zullen worden ingezet om de doelen te halen waaronder de systeemoplossingen zoals vermeld op pagina 20 van de RVS en instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening, teeltwijzen en het provinciale pachtbeleid en alle instrumenten te bundelen in een zogenaamde 'instrumenten koffer' voor de gebiedsgerichte aanpak.*
- *Voor het proces van voorbereiding en uitvoering van de veenweidestrategie intensief samen te werken met alle betrokkenen in volle breedte zowel sectoraal als geografisch.*
- *Bij de toegezegde maandelijkse agendering van het PPLG-proces in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid uiterlijk in februari 2023 een update te geven over de beoogde aanpak inzake bodemdaling en veenherstel binnen het PPLG en hierover in gesprek te gaan met de commissie.*
- *Tussen nu en de vaststelling van het PPLG onverwijld door te gaan met de aanpak in Laag Holland en de Ronde Hoep.*

595

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Rien Cardol (GroenLinks), Gert-Jan Leerink (PvdA), Arja Kapitein (D66), Anna de Groot (SP), Ines Kostić (Partij voor de Dieren) en Michel Klein (ChristenUnie).

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ja, en deze motie maakt dus deel uit van de beraadslaging.

En dan gaan we ook meteen door naar twee interrupties. Ik geloof dat meneer De Wit van de VVD als eerste was. Gaat uw gang.

De heer **DE WIT** (VVD): Waarvoor dank, voorzitter. Ja, twee vragen. Laat ik allereerst een vraag stellen over het rapport van de heer Veerman. U zegt eigenlijk, we hebben daar genoeg van geleerd. Is de collega het wel met me eens dat we op het punt van zorgvuldigheid die les ook in de komende jaren nog in de praktijk moeten brengen en niet dat centrale punt van de aanbeveling van de heer Veerman terzijde moeten gaan schuiven?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik ben het volstrekt met u eens dat wij de lessen die Veerman heeft opgetekend mee moeten nemen in het vervolg. En dat betekent ook alle betrokkenen voortdurend blijven betrekken bij het proces en de keuzes die daarin gemaakt worden.

De heer **DE WIT** (VVD): Dat stelt mij weer gerust, voorzitter. En dan mijn tweede vraag. Dat staat ook in het rapport van Veerman. Het gaat over het vakmanschap van, in dit geval, agrarische ondernemers, die in veenweide zitten, ook een belang hebben bij het oplossen van de problemen die daar spelen. Mijn vraag gaat over het punt of u ook dat in bijvoorbeeld de instrumentenkoffer, waar u toe oproept, het vakmanschap van de ondernemer daarin ook een centrale plek durft te geven en daarin in feite ook de aanbevelingen van de heer Veerman volgt?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, ik kan dat alleen maar bevestigen, dat ik dat wil. Mevrouw Koning, die zo meteen nog aan het woord komt, die wees al op het werkbezoek wat wij aan Zegveld hebben gebracht. Daaruit blijkt inderdaad dat er heel veel ervaring wordt opgedaan in de sector zelf en ook binnen zo'n centrum als het Veenweide Informatiecentrum. Dat moeten we uiteraard meenemen bij de oplossingen die we zoeken. Maar we moeten niet die oplossingen voortdurend voor ons uit blijven schuiven. Dat is onze voornaamste inzet op dit moment.

De heer **DE WIT** (VVD): Tot slot op, het laatste trigger ik toch even. Bent u dan ook met mij eens dat we als provincie ook niet voor alle boeren de oplossing zelf kunnen bedenken, maar dat we ook ruimte moeten bieden aan die boeren om zelf met oplossingen te komen en dat wij als provincie daar voor open moeten staan, ook als het misschien niet op papier in onze strategie zo is uitgetekend?

Statenlid **CARDOL** (GL): Zelfs op deze derde vraag kan ik bevestigend antwoorden. Ik denk absoluut dat we van de deskundigheid van betrokkenen gebruik moeten maken. Het is ook niet zo dat ik denk dat de provincie alle oplossingen moet formuleren. Die moeten we samen met betrokkenen formuleren. Maar we moeten, zoals ik net al zei, wel opschieten. Dus laat de provincie daarmee beginnen om dat samen met betrokkenen op papier te zetten in het PPLG. En dan kunnen we volgens mij aan de slag.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel. Als ik goed ben geïnformeerd, moet dat PPLG begin volgend jaar opgesteld worden. Hoe ziet u dat voor zich om een instrumentenkoffer daarin te zetten als het nog allemaal zo complex is en als die instrumenten nog niet goed uitgedacht en ontwikkeld zijn?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, dit klinkt precies zoals u ook verwoord heeft in uw bijdrage van, laten we vooral niet te snel zijn, laten we rustig wachten tot er oplossingen zijn. Nou, die tijd hebben we niet meer. De urgentie is enorm. Ik denk dat we met betrokkenen samen op dit moment oplossingen kunnen formuleren die op dit moment bewezen zijn en gebruikt kunnen worden. En dat we dat moeten doen. Dat is de oproep. Dat kan in het PPLG, wat uiteindelijk volgens mij tegen de zomer in definitieve vorm klaar moet zijn. En hoe zouden we eigenlijk anders de gebiedsgerichte processen in moeten gaan? Moeten die ook wachten tot het veenweidedossier volgens het CDA helemaal is uitgedokterd? Dan zijn we waarschijnlijk nog een paar jaar verder. En dan kan er dus – want we gaan het integraal doen, hebben we besloten; door deze regering wel te verstaan – in de tussentijd in de gebiedsgerichte processen niets gedaan worden aan de veenweideproblematiek.

- 660 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): U hoort mij helemaal niet zeggen dat we rustig moeten gaan wachten, maar we moeten versneld onderzoek doen en versneld kijken welke oplossingen realistisch en haalbaar zijn. En dat zou ik graag willen dat u daarvoor gaat pleiten. Kunt u dat, wilt u daarvoor pleiten?
- 665 Statenlid **CARDOL** (GL): Nee, daar wil ik niet voor pleiten. Mag ik u de tegenvraag stellen? Wanneer heeft versneld onderzoek tot conclusies geleid, volgens u?
- Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Als je geen onderzoek doet, heb je helemaal geen conclusies. Maar als je onderzoek doet, bijvoorbeeld naar die natte teelten en dat blijkt de oplossing niet te zijn, zul je toch echt verder moeten kijken. Bent u dat niet met mij eens?
- 670 Statenlid **CARDOL** (GL): Op het gebied van natte teelten zal er inderdaad nog meer onderzoek moeten volgen, maar het Veenweide Informatiecentrum is volgens mij al jaren bezig met onderzoek. Daar zijn heel veel lessen uit te leren en die kunnen we op dit moment al gebruiken.
- 675 De **VOORZITTER**: Ik denk dat dit voldoende is voor zo. U was ook aan het eind van uw bijdrage?
- Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, ik had nog een laatste zin. Twee zinnen, zie ik.
- 680 Voorzitter, ik ben bang dat het veel zegt over de stand van het land dat we na vier jaar op veel urgente natuurdossiers, zoals stikstof en bodemdaling, nauwelijks voortgang hebben geboekt. Ik kom er zo bij het PNN nog kort op terug. Nu roep ik de Statenleden op om het amendement en de motie te steunen, zodat we in ieder geval nog iets kunnen nalaten op het veenweidedossier. Dank u wel.
- 685 De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Cardol. De volgende spreker – er zijn er nog die op dit onderwerp – is de heer Leerink, Partij van de Arbeid.
- 690 De heer **LEERINK** (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoor net van mevrouw Kostić dat de heer Hollebeek een studie maakt naar langzaam doorzakken. Dat vind ik nog wel een verkenning waard. Maar dat moeten we misschien op een ander moment eens doen.
- Voorzitter, de veenweidestrategie. Daar hebben we twee of drie keer over gesproken met elkaar in de commissie. Het gevaar is dat we dat hier op eenzelfde manier overdoen. En toch moeten
- 695 een aantal dingen natuurlijk toch gezegd. Het stuk begint bij het Klimaatakkoord, de impuls gelden en ‘wat moeten we van het Rijk?’. We hebben al eerder gezegd, voor ons begint dit verhaal bij de richtinggevende uitspraken die PS in 2018 heeft gedaan. Toen zijn we begonnen en toen heeft PS klip en klaar duidelijk gemaakt dat de aanpak van bodemdaling, nog los van de CO₂-uitstoot, daadwerkelijk moet worden aangepakt. En inmiddels zijn we vier jaar verder. Er is
- 700 veel gebeurd en er zijn ook een aantal interessante initiatieven geweest. Voor ons ligt een rapport waarin de geschiedenis van het veenweidegebied en de problematiek waar we met elkaar verstaan nog eens heel goed wordt neergezet. Een indrukwekkend en zeer lezenswaardig kenniscollege. Maar een strategie – anderen hebben het ook wel gezegd – is het natuurlijk niet. De doelen zijn wel heel hoog over. Ik noem doel vier: in 2050 is het veengebied watergezonder, robuust en toekomstbestendig ingericht. Doel vier: het verminderen en stoppen en waar mogelijk herstellen van bodemdaling. Ja, dat is een beetje hetzelfde als dat je zou zeggen: we zijn allemaal
- 705 voor dat we die anderhalve graad met elkaar bereiken, maar vervolgens heb je geen enkele strategie of verhaal hoe je dat dan zou willen, welk land daar welke bijdrage aan zou moeten leveren. Helemaal niets. Oftewel, voorzitter, er staan geen doelen in dit verhaal en er staat geen manier waarop we die doelen zouden kunnen bereiken. In dat opzicht is datgene wat voor ons ligt dus geen Veenweide Strategie; het is een kennisdocument. En eens dus met de mensen, en vandaar ook ons steun voor het amendement dat dat nog eens aangeeft.
- 710 Voorzitter, vervolgens is natuurlijk de vraag- Ja, wat wel in het document staat, is dat we vooral weer gaan onderzoeken en hopen dat we onderweg tot innovatieve oplossingen komen. Dat, voorzitter, lijkt ons verdacht veel op datgene wat we met de PAS gedaan hebben, met stikstof, et cetera: alle ballen weer op toekomst en innovatie en in de toekomst zal alles goed komen. We weten ondertussen dat dat dus niet het geval is en dat het vaak wishful thinking is, zo’n vlucht naar voren. En wij denken dat de mensen ook wel een beetje klaar zijn met die met die
- 720 vooruitschuivende overheid.

Voorzitter, en het beeld dat we helemaal niet weten wat we zouden moeten doen, dat we met de handen in het haar zitten, ja, dat klopt voor ons idee dan toch ook niet helemaal. Ik heb het in de commissie ook gezegd. Kijk, in heel grote lijnen weten we natuurlijk dat in negentig procent van de gevallen als het gaat om bodemdaling, het toch een kwestie is dat het waterpeil omhoog moet. Ja, we kunnen wat voor variant dan ook- We kunnen er lang of kort met elkaar over spreken, maar dat is het. Dus hetgeen wat moet is niet zo ingewikkeld. Wat ingewikkeld is, is dat daar verschillende belangen bij spelen en dat er een aantal boeren zijn – en terecht, zal ik maar zeggen – die zich zorgen maken over ‘wat betekent dat voor mijn bedrijfsvoering?’. En daar zegt iedereen hier ‘en die heeft gelijk’. En iedereen die zegt ‘daar moeten we zorgvuldig mee omgaan’. Ja, dat vinden we als Partij van de Arbeid ook. Maar de eerste stap van zorgvuldigheid is wel dat je het eerlijke verhaal vertelt. En dat is toch dat uiteindelijk dat waterpeil omhoog zal moeten, dat dat van invloed zal zijn op de bedrijfsvoering en dat in sommige gevallen dat ook zal betekenen dat, als je heel eerlijk vooruitkijkt en je de vraag moet we beantwoorden ‘kunt u hier over twintig, dertig, veertig jaar nog boeren?’, dat het antwoord waarschijnlijk in sommige gevallen ‘nee’ zal zijn. Dat is ook zorgvuldig. Dan kunnen mensen hun plan trekken. Dan kunnen we samen met mensen kijken hoe we dat op een zorgvuldige manier kunnen doen. En dat zal meneer De Wit vast met mij eens zijn.

740 De heer **DE WIT** (VVD): Ik zal een wat vertellen, jongens. Ja, het eerlijke verhaal. Is de collega ervan op de hoogte dat water als centrale oplossing – het lijkt een beetje de conclusie van uw verhaal te zijn – dat we op dit moment niet de watervoorraad hebben om die oplossing zomaar even uit te rollen? En mijn vraag is, vertelt u ook dat onderdeel van het eerlijke verhaal? En mijn tweede vraag is, wat is uw alternatief bovenop maatregelen in de sfeer van water die we kunnen nemen?

De heer **LEERINK** (PvdA): Laat ik dan dit zeggen over water. Het geldt overigens niet alleen voor water, maar dat geldt voor meer. Wij zullen inderdaad scherpe keuzes met elkaar moeten maken waar we water voor inzetten. En dat zal meer dan vroeger, toen water overal beschikbaar voor was, zo zijn. Zetten we water in om onze datacenters te koelen, zal ik maar zeggen, of zetten we water in voor onze veenweidegebieden? Zetten we water in voor de bollenteelt of zetten we water in voor onze veenweidegebieden? Het zal om keuzes vragen, meneer De Wit. U heeft gelijk dat uiteindelijk niet alles zal kunnen, ook als het gaat om water. Er zullen keuzes moeten worden gemaakt. Dat is dan weer wat mij betreft zo’n eerlijk verhaal: niet alles kan.

755 De heer **DE WIT** (VVD): Ja. keuzes maken. ook over de verdeling van water. En dan vraag je de collega, heeft hij op dit moment voldoende informatie op tafel om die afweging te maken waar wel of niet water heen zal moeten gaan? Want het gaat echt om meer dan alleen water wat nu als koeling wordt gebruikt in datacenters. Het gaat om veel grotere getallen. Heeft u nu die informatie op tafel? Of is ook onderdeel van het eerlijke verhaal dat we dat misschien ook nog niet weten?

De heer **LEERINK** (PvdA): Nou, het lastige is natuurlijk dat wij vier jaar geleden met elkaar hebben gezegd, we willen iets aan bodemdaling doen. We hebben een strategie gevraagd, een veenweidestrategie, waarin we een aantal dingen zouden uitwerken. We concluderen nu dat die strategie er niet ligt. U zult mij niet euvel duiden dat ik hier in tien minuten die strategie, waar vier jaar aan gewerkt had kunnen zijn, even uit mijn mouw schudt. Dit zijn inderdaad allemaal relevante vragen die u stelt, die inderdaad met mij betreft in een dergelijke strategie hadden moeten staan. Dat is precies het probleem wat ik heb met dit verhaal. Maar dat is geen reden om te zeggen, we hebben vier jaar niks gedaan op dat gebied, nu gaan we nog maar eens vier jaar niks doen. Dat lijkt me niet de optie. Kijk, het begint – en dat zult u met me eens zijn – op het moment dat je geen doelen stelt, op het moment dat je niet begint met het helder in kaart brengen van de opgave per gebied, ja, dan is het ook lastig om die puzzel te leggen met elkaar.

775 De **VOORZITTER**: Meneer De Wit, wilt u daar nog op vervolg-interrupteren?

De heer **DE WIT** (VVD): Nee, ik zal zo mijn eigen bijdrage geven.

De **VOORZITTER**: Goed, dan gaan we weer terug naar de heer Leerink.

780 De heer **LEERINK** (PvdA): Ik kijk ernaar uit.

Voorzitter, als je kijkt naar de doelen, daar hebben we het over gehad. Wat ons betreft, begint ieder werk wat je doet, toch met elkaar vaststellen van, wat moet er eigenlijk gebeuren? Eerst

785 bepaal je het 'wat' en vervolgens kun je met alle partners kijken naar het 'hoe'. Dat bepalen van die doelen is wat ons betreft cruciaal om die beweging in gang te zetten en van daaruit dat we ook de motie van GroenLinks en anderen – onder andere de Partij van de Arbeid – mee hebben ingediend en mede zullen ondersteunen.

790 Voorzitter, tot slot. Wij snappen dat het een ingewikkeld dossier is en we snappen ook dat het geen dossier is waar je even heel snel meters op kunt maken. Tegelijkertijd vinden wij wel, als je kijkt welke voortgang we daar in vier jaar op hebben gemaakt- Als je in vier jaar niet eens in staat bent met elkaar om heldere doelen per gebied vast te stellen, ja, dat vinden wij toch wel minimaal. Dus in dat opzicht zijn we toch wat teleurgesteld over hetgeen wat hier voor ons ligt.

795 Op deze manier en in dit tempo gaan we het niet redden.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel. Ik ben blij dat u zegt dat u snapt dat het een ingewikkeld dossier is. Ik ben ook blij met hoe u aangeeft dat de strategie moet zijn. Alleen ben ik daar ook heel verbaasd over, want u zegt dus eigenlijk dat we bereid moeten zijn om de datacenters geen koelwater meer te geven als we de veenweiden onder water willen zetten. Dat is net wat u naar voren brengt.

De heer **LEERINK** (PvdA): Wat ik aangeef, is dat, als het gaat om water, dat wij keuzes met elkaar zullen maken. Dat de tijd – en dat geldt op veel meer vlakken – dat alles onbeperkt voorradig was, dat die voorbij is. Ik noemde daar een voorbeeld bij, van het feit dat wij water gebruiken voor vele zaken in onze provincie. Tot nu toe was op alles the sky is the limit, en dat is dus niet de toekomst. We zullen echt moeten kiezen: waar zetten we het voor in? En of dat nou specifiek op die datacenters gaat gelden of voor iets anders, daar kunnen we het met elkaar over hebben, maar moeten we het gesprek aan. Dat gesprek hebben we tot nu toe niet gevoerd met elkaar.

810 Geen enkele keer. Het gaat altijd over meer, meer, meer, en geen enkele keer over kiezen. Ik zeg u, we zullen moeten kiezen. En dan kiezen wij, als het gaat om die veenweidestrategie, dan zeg ik, dat vinden wij nou wel, als je water ergens voor zou moeten gebruiken, is het daarvoor.

815 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, ik ben blij dat u de complexiteit inziet. Ik hoop dat u de tijd geeft om goede instrumenten te ontwikkelen.

De heer **LEERINK** (PvdA): Ja, en ik hoop van u, zou ik zeggen, dat u niet blijft hangen in de onderzoeksfase. U zult het met me eens zijn, het is- Kijk, ik wil niet dingen overhaast doen, maar ik wil ook niet dat dingen weglopen. Op het moment dat je vier jaar gedaan hebt om te komen tot een toch best wel vage notitie, dan zult u het met mij dan weer eens moeten zijn dat ik wat extra alert ben op het feit dat we nu dan toch wel meters gaan maken. Want ja, voor die onderzoeksfase hebben we nu drie jaar gehad, of vier jaar. Afijn, ik was eigenlijk al bijna aan het eind van mijn betoog.

825 De heer **DESSING** (FvD): Ja, dank u wel. Ik wilde toch graag even aan de heer Leerink een vraag stellen en de handschoen opnemen over de vraag van het keuzevraagstuk van water, hoe je dat zou moeten doen. Is de heer Leerink het met mij eens dat, als je op een gegeven moment zou moeten kiezen – en ik hoor uit zijn verhaal dat Partij van de Arbeid kiest om dat water met name in te zetten voor die veenweide strategie – als dat zou betekenen dat er drinkwater voor gebruikt moet worden, wat op een andere plek tot schaarste van drinkwater in de provincie zou leiden, hoe kijkt de heer Leerink daar tegenaan?

835 De heer **LEERINK** (PvdA): Ja, wat denkt u zelf, zou ik bijna willen zeggen. Maar drinkwater gaat boven alles. Volgens mij hebben we die afspraken ook met elkaar gemaakt in deze provincie. Maar er gaat water naar veel meer zaken. En het enige wat ik aangeef, is dat we daar het gesprek met elkaar over zullen moeten aangaan. En dat alleen maar het idee 'water is oneindig', ja, dat dat helaas niet waar blijkt te zijn. Ik wou dat het waar was, maar het is niet zo.

840 De heer **DESSING** (FvD): Is het dan niet handig om eerst te kijken om die prioritering van het drinkwater en waar we dat aan willen gebruiken, om dat eerst onderling te bepalen, voordat we het klakkeloos toewijzen aan een veenweidestrategie? Is dan maar wedervraag.

845 De heer **LEERINK** (PvdA): U verengt het nou. Kijk, ik zeg, we zullen er niet aan ontkomen in de toekomst dat we een discussie moeten voeren met elkaar over water. Er wordt ook heel veel water gebruikt voor de industrie en voor allerlei andere zaken. Ik denk, wij zullen met elkaar na moeten denken over 'hoe gaan we om met die schaarste?'. En dat dan drinkwater met stip bovenaan staat, daar zijn u en ik het over eens.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Dat was ook het eind van het betoog van de heer Leerink.

En de volgende spreker is de heer De Wit van de VVD. Komt u naar voren.

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, ik denk, laat ik eens een statement maken om in ieder geval aan te sluiten bij de positie van mijn voorganger. Dat is misschien een goed begin. Ja, ik moet zeggen, luisterende dit debat, begon bij mij toch een bepaalde irritatie op te komen. Veel zijn de woorden van de heer Remkes en de zijnen herhaald over 'niet alles kan overal'. Maar de vraag is of wij als politiek dat ook accepteren en of wij zelf ook keuzes kunnen maken over wat wij wel en niet belangrijk vinden. Want zo is er de afgelopen jaren ongelooflijk veel in deze provincie gedaan als het gaat om alles wat samenhangt met de portefeuille natuur en water en bodem. En dat betekent dat je niet alles op dezelfde manier en hetzelfde tempo kan oppakken. Dat heeft er toe geleid bijvoorbeeld dat deze veenweidestrategie misschien iets later is gekomen dan dat we vier jaar geleden bij aanvang van deze statenperiode hadden gehoopt. Maar ja, er kwam ook een stikstofcrisis tussendoor en daar waren ook oplossingen voor nodig. Prioriteiten stellen dus. Die irritatie moest ik toch maar even delen.

Daarnaast wil ik nog even drie punten aanstippen, die ik gehoord heb in het debat en waar ik toch even vanuit onze VVD-fractie van repliek wil dienen, of in ieder geval onze specifieke standpunten op wil delen. Allereerst op de discussie over: is iets nou wel of niet een strategie? En ik moet eerlijk zeggen dat ik daar niet eens zo erg in geïnteresseerd ben. Ik ben veel meer geïnteresseerd over: wat gaat uiteindelijk de tactiek worden? Want de strategie is volgens mij in dit document nog best wel aardig eruit te slijpen. Er zijn heel duidelijke doelen gesteld. Weliswaar niet voor 2024, maar wel voor 2050. Ik denk dat dat het ankerpunt, het vertrekpunt is, en het eindpunt is voor mensen om in veenweiden acties te ondernemen. Maar de vraag die wij ons als politiek kunnen stellen, is: welke tactiek en welke tactische ruimte geven we ook de mensen in het gebied om uiteindelijk aan de slag te gaan? Want zonder de mensen in het gebied gaat er van de hele strategie niks terecht komen. Ons adagium blijft, als VVD, mensen willen wel veranderen, maar willen niet veranderd worden. En in die zin zijn we helemaal niet zo ontevreden met de Regionale Veenweide Strategie zoals die er nu ligt.

Statenlid **CARDOL** (GL): Voorzitter, collega De Wit zegt nu: er staan best doelen in voor 2050. Dat is dus over 28 jaar, hè.

De heer **DE WIT** (VVD): Moet ik dat dat bevestigen? Dat is correct. Ja.

Statenlid **CARDOL** (GL): Oké. Nou ja, daar zijn we het in ieder geval over iets eens. Maar de vraag is: is het voldoende om iets een strategie te noemen, als je het doel hebt gesteld over een periode van drie decennia verderop? Ik heb sterk de indruk dat u nou een tactische manoeuvre maakt om het niet over het woord 'strategie' te hebben.

De heer **DE WIT** (VVD): Ik denk dat we dit in de grote context moeten zien van de vraagstukken waar we voor staan in deze provincie en ik heb net proberen aan te geven dat we bijvoorbeeld op het punt van stikstof de afgelopen jaren heel veel hebben moeten doen. Daar zit ook bijvoorbeeld een bepaalde strategie en doelstellingen achter, ook op meer korte termijn. Maar de consequentie van dat soort beleid is, dat je misschien op andere terreinen kort hetgeen hebt kunnen doen wat je idealiter zou hebben gedaan, maar gegeven de beschikbare middelen die ook wij hier in dit huis hebben, ja, dan is dit hier de consequentie van. En ik laat ik het zo zeggen, ik heb straks drie punten waarvan ik denk waar we verder moeten gaan met deze strategie om hem ook daadwerkelijk in de praktijk te kunnen brengen. En één daarvan is dat we uiteindelijk, wat mij betreft, op gebiedsniveau, op polderniveau, meer data beschikbaar moeten hebben en ook een doorvertaling moeten hebben van wat betekent deze strategie voor bedrijven of organisaties in, in dit geval, een polder. Dan denk ik dat het vraagstuk waar u aan refereert vanzelf op tafel komt.

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik constateer opnieuw dat, net als bij het CDA, er vooral onderzoek gedaan moet worden. Dat is ook een vorm van strategie. Daar heeft u gelijk in. Maar dat is wel een strategie van uitstellen. Mag ik nog een vervolgvraag stellen? Want u begon net met het mantra, wat u al veel malen tegen ons verteld heeft van, mensen willen wel veranderen, maar mensen willen niet veranderd worden. En dat begint, wat mij betreft, een beetje sleets te worden, dat mantra. Maar dat neemt niet weg dat u het natuurlijk mag hanteren. Maar kunt u mij voorbeelden geven, als we het over de agrarische sector hebben, waarin de agrarische sector uit

zichzelf veranderd is in de afgelopen decennia, zonder dat dat onder druk van financiers, van leveranciers, van, nou ja, tal van partijen die op het boerenerf komen om de boer zo ongeveer te dwingen tot verandering?

915 De heer **DE WIT** (VVD): Nou, ik denk dat heel veel agrariërs in onze provincie de afgelopen decennia bezig zijn geweest met het op zo'n goed mogelijke manier vormgeven van hun bedrijfsvoering. En dat betekent bijvoorbeeld: waar kan ik efficiënter omgaan met mijn veevoer? En daar ook een impact maken op het klimaat door bijvoorbeeld niet uit Zuid-Amerika import te halen, maar te kijken of je reststromen van dichtbij kunt gebruiken? Dat zijn waardevolle
920 initiatieven. We hebben in Noord-Holland een Greenport, al jarenlang, waar precies dit gebeurt met onderwijs, overheid, ondernemers samen, om te kijken: waar kunnen we het een stapje beter, duurzamer, doen dan dat we nu doen? Dat soort initiatieven zijn allemaal (onder)vertegenwoordigd in onze agrarische sector. Ik ben in ieder geval wel van de club die zegt: dat geven wij de kans. Dat is ook de weg vooruit wat mij betreft, omdat uiteindelijk die
925 mensen en hun energie, hun inzet en kennis ook nodig is om alles wat wij hier met elkaar willen bedenken ook in de praktijk te kunnen brengen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, voorzitter, het blijft toch fascinerend. Wat ik nu hoor van de VVD is weer meer technologie, meer innovatie, meer praten, meer wachten eigenlijk. Dat is wel eigenlijk
930 wat we al decennia van de VVD horen. Met het gevolg, de verschillende crises, waar u het ook over had: de stikstofcrisis, natuurschade, klimaatcrisis. En ik heb één vraag voor de VVD: wanneer, wanneer gaat de VVD excuses aanbieden aan al die boeren, die ze decennia de verkeerde kant op hebben geleid? Wanneer gaat de VVD daar excuses voor aanbieden?

935 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, laat ik in ieder geval blij zijn met uit deze vraag te kunnen herleiden dat de VVD een partij is die staat voor vooruitgang, voor optimisme en daar ook kansen van benutten. En ook een partij is die het gesprek met mensen wil voeren. Want ik zie ons inderdaad als een partij die middenin de samenleving staat, in stad en land, en op die manier zijn wijze vertegenwoordigd. Op de specifieke vraag of er excuses gaan komen? Nou, ik zie boeren of
940 andere agrariërs niet als slachtoffer van een systeem. Ik denk ook helemaal niet dat zij ook op excuses van mij zitten te wachten. Maar dat zij een overheid willen zien die voorspelbaar is in haar beleid, zodat een boer weet: dit kan ik doen en hier liggen mijn kaders, mijn grenzen. Volgens mij is dat een overheid die wij als VVD heel graag omarmen.

945 Goed, voorzitter, er moesten mij toch een paar dingen van het hart. Ik was bij het eerste punt gebleven. Ik kom even op het tweede punt, namelijk dat die bodem natuurlijk heel erg centraal in die veenweide problematiek is en dat hangt nauw samen, denk ik, met een ander onderwerp waar we het vandaag over gaan hebben, namelijk natuurbeheer. Ik denk dat het goed is om te beseffen dat we juist in veenweidegebieden die boeren keihard nodig zullen hebben om het natuurbeheer
950 op een goede manier vorm te geven. Daarom ben ik ook blij dat ook dit specifieke punt onderdeel is van het beleid van ons college, om te kijken wat de beste oplossingen zijn voor de toekomst. En dat daarin de manier hoe we ons natuurbeheer vormgeven, niet vergeten mag worden.

955 Ja, en tot slot, mijn derde bespiegeling en daarna kom ik op de weg hoe ik graag voorwaarts wil met dit stuk. Dat is dat tempo. Want ik heb heel veel partijen horen roepen over, het moet sneller, de doelen moeten strakker. Deels ben ik het ermee eens. Hier kan echt nog een slag overheen gemaakt worden. Ik heb er daarnet ook al wat over gezegd. Maar één ding moet mij wel van het hart: tempo kan niet een doel op zich zijn. Het gaat om voorspelbaar overheidsbeleid,
960 waarmee je uiteindelijk impact kunt maken in de praktijk. En als wij iets heel snel willen of zouden willen – je kunt nog de vraag stellen hoe snel ik dat persoonlijk zou willen – betekent niet dat de ander dat ook wil. Het samenspel zit uiteindelijk wel in die relatie tussen de betrouwbare overheid en mensen in de gebieden. En ik vind dat we daar als Provinciale Staten niet aan voorbij mogen gaan.

965 Ik wacht even.

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, voorzitter, dank. Meneer De Wit heeft nu een paar keer gesproken over een voorspelbare overheid. Betekent dat een overheid die alsmaar uitstelt en geen keuzes
970 maakt? Bent u het met mij eens dat dat ook een vorm van voorspelbaarheid is en dat we eigenlijk dat op dit moment aan het doen zijn?

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, ik ben het helemaal eens met de collega dat dat ook onderdeel is van voorspelbaarheid. En dat vraagt ook als opvolging op dit stuk, dat er
975 bijvoorbeeld op polderniveau duidelijk wordt, jongens, wat betekent dit voor de polder waar wij in zitten? Hoe is de feitelijke situatie hier? En hoe past dat in de strategie die hier voor het totaalgebied is neergezet? Dat is voor mij een onderdeel van voorspelbaarheid, die inwoners en boeren van ons mogen verwachten.

980 Statenlid **CARDOL** (GL): En heeft collega De Wit dan ook, in het kader van de voorspelbaarheid, een voorspelling over wanneer die duidelijkheid er zou kunnen zijn?

De heer **DE WIT** (VVD): Nou, ik heb geen glazen bol hier. Dat gaat ook weer over de prioriteit die wij hier binnen dit huis moeten maken. Waar ik toe zou willen oproepen op dit specifieke punt
985 van de Regionale Veenweide Strategie is dat we de doorvertaling nu moeten gaan maken als provincie naar dat gebiedsniveau. Dus ik denk dat we elkaar daarin kunnen vinden. Ik hoop van harte dat dat 1 juli bij wijze van spreken klaar is. Maar ik kan niet in de glazen bol kijken met alle andere zaken die op ons afkomen en waar we wat mee moeten, of ik die belofte waar kan maken naar mensen in het gebied. Ik ben bang dat dat een tijdslijn is die te strak zal zijn. Ik hoop van
990 harte dat het wel gaat lukken. En ik zou zeggen: stelt u de vraag aan het College, hoe snel zij kunnen komen met de opvolging, onder andere ook op dit punt uit uw motie.

Statenlid **CARDOL** (GL): Dat laatste zullen wij zeker doen. Ik concludeer uit de woorden dat u onze motie, waarin staat dat we in de PPLG toch in ieder geval een aantal keuzes gemaakt
995 moeten hebben rond de bodemdaling en het veenweidegebied, dat u die ondersteunt.

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter, ik zal ons standpunt op de motie later vandaag kenbaar maken, maar op het punt van de voorspelbaarheid en het belang van doorvertaling naar gebiedsniveau, daarin kunnen we elkaar in ieder geval vinden. En ook dat element in die motie,
1000 daar ben ik in ieder geval voorstander van.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, dank u. De tijd dat ik voor het eerst bezig was met veenweide, dat moet volgens mij al zo'n zes jaar, of misschien nog wel meer, geleden geweest zijn toen we met gedeputeerde Tekin ook naar dat veenweidecentrum gingen. Sinds die tijd zijn
1005 we dus bezig om te proberen iets te veranderen, iets ten goede te veranderen. Bent u het niet met me eens dat het tempo, waarin het nu gaat, veel te langzaam is en dat we daarom heel onbetrouwbaar zijn tegenover de natuur, tegenover de mensen die de klimaatverandering moeten ondergaan, tegenover wat er met ons water gebeurt? Of kunt u dat niet beamen?

1010 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, dat hangt ervan af. Het gaat over: wat ligt er onder dat tempo? En onder dat tempo ligt, dat je uiteindelijk heel veel bedrijven nodig hebt in deze veenweidegebieden, die acties kunnen nemen, die stappen maken om, laten we zeggen, bodembestendig te kunnen blijven ondernemen. En op dit moment kan ik niet het boerenerf
1015 oplopen en tegen die ondernemer zeggen: hier heb je drie, vier keuzes; kijk wat het beste voor jou past en doe lekker je ding. En zolang we dat niet hebben, kunnen we ook niet tempo maken, want die groep weet gewoon niet waar die aan toe is. En dan zeg ik wel, voorzitter, dan moeten we echt met meer komen dan zeggen: ja, we kappen gewoon met wat je nu doet; en, we hebben een experimentje voor je; of, ga lekker de natte teelt doen waar geen afzet voor is. Dat vind ik echt een te mager verhaal.

1020 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, de wereld bestaat niet uit boeren alleen, hè? We hebben ook de natuur, we hebben de dieren, we hebben de mensen. Behoudens boeren; dat zijn natuurlijk ook mensen. Maar ook alle andere mensen in Nederland. Daarom moeten we tempo maken om te zorgen dat het probleem in elk geval gedeeltelijk wordt opgelost op heel korte
1025 termijn.

De **VOORZITTER**: Goed, dat was geen vraag meer, denk ik, maar u mag daarop reageren, meneer De Wit.

1030 De heer **DE WIT** (VVD): Nee, nou, voorzitter, ik wil erop reageren, in die zin, dat de VVD de belangen erkent die breder zijn inderdaad dan de agrarische belangen in veenweidegebied en wat ons betreft ook goed zijn verwoord in de veenweidestrategie, zoals die voorligt.

1035 Goed, ik ga nu naar mijn stukje, deels herhaling van wat wij in de commissie hebben behandeld, over wat volgens de VVD de vervolgstappen zijn op deze veenweidestrategie. Daarin zijn, wat mij

- betreft – ik ga het nog een keer noemen – drie d's van cruciaal belang. Dat gaat om data, drive en daadkracht. Ik heb het net al even gehad over die data, maar ik vind echt, ook in het kader van een voorspelbare overheid, dat we op orde moeten hebben, dat we aan mensen kunnen uitleggen: wat betekent de veenproblematiek voor jouw bedrijf? En dat vraagt, wat mij betreft,
- 1040 om een doorvertaling van de informatie die we nu hebben op totaalniveau naar informatie op gebiedsniveau, op polderniveau. Die stap zal echt nodig zijn, 1, om te kijken welke maatregelen effectief zullen zijn, want de bodem reageert ook anders bijvoorbeeld in de mate waarin veen aanwezig is op maatregelen dan in andere type gebieden. En die data moeten echt voorhanden zijn voor individuele ondernemers die in zo'n gebied zitten om te kunnen kijken welke
- 1045 maatregelen zij kunnen nemen in combinatie met voortzetting van een toekomstbestendig bedrijf. De tweede is de drive. Wij denken wel degelijk dat er heel veel energie kan zitten in de veenweidegebieden om samen met ons aan de slag te gaan. We hebben ook een inspraak gehoord bij de commissievergadering, die ook zeker in die richting duidt. Want uiteindelijk is het wel zo dat ook agrarisch ondernemers er belang bij hebben om hiermee aan de slag te gaan.
- 1050 Want zij hebben ook geen toekomst met een steeds maar dalende bodem. Dus in die zin denk ik dat we elkaar echt wel kunnen vinden. Het belang is, denk ik, aan onze kant als provincie om die drive, om die energie ook los te kunnen krijgen. En dat vraagt wat mij betreft dat wij als provincie de eerste hand uitsteken naar een goed gesprek op basis van vertrouwen en dat wij moeten laten zien dat we erkenning hebben voor de positie van ondernemers die hier met een vraagstuk te maken hebben, maar dat wij wel een provincie zijn die dit met hen willen doen en niet tegenover hen willen staan. En tot slot de daadkracht. We hebben uiteindelijk de daadkracht nodig. Werken op basis van vertrouwen moet uiteindelijk wel ergens toe leiden. Dat vraagt om – ook door de collega van GroenLinks genoemd in de motie – een goed gevulde instrumentenkoffer. Ik ben het ermee eens dat we als provincie de mensen wat te bieden moeten hebben. En als ik nu kijk naar
- 1060 wat er in die veenweidestrategie staat, kan ik zeggen: We hebben nog te weinig in die koffer zitten. We kunnen niet nu het boeren erf op en zeggen tegen die boer: dit is wat er aan de hand is bij jou, want die data hebben we niet, en bij, dit is wat je ook aan maatregelen kunt nemen, want we weten dat de kans op effectiviteit groot is. Dat hebben we niet. Dat moeten we wel hebben. En als we dat niet hebben, dan halen we ook niet de voorwaarden om die daadkracht te kunnen hebben en om impact te kunnen maken. Wij vragen daarom aan ons college om de tijd goed te benutten en wel met die doorvertaling te komen van én de informatiesheet op gebiedsniveau én ook een instrumentenpakket, waar we mensen wat te bieden hebben. Want dat is wat mensen van een provinciale overheid, die voorspelbaar en betrouwbaar is, mogen verwachten. Dank u wel.
- 1070 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer De Wit.

Dan ga ik naar de laatste spreker vanuit de Staten, de heer Klein van de ChristenUnie.

- De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Denkend aan Noord-Holland zie ik traag herkauwende koeien in oneindig grasland staan. Nee, het is natuurlijk niet de eerste regel van het gedicht van Hendrik Marsman, maar wel een parafrase daarop, die volgens mij heel kenmerkend is voor hoe mensen naar onze provincie kijken. Het veenweidegebied is van grote waarde voor Noord-Holland. Het bepaalt de uitstraling voor een groot deel van onze provincie. Daarom denk ik ook dat het heel belangrijk is om dit veenweidegebied te behouden. En dat betekent dus twee dingen. We zullen met urgentie aan de slag moeten om de veenbodemoxidatie te stoppen. En tegelijkertijd, we zullen dat samen moeten doen met de beheerders van het Noord-Hollandse landschap: de boeren, de terreinbeheerders. Want die koeien, die zijn ook onderdeel van dat beeld van Noord-Holland. Wij denken dat de voorliggende veenweidestrategie een goede basis biedt om aan de slag te gaan. We weten inmiddels heel veel. De feiten zijn duidelijk. Maar we missen – en het is eerder gezegd – in dit document nog de concrete stappen die genomen gaan worden. We zijn het eens met eerdere sprekers dat we keuzes zullen moeten maken en de uitvoering moeten versnellen. Maar die keuzes kunnen we niet maken door alleen sec te kijken naar het onderwerp bodemdaling, maar we moeten alle uitdagingen in het landelijk gebied meenemen, zoals de stikstofreductie, de verbetering van de waterkwaliteit, de versterking van de biodiversiteit en ook de leefbaarheid van het landelijk gebied. En wij ondersteunen dus het voorstel van GS om dit te doen als onderdeel van het PPLG, want op die manier kunnen we integraal kijken. Daarmee wordt het ook onderdeel van de gebiedsprocessen. In die gebiedsprocessen is het onze taak als provincie om doelen te stellen, om de kaders aan te geven, te zeggen waar we naartoe gaan, maar samen met de betrokkenen zullen we aan de uitvoering moeten werken. We zullen dus het vakmanschap van de agrariër daarin moeten gebruiken. We kunnen ons daarom niet vinden in het tweede deel van het dictum van het amendement van D66 om nu aan de slag te gaan, want we kunnen nu eenmaal niet starten als we de doelen nog niet concreet hebben. We ondersteunen wel de oproep om meer urgentie te tonen om de bodemdaling te stoppen. Wij dienen dus mede
- 1075
- 1080
- 1085
- 1090
- 1095

1100 de motie in met GroenLinks, PvdA, D66, SP en de Partij voor de Dieren, waarin we oproepen om die doelen concreet te maken en daar ook deze periode nog bij ons op terug te komen. Kortom, de ChristenUnie wil dat we met spoed werk maken van het stoppen van de bodemdaling door helder te stellen wat we willen bereiken. Dat zal de randvoorwaarden scheppen om samen met alle betrokkenen in de gebiedsprocessen voortvarend aan de slag te gaan om de doelen te bereiken.

1105 De heer **DESSING** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Klein zeggen dat we integraal moeten kijken naar de verschillende problemen die te maken hebben met de veenweidestrategie. Als ik hem dan vervolgens hoor zeggen dat de biodiversiteit behouden, of het liefst versterken, als dat heel belangrijk is. Hoe kijkt de heer Klein dan aan tegen het verbrakken van polders die diezelfde biodiversiteit afbreken?

1110 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dat is een vraag die ook op gebiedsniveau beantwoord moet worden. Ik weet dat u doelt op de polder Westzaan. We weten wel ook dat daar bijzondere natuur was. Natuur die kenmerkend was voor een licht brakke bodem. Ik denk dat het van waarde is om te kijken hoe we die biodiversiteit, die daarmee samenhangt, in dat gebied kunnen versterken. Dat betekent natuurlijk niet dat we heel Noord-Holland moeten gaan verbrakken.

1120 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Dank u, voorzitter. Ik heb even een vraag. U geeft aan dat er wel urgentie is voor de bodemdaling. Dat delen wij. Maar u zegt van ja, maar zolang de doelen niet duidelijk zijn, kunnen we nog niks doen. Maar er zijn toch ook no regret maatregelen die alvast genomen kunnen worden zonder dat de doelen heel concreet zijn?

1125 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, in de motie die ik mede indien met u, daar staat inderdaad in dat er een heel aantal gebieden zijn – de Ronde Hoep, Laag Holland – waar we bezig zijn en waar we zeker door moeten gaan. Maar wat ik het lastige vind van het amendement wat u hebt ingediend, is dat u eigenlijk zegt: laten we die stap van het doelen stellen en het concreet maken in het PPLG, laten we dat maar even op een ander spoor doen en laten we nu hard doorgaan met de uitvoering. Ik denk echt dat we alleen aan de uitvoering samen kunnen gaan werken met de betrokkenen, als we die doelen eerst helder hebben gesteld. Want dan weten mensen waar ze aan toe zijn en dan kun je samen kijken hoe je de beste invulling aan die doelen kunt gaan geven. Wat dat betreft sluit ik me helemaal aan bij het verhaal van de heer De Wit, dat het voor die daadkracht nodig is dat we met elkaar weten welke kant we op gaan.

1135 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Maar de doelen- Wij bestrijden niet dat we snel doelen nodig hebben. Dat vinden wij ook. Maar het hoeft elkaar toch niet uit te sluiten, dat we nu al dingen kunnen doen die in alle situaties, welke doelen, waar we ook voor kiezen, dat die al tot verbeteringen gaan leiden tot de bodemdaling?

1140 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Daar heeft u zeker gelijk in. Als er dingen zijn die we nu al kunnen gaan doen en waar ook de mensen die in het gebied werken, zeggen, ja, daar willen we aan werken, want wij zien dat, welke kant we ook opgaan, we daar die kant op moeten gaan, dan kunnen we dat zeker doen. Maar ik vind dat in het amendement, wat u hebt ingediend, echt te kort door de bocht geformuleerd.

1145 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Dan bedoelen we waarschijnlijk wel hetzelfde, maar dan is het een kwestie van formulering.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Dat zou kunnen.

1150 De **VOORZITTER**: U bent ook aan het einde gekomen van uw betoog? Dank u wel. Daarmee zijn we dan ook aan het einde van behandeling in eerste termijn door de Statenleden. Dan kijk ik naar de gedeputeerde. Gedeputeerde Rommel, treedt u naar voren voor de beantwoording in eerste termijn.

1155 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank u, voorzitter. Ja, meneer Klein, u triggerde mij toch heel even met uw woorden en ik heb het even opgezocht, maar dan kom ik tot: "Noord-Holland, ik houd van het groen in je wei, het zwart, wit en rood van je koeien, je velden vol molens versieren de mei wanneer alle bollen gaan bloeien. Noord-Holland, mijn Holland, hoe houd ik van jou." Ja, dat is in 2000 als ons volkslied vastgesteld en ik verwacht denk ik binnenkort wel een, nou ja, wellicht een
1160 aanpassing hiervan.

Ik ga verder. Ik wil even zeggen, ik vind het ook wel teleurstellend natuurlijk dat de
veenweidestrategie, waar we heel hard aan gewerkt hebben met zijn allen, veel over gesproken
1165 hebben, de versie 1.0, dat die geen opvolging zal krijgen in een versie 2.0 wat gaat over het hoe
en 3.0 over de uitrol. En dat wil niet zeggen dat er niks komt, want wij gaan dit opnemen in ons
PPLG. Ik vind dat jammer dus ook dat het Rijk, ja, de spelregels heeft veranderd, maar wij gaan
heel hard door.

Ik heb ook wel vaker gehoord, en het CDA benoemde het ook wel: ga ook bij de boeren aan de
1170 keukentafel langs. Dan denk ik toch van, waar hebben we elkaar de laatste drie jaar dan ook
verloren? Want wij doen niet anders dan aan die keukentafel zitten, niet alleen met de boeren,
maar ook aan de keukentafel met de inwoners, omdat wij er ook, ja, zeg maar bottom-
1175 uitgangspunt mee aan de slag zijn gegaan, omdat er ook geen andere manier is. Maatwerk kan je
alleen maar leveren als je met elkaar aan die keukentafel zit. En ja, juist in die
veenweidegebieden, dames en heren, hebben we die boeren heel hard nodig, want ik maak me
ook echt wel zorgen. Dat heb ik ook benoemd bij de minister. Ik noem maar even de
Eilandspolder. Als je daar in het midden, daar kun je alleen nog maar pinken laten lopen. Dus we
zullen ook heel snel moeten gaan innoveren, als we daar op een andere manier willen gaan
1180 beheren, want anders houden we daar alleen moerasbos over. Kan ook heel mooi zijn, maar dat
staat nu niet in ons Natura 2000-plan. Dus we moeten daar echt heel zorgvuldig mee omgaan. En
daar komen we laten ook natuurlijk nog wel op terug.

Partij voor de Dieren, u zegt, neemt u ook mee de minder koeien in het PPLG, verschillende
1185 scenario's uitwerken, inzet omgevingsinstrumenten verkennen. Ook dat gaan we integraal
oppakken in het PPLG.

Ja, er wordt ook gezegd van, ja, het is geen plan van handelen. Nee, dat heb ik ook net benoemd.
Dat komt in 2.0 en 3.0, Maar dit is wel een document wat de klimaatdoelen al wel in kaart brengt
1190 en wel het document – ik noem het maar even – waarmee we de uitvoering in kunnen gaan. We
zijn al bezig, maar we gaan dit document – en dat is dan vastgesteld door GS – wel in de
uitvoering brengen, ook die impuls gelden. En ik had het graag aan u ook overgelaten om dit vast
te stellen. We zullen straks kijken hoe u gaat reageren op het amendement. Die zal ik zo
behandelen.

En ik wil daar nog maar even bij benoemen- Nou, ik ga eigenlijk gelijk al over naar het
1195 amendement, zie ik. Het amendement. Deze laat ik aan uw Staten over, want u gaat per slot van
rekening over hetgeen u vaststelt. Wat ik wel zeg, is, dat wat hier staat in bullet één, nou ja, op
zich, ik vind het wat ik net zei: ik vind het jammer, maar ik kan ermee leven. Bullet twee, we zijn
al voortvarend aan het werk. Dus ik lees dit voor mijzelf dan ook, als u dit overneemt, als een
1200 steun in de rug. Maar ik laat het aan u.

Dan de motie. Ja, daar kan ik eigenlijk alleen maar van zeggen: ja, positief sta ik daar tegenover.
U kunt dat overnemen, als u dat wilt. Bij punt vijf zou ik nog wel zeggen: het is niet alleen Laag
1205 Holland en de Ronde Hoep, maar ook Bovenkerkerpolder, Keverdijksepolder en Westzaan. Dus ik
noem ze er toch nog maar even bij, want als u die vergeet, dan zou u misschien denken dat we
bijna niets aan het doen zijn in de gebieden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, gedeputeerde Rommel voor de beantwoording.

1210 Even kijken, is er dan nog behoefte aan een tweede termijn? Ja, ik zie in ieder geval mevrouw
Kapitein. Verder niets? Mevrouw Kapitein, komt u in ieder geval naar voren voor uw tweede
termijn.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik wil nog even reageren op GS, op de tweede
1215 bullet, een steun in de rug. Ik zou eigenlijk willen zeggen: ik zou het meer als een steun in de rug
willen laten zijn, want ga inderdaad door met de maatregelen die jullie nemen. Maar het mag van
ons ook meer zijn. Het laatste wat we willen, dat wij daarmee een soort afremming zijn en dat er
minder gebeurt. Dus dat even als verduidelijking voor de tweede bullet, waar ik nog even op wou
reageren. Natuurlijk, wat ik ook in de eerste termijn heb gezegd: het is straks ook een onderdeel
1220 van de PPLG. Het is een complexe materie en je moet het met elkaar doen en je doet het met de
boeren. En die weg moeten we zeker in gaan. Maar de doelen zijn heel belangrijk en die gaan de
boeren ook helpen om keuzes te maken en op een goede manier door te kunnen gaan. Dus werk
daar ook vooral aan, aan dat zo snel mogelijk duidelijk wordt wat de doelen worden, zodat er
duidelijkheid komt en we grote stappen vooruit kunnen gaan maken.

1225

Er is ook even gesproken over: er is nog zo weinig onbekend. Ik wil daar ook nog even een opmerking over maken. Er is een aantal jaren het Programma Innovatie op Veen is er geweest. Ik ben bij de eindpresentatie daarvan geweest en daar hebben ze inderdaad bekend dat er nog veel onderzoek moet gebeuren en er is veel onduidelijk. Maar ze hebben ook gezegd, er is ook al veel
1230 wel bekend. Ons advies, zo is het toen op mij overgekomen en dat is mijn drive geweest en onze drive geweest om hier snelheid in te maken, is van, beste mensen, start ermee, ga het doen. Boeren willen ook. Daarom is het veenweideloket voor de boeren om dingen te kunnen doen, is ook heel erg belangrijk om het te gaan doen. En ja, die conclusie maakt waarom wij snelheid willen, ondanks dat er nog best heel veel dingen zijn waar we nog veel van kunnen leren, waar we
1235 nog heel veel ervaring op moeten doen en heel veel moeten bijsturen. Maar we weten allemaal ook één ding: die bodemdaling en de klimaatopwarming, dat zijn echt serieuze problemen waar wat aan gedaan moet worden. Dank u wel.

1240

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Kapitein. Dan had ik nog twee sprekers genoteerd. Statenlid Cardol, komt u naar voren, van GroenLinks. En verder dadelijk de heer Klein. En dat is het, denk ik. Dus het woord is aan Statenlid Cardol van GroenLinks.

1245

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, voorzitter, heel kort. Dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording en de positieve mening over de motie. Het meenemen van, als ik het goed genoteerd heb, de Bovenkerkerpolder, de Keverdijksepolder en Polder Westzaan, dat is wat mij betreft – ik kijk even rond naar de mede-indieners – maar geen probleem om dat mee te nemen in de motie. Dus dat willen we graag doen.

1250

De **VOORZITTER**: Statenlid Cardol, betekent dat dat u de motie dan daarop aan gaat passen?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, dat zal wel moeten.

1255

De **VOORZITTER**: Ja, dan gaan we dadelijk nog even schorsen. Of we gaan nu dan nog even schorsen, denk ik. Aan het eind van dit rondje. Dus gaan we eerst naar de heer Klein van de ChristenUnie.

1260

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, ik wil nog even heel kort opmerken, in reactie eigenlijk op de discussie die ik net had met mevrouw Kapitein van D66. Dat als in het dictum met 'volle snelheid maatregelen nemen tegen bodemdaling' bedoeld wordt 'doorgaan met waar we al mee bezig zijn en waarover eenstemming is', dat we denk ik inderdaad wel hetzelfde bedoelen. Maar mijn partij hecht er wel echt aan dat we nu niet over de hoofden van mensen heen dingen gaan afdwingen, als er niet al met elkaar gezamenlijk gesteld is waar we naartoe willen.

1265

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik zie nog een spreker voor de tweede termijn. Dat is Statenlid Kostić van de Partij voor de Dieren. Gaat uw gang.

1270

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ook voor ons even kort. De twee voorstellen die we hebben ingediend, zijn een duidelijk signaal om juist te versnellen, om juist echt de maatregelen te nemen en met scenario's te komen hoe we dat kunnen doen. Daar mag geen misverstand over bestaan. Daar stemmen wij straks voor; en ik neem aan, ook al die andere groene partijen op deze voorstellen.

1275

Als laatste had ik nog een vraag voor de gedeputeerde. Dat ging namelijk over de vraag of de gedeputeerde bereid is om aan tafel te gaan met de bouwbedrijven die zeggen van, goh, we hebben dat biobased materiaal nodig en we willen ook samenwerken met boeren en de rest van de keten om te kijken of we iets kunnen doen aan die afzetmarkt, of die daar in gesprek mee wil gaan. En tevens met de Green Protein Alliance, die in de commissie insprak en die zei van, kijk ook hoe je daar de kans voor de eiwittransitie kan pakken. Dank u wel.

1280

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan, voordat wij dadelijk overgaan tot beantwoording in tweede termijn, zal ik zo dadelijk dus even schorsen, zodat er gelegenheid is om de motie aan te passen. Laten wij tien minuten schorsen. Dus dan gaan wij door om – even kijken – om 15.00 uur. Nee. O, die klok klopt niet. De klok klopt hier niet. 14.45 uur zie ik u graag weer hier. ik schors de vergadering.

1285

Schorsing 14.36 tot 14.49 uur.

1290 De **VOORZITTER**: Goed, ik heropen de vergadering van de Provinciale Staten, de uitloop vergadering van vorige week. Neemt u allen plaats en weest u alstublieft stil, want dan kunnen wij doorgaan met agendapunt 15, de Regionale Veenweide Strategie 1.0. Daarvoor hebben wij voor de schorsing geconstateerd dat er nog één motie aangepast zou worden. En daarvoor geef ik graag het woord aan Statenlid Cardol van GroenLinks.

1295 Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, voorzitter, dank. Betekent dat, dat ik het dictum helemaal opnieuw ga voorlezen?

De **VOORZITTER**: Ja, doet u dat.

1300 Statenlid **CARDOL** (GL): Ook als het alleen om de laatste drie woorden gaat?

De **VOORZITTER**: Nee, doet u maar even het hele dictum.

1305 Statenlid **CARDOL** (GL): Oké. Wij verzoeken het College in de eerste versie van het PPLG concrete doelen te formuleren, bij voorkeur op gebiedsniveau, inzake remming en stoppen van bodemdaling, veenherstel, klimaat en water, inzichtelijk te maken wat nodig is om die doelen te halen en hiervoor de richtinggevende uitspraken van december 2018 als startpunt te nemen. In het PPLG aan te geven welke instrumenten zullen worden ingezet om de doelen te halen, waaronder de systeemoplossingen, zoals vermeld op pagina twintig van de RVS en instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening, teeltwijze en provinciaal pachtbeleid en alle instrumenten te bundelen in een zogenaamde instrumentenkoffer voor de gebiedsgerichte aanpak. 3, voor het proces van voorbereiding en uitvoering van de Veenweide Strategie intensief samen te werken met alle betrokkenen in volle breedte, zowel sectoraal als geografisch. 4, bij de toegezegde maandelijkse agendering van het PPLG proces in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid uiterlijk in februari 2022 een update te geven. '23? Ja, nee, ik schrok even. Volgend jaar al '23.

1310 Nee, dat staat gewoon goed. Een update te geven over de beoogde aanpak inzake bodemdaling en veenherstel binnen het PPLG en hierover in gesprek te gaan met de commissie. En 4 – en dan komt hij – tussen nu en de vaststelling van het PPLG onverwijld door te gaan met de aanpak in Laag Holland, de Ronde Hoep, Bovenkerkerpolder, Keverdijksepolder en Polder Westzaan, en gaan ook tot de orde van de dag.

1320 *Motie 237 'Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

1325 **Motie 238-21 november 2022**
Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022
Constaterende dat:

- *Bodemdaling veenweiden' zijn gedaan.*
- 1330 • *Deze uitspraken en de reacties daarop input zijn geweest voor het rapport van de heer Cees Veerman 'Haren kost geen tijd', met de meest geciteerde zinsnede 'Wel urgent, niet acuut' en een oproep tot zorgvuldig en geduldig overleg met alle betrokkenen. Vrijwel alle geconsulteerden waren ervan overtuigd dat het tijd is om gezamenlijk de problematiek van de bodemdaling als prioriteit aan te vatten.*
- 1335 • *Eind 2019 GS de Staten middels een brief met bijlagen informeerden over de start van het integraal gebiedsprogramma Laag Holland.*
- *De betrokken Statencommissie de afgelopen jaren veelvuldig aandacht heeft besteed aan de veenweideproblematiek met diverse werkbezoeken, technische briefings en discussies waarin ook vertegenwoordigers van betrokken partijen participeerden.*

1340 *Overwegende dat:*

- *We bijna vier jaar verder zijn na de richtinggevende uitspraken en in die periode zowel in Laag Holland als in andere veengebieden zoals De Ronde Hoep veel gesproken en geleerd is over de veenweideproblematiek en de mogelijke aanpak.*
- 1345 • *De provincie aan de slag is gegaan met de Noord-Hollandse gebiedsgerichte aanpak en in de veengebieden veelvuldig in gesprek is geweest met tal van partners waaronder betrokken agrarische ondernemers.*
- *Daarmee wordt voldaan aan het door de heer Veerman bepleite zorgvuldige en geduldige overleg met alle betrokkenen.*
- 1350 • *In de 1.0-versie van de Regionale Veenweidestrategie zoals vandaag aan de orde veel kennis en ervaring is gebundeld, maar nog geen strategie is geformuleerd.*

- *GS voornemens is om de uitwerking naar een strategie voor de veenweidegebieden een plek te geven in Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG).*

Stellen vast dat:

- 1355 • *De provincie in de afgelopen jaren de aanbeveling van de heer Veerman om de veenweideproblematiek als 'wel urgent, niet acuut' te beschouwen ter harte heeft genomen;*
- *Er mede door de vele nieuwe uitdagingen (klimaat, stikstof, water, gezondheid, leefbaarheid en perspectief voor de landbouw) in het landelijk gebied nog meer urgentie is ontstaan en een gecoördineerde aanpak geen langer uitstel kan dulden.*
- 1360 • *Tal van partijen waaronder de betrokken Waterschappen, andere overheden, natuurorganisaties en landbouworganisaties pleiten voor een voortvarende aanpak met heldere doelstellingen, een goed gevulde instrumentenkoffer en brede samenwerking.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- 1365 • *In de eerste versie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied concrete doelen te formuleren bij voorkeur op gebiedsniveau inzake remming en stoppen van bodemdaling, veenherstel, klimaat en water, inzichtelijk te maken wat nodig is om die doelen te halen en hiervoor de richtinggevende uitspraken van december 2018 als startpunt te nemen;*
- *In het PPLG aan te geven welke instrumenten zullen worden ingezet om de doelen te halen waaronder de systeemoplossingen zoals vermeld op pagina 20 van de RVS en instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening, teeltwijzen en het provinciale pachtbeleid en alle instrumenten te bundelen in een zogenaamde 'instrumenten koffer' voor de gebiedsgerichte aanpak.*
- *Voor het proces van voorbereiding en uitvoering van de veenweidestrategie intensief samen te werken met alle betrokkenen in volle breedte zowel sectoraal als geografisch;*
- 1375 • *Bij de toegezegde maandelijks agendering van het PPLG-proces in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid uiterlijk in februari 2023 een update te geven over de beoogde aanpak inzake bodemdaling en veenherstel binnen het PPLG en hierover in gesprek te gaan met de commissie.*
- *Tussen nu en de vaststelling van het PPLG onverwijld door te gaan met de aanpak in Laag Holland, de Ronde Hoep, Bovenkerkerpolder, Keverdijksepolder en Polder Westzaan.*
- 1380 • *Tussen nu en de vaststelling van het PPLG onverwijld door te gaan met de aanpak in Laag Holland, de Ronde Hoep, Bovenkerkerpolder, Keverdijksepolder en Polder Westzaan.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Rien Cardol (GroenLinks), Gert-Jan Leerink (PvdA), Arja Kapitein (D66), Anna de Groot (SP), Ines Kostić (Partij voor de Dieren) en Michel Klein (ChristenUnie).

1385

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Cardol. Ja, en deze motie vervangt dus de vorige motie. Zal ook met een nieuw nummer in de stukken worden opgenomen. En daar gaan wij dan later vandaag over stemmen.

1390

Ik ga eerst nog even naar de gedeputeerde voor de reactie in tweede termijn. Gedeputeerde Rommel, aan nu het woord.

1395

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik heb één vraag gekregen van Statenlid Kostić. Dat is of ik met partijen wil praten. Nou, zoals u weet, ik praat altijd met alle partijen, ook graag aan de keukentafel. Maar ik wil wel even goed kijken van, wie de gerede partij is en wie deze partijen zijn. Dus daar kom ik bij u op terug, als ik gesproken heb of daar een oordeel over heb. Dank u wel.

1400

De **VOORZITTER**: Dank u wel, gedeputeerde Rommel. Even kijken, dan zijn wij aan het einde van de beraadslagingen over agendapunt 15. De stemming van deze voordracht met amendement en motie zal plaatsvinden aan het eind van de agenda vandaag.

De discussie is gesloten.

1405

16. Programma Natuurnetwerk 2023 (VD-60).

1410

De **VOORZITTER**: En dat betekent dat wij doorgaan naar het volgende punt en dat is agendapunt 16, ook van de portefeuille van mevrouw Rommel. Dat is het Programma Natuurnetwerk 2023, voordracht. 60. Met het Programma Natuurnetwerk, in de stukken ook wel PNN genoemd, wordt verantwoording afgelegd over de voortgang en programmering van het Natuurnetwerk Nederland. Het programma sluit aan bij de gebiedsgerichte en integrale werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende deelgebieden. Het Programma Natuurnetwerk, PNN, is een groeidocument. Ook andere opgaven krijgen daar de komende jaren

een plek in. Het PNN is op 24 oktober jongstleden in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid besproken en wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan PS voorgelegd.

1415

Wij gaan het erover hebben gezamenlijk en daarvoor heb ik de volgende sprekers op mijn lijstje, die zich hebben aangemeld. Dat is – en dan ga ik weer in deze volgorde hen dadelijk het woord geven – Statenlid Cardol van GroenLinks, de heer Köhler van JA21 mevrouw De Groot, SP, mevrouw Koning-Hoeve van het CDA, Statenlid Hollebeek, Partij voor de Dieren, mevrouw Jellema, PvdA, de heer De Wit, VVD, mevrouw Strens, D66, en de heer Klein van de ChristenUnie. Dan gaan we dus inderdaad beginnen met Statenlid Cardol van GroenLinks. Statenlid Cardol, komt u weer naar voren. Goed, gaat uw gang. Natuurnetwerk 2023.

1420

1425

Statenlid **CARDOL** (GL): Dank u wel, voorzitter. Bij het vorige punt begon ik met een treurzang op Den Haag. Het PNN roept aanzienlijk minder negatieve emoties op, maar toch stemt ook dit document niet alleen maar vrolijk. We begonnen de coalitie met de mooie en ambitieuze doelstelling om in deze periode drieduizend hectare nieuwe natuur te realiseren, als sprint naar de afronding van het NNN in 2027. Halverwege dwong de realiteit ons die ambitie terug te schroeven naar 1750 hectare en nu staan we, met nog vijf maanden te gaan, op zo'n 1200 hectare. We zijn helaas niet de enige provincie die ver achterloopt op de doelstellingen, maar dat maakt het alleen maar erger. Het zou een aansporing moeten zijn om in Noord-Holland harder te gaan lopen. Daarom twee vragen aan de gedeputeerde. 1, gaat u nog een serieuze poging doen om de resterende 550 hectare nog in deze periode te realiseren? En 2, nog belangrijker waarschijnlijk: welke voorwaarden gaat u creëren om het volgende College te helpen die eind doelstelling van 5600 hectare in 2027 wel te halen?

1430

1435

1440

Het PNN is op zich een mooi en helder overzicht van de stand van zaken in de gebieden. Het College heeft ook een mooie realisatiestrategie voor het NNN opgesteld en een robuuste organisatie neergezet met veel nieuwe mensen om die strategie uit te voeren. Helaas heeft ook hierbij het stikstofdrama zand in de motor gestrooid. In sommige gebieden is wel een begin gemaakt met gebiedsgerichte aanpak, maar er zijn ook weer nieuwe doelen bijgekomen, zoals de waterkwaliteit, het volgende hoofdpijndossier. En intussen treuzelt Den Haag en maakt ruzie.

1445

1450

Voorzitter, voorwaarden voor een goed natuurbeleid in Noord-Holland met verbetering van de biodiversiteit zijn robuuste en gezonde natuurgebieden en zones daaromheen met op de natuur afgestemde landbouw. En een andere voorwaarde is het realiseren van verbindingzones waarlangs planten en dieren kunnen migreren. Mede daarom heb ik de laatste jaren ook gehamerd op initiatieven voor herstel van landschapselementen, die vaak als verbindingzones of step stones in het landschap kunnen fungeren. De Partij voor de Dieren heeft hier een motie over ingediend. We wachten de reactie van de gedeputeerden af, maar het idee heeft onze volle steun.

1455

Dan ga ik even door. De tweede motie van de Partij voor de Dieren. Het zal duidelijk zijn dat GroenLinks vindt dat we er alles aan moeten doen om verdere schaalvergroting in de landbouw te voorkomen. Gronden die vrijkomen in de gebiedsgerichte processen en bij opkoop, zeker als die liggen in zones rond onze natuurgebieden, moeten worden ingezet om de natuur te versterken of om stappen te zetten naar extensivering of natuurinclusieve landbouw. We horen graag of de gedeputeerde dat met ons eens is en wachten haar reactie af voor we ons standpunt bepalen met betrekking tot die motie.

1460

1465

Voorzitter, tot slot. Ik ga nog één keer een lans breken voor het Manpadslaan-gebied in Heemstede. De gedeputeerde verzekert mij iedere keer dat het gebied in beeld is bij de gebiedsgerichte aanpak in Zuid-Kennemerland. Mooi. Ik herhaal het toch nog eenmaal. Overigens ben ik van mening dat het Manpadslaan-gebied een prachtige, ecologische verbinding tussen het duingebied via Groenendaal naar de Haarlemmermeer kan worden, met kansen voor recreatie en misschien een paar huizen. Maar om dit te realiseren heeft de gemeente Heemstede nog steeds steun en een zetje in de rug van de provincie nodig. Ik beloof eerlijk dat ik daar na vandaag niet meer op terug zal komen, tenzij daar aanleiding toe is. Dank u, voorzitter.

1470

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Cardol. De volgende spreker is de heer Köhler van JA21. Meneer Köhler, gaat uw gang.

1475

De heer **KÖHLER** (JA21): Dank u, voorzitter. Gisteravond keek ik naar een televisieprogramma. Het was aangekondigd. Het ging over de wolf, Pointer. Om 23.00 uur 's avonds was dat, geloof. Het was wel een interessant programma. Er was een aardige uitspraak. Ik weet niet of het een gedeputeerde was of de plaatselijke vertegenwoordiger of directeur van Blij2. Het was in ieder

1480 geval in het oosten van het land. En die zei: de wolf houdt zich niet aan onze wolvenplan. U kunt het terugkijken. Ja, en daarbij ook nog wat alarmerende andere zaken die ingebracht werden. Met het groeitempo van de wolf over de afgelopen vijf jaar moeten we niet verbaasd zijn als er over vijf jaar tweehonderd wolven zijn en over tien jaar, tweeduizend. Nou heb ik daar zojuist een deskundige over gesproken en die zei mij dat dat allemaal wel mee zal vallen. Nou, ik moet dat zien. Goed. Maar daar gaat het niet over, over die wolf.

1485 Het gaat over het Programma Natuurnetwerk in mijn bijdrage. Het zijn meerjarenplannen, heel wat. Ik heb er de afgelopen decennia wel wat voorbij zien komen. En ook dat, ondanks allerlei verwachtingen en plannen, inzichten soms zomaar onderweg veranderen. In nog geen jaar tijd is bijvoorbeeld kernenergie van onbespreekbaar aan de klimaattafels, zomaar ineens onderdeel van de energiemix. Kennelijk zijn de omstandigheden veranderd. Maar goed, kernenergie, dat is voor mijn collega Daniël van den Berg, zoals u weet.

1490 Vandaag gaat het om natuur. Ons nationale natuuroppervlak is verdeeld over provincies. Noord-Holland heeft dat opgeknipt in 24 deelgebiedjes, waarin weer negentien Natura 2000-gebiedjes met de bufferzones eromheen gemaakt. Voorzitter, ik zeg bewust 'gemaakt', want de natuur heeft dit zelf natuurlijk niet bedacht. Allemaal bedachte gebiedjes en afbakeningen met eigen doelstellingen en plannen. En nog vaker bijzondere plannen. In alle plannen is er één constante: 1495 de woorden 'stikstof' en 'herstel'. JA21 vindt ook dat het met stikstof en ammoniak best een onsje minder kan, maar het hysterisch alarmisme over instortende natuur, waarin heel Nederland overwoekerd gaat worden met braam en naaldbossen en alle kikkers en weidevogels uitsterven, daar doen wij niet aan mee. Daarbij een stikstof- en een ammoniakreductie naar een kritische depositiewaarde van nul is gewoon onmogelijk, en al helemaal met de Nederlandse micro-aanpak. Het valt niet te ontkennen dat de stikstofuitstoot in Nederland hoog is. Per vierkante 1500 kilometer ruim twee keer hoger dan in bijvoorbeeld Denemarken. En onze ammoniakuitstoot is liefst 25 keer hoger dan in Finland. Kijken we echter naar de uitstoot per inwoner, dan is de stikstofuitstoot in Denemarken liefst 61 procent hoger en de ammoniakuitstoot in Finland 47 procent hoger dan die in Nederland. We zijn een dichtbevolkt land en onze bevolking blijft 1505 explosief groeien. Stikstof en ammoniak, en vooral ook fijnstof – maar daar gaat het hier niet over – zijn niet los te zien van deze bevolkingsdichtheid. Beter dan de micro-aanpak zou het zijn ons te concentreren op waar Nederland echt uniek in is. Bijvoorbeeld op de Wadden of de Biesbosch en misschien een deel van het kustgebied. En voor de rest, vooral afblijven en de natuur zijn eigen gang laten gaan. Er zijn zoveel voorbeelden over het mislukken van ingrepen 1510 om wensnatuur te realiseren. Ik heb er hier de afgelopen jaren talloze genoemd. Maar goed, voor die selectieve aanpak gaan we de handen nu nog niet op elkaar krijgen. Dat beseffen we ook wel. Dan heeft de provincie met landelijk en Brussel te maken. De huidige technocratische planning gaat uit van een statisch natuurbeeld, waarin geen opvolging van verschillende soorten plaatsvindt. In de wetenschap noemen we dit gewoon vegetatiesuccessie en die is al millennia 1515 aan de gang.

Nou zou ik hier mijn betoog beëindigen met een mooie afsluitende tekst, maar ik heb zojuist een paar dingen langs horen komen. Eilandspolder is genoemd en de Polder Westzaan. Ik zal u daar eens een paar waarheden over vertellen. Heb ik net even snel getypt. De Eilandspolder. Onze 1520 gedeputeerde- De konijnen komen nog. De Eilandspolder. Onze gedeputeerden voer er recent doorheen, samen met de minister en een boot vol ambtenaren. Tevergeefs werd gezocht naar de invasieve exoot Amerikaanse rivierkreeft. Die vonden jullie niet, hè? Maar het wemelt ervan. [...] Ik heb u toch echt in een boot gezien. Onder de indruk waren ze van het succesverhaal veenmosrietland. Zeer kwetsbare natuur. Zeer hoge beheerskosten ook. Het groeit fors in 1525 omvang. Staatsbosbeheer loopt over van enthousiasme. Het omvat tien keer meer hectare dan een paar jaar terug. Een echt succesverhaal. Voor de buitenwacht dan. Maatregelen moeten worden genomen in de buffergebieden vanwege de kritische depositiewaarden op dit uitdijende gebied. En er wordt niet bij verteld dat veenmosrietland ooit werd gekweekt door boeren. Niks natuurlijk aan. Het maaisel diende als strooisel in de stallen. En nu moet dat maaisel worden 1530 afgevoerd. Zorgvuldig behandeld. Want stikstof. Dit is toch waanzin. Dan hoor ik zojuist de heer Dessing en de heer Klein over de Polder Westzaan en de verzilting daarvan. Meneer Klein zei: nou, dat was toch ooit wel mooie natuur? Juist, precies. Duizend jaar geleden. Die polder moet dus zout worden. Dat was zo'n duizend jaar geleden inderdaad een brak moeras, net als een groot deel van de rest van Laag Holland. Door een stormvloed werd een zanddijk 1535 weggevaagd, waardoor Friesland in west en oost – weet u dat ook gelijk – werd gespleten met een Zuiderzee ertussen. Door de lagere waterspiegel liepen de zoutmoerassen in die zee leeg. Op het veen vestigden zich mensen, maar door hun activiteit zakte de bodem en de voormalige moerassen werden meren als Purmer, Schermer en Beemster. Vierhonderd jaar geleden zijn die

- 1540 meren drooggelegd en ingepolderd en kwamen weidevogels, koeien en akkerbouwers. En nu weer vierhonderd jaar later willen we er weer een moeras van maken en er zout in stoppen, vanuit het Noordzeekanaal nota bene. Hoe gek wil je het hebben? En zo kan ik nog wel even doorgaan, voorzitter. Ons natuurbeheer, en vooral het versnipperde, is totale gekte wat ons betreft. Ik kom er in mijn bijdrage over het Natuurbeheerplan verder op terug. Dank u wel.
- 1545 De **VOORZITTER**: Goed, meneer Köhler, bedankt voor deze brede beschouwing. Dan gaan wij door met mevrouw De Groot van de SP over het Programma Natuurnetwerk 2023. Gaat uw gang.
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter, van de orde. Mevrouw Jellema, hier, op links, natuurlijk.
- 1550 De **VOORZITTER**: Ik moet nog even wennen aan zo'n volle zaal. Mevrouw Jellema, gaat uw gang. U heeft een ordevoorstel.
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Een ordevoorstel. Ja, ik zie bij de aangekondigde moties, dat die konijnenpopulatie-motie bij dit Natuurnetwerk staat, maar ik hoor hem niet ingediend worden.
- 1555 De **VOORZITTER**: Ik heb het ook niet gehoord, dus dat zal dan waarschijnlijk niet gebeuren, of in tweede termijn.
- Goed. Mevrouw De Groot, gaat uw gang.
- 1560 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dank u, voorzitter.
- De heer **KÖHLER** (JA21): De moties komen pas bij het volgende agendapunt, hoor.
- 1565 De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan mevrouw De Groot voor haar bijdrage.
- Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het Programma Natuurnetwerk ziet er goed uit. Maar we hebben grote zorgen of we in 2027 het Noord-Hollandse stukje NNN voltooid hebben. We hadden vorige week bij de bespreking van de begroting al een motie om vooral heel hard aan het NNN te gaan werken. De gedeputeerde deed de toezegging dat ze alles wat de SP voorstelde al voornemens was te gaan doen, inclusief de financiering, zodat wij onze motie aanhielden. Onze zorgen zijn echter nog steeds niet weggenomen, temeer daar het IPO inmiddels ook de noodklok luidde. Ook in Noord-Holland moeten er nog steeds meer gronden verworven worden om het NNN – dat is natuur – te creëren en er moet nog nieuwe natuur als natuur begrensd worden. Het is te gek voor woorden dat Noord-Holland in 2021 slechts 150 hectare aan het NNN toevoegde. De achtste Voortgangsrapportage Natuur van het IPO is overigens heel erg lezenswaardig. Zo is er in te lezen dat ontbossing, die heeft plaatsgevonden in het kader van de Natura 2000-beheerplannen, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2017 wordt gecompenseerd. Hier vallen dus ook de ontbossingen in de Schoorlse duinen onder. Noord-Holland moet ook hard gaan werken aan meer bos, rekening houdend met andere natuurtypen in onze provincie. Om het goede voorbeeld te geven, ben ik zelf begonnen aan het uitvoeren van de bossenstrategie. Ik heb een tiny forest aangeschaft en geplant in mijn achtertuin. Bovenop de grote bomen die ik al vele jaren eerder rond mijn huis plantte, verwacht ik een grote bijdrage geleverd te hebben aan de Wormerveerse, en daarmee aan de Noord-Hollandse bossenstrategie. Maar we moeten er meer aan gaan doen.
- 1575 1580 1585
- 1590 Dan nog het volgende. Als we het stikstofprobleem oplossen en grote vooruitgang boeken met de natuurherstelmaatregelen, dan boeken we ook grote vooruitgang met het Natuurnetwerk. Dat moeten we goed in de gaten houden. En is het geen schande – meneer Cardol had het er ook al over – dat Schiphol boerderijen opkoopt om uit te breiden, terwijl wij hier werken aan natuurherstel? Dat is duidelijk. Het bleek deze week: boerderijen worden opgekocht, niet om natuurherstel te bevorderen, maar voor het aanleggen van vooral infrastructuur, en Schiphol. Dat is heel erg contraproductief. Wij vinden dat onze provincie zich vooral moet bezighouden met natuurherstel. Dat is in Noord-Holland meer dan nodig. In het voorgaande deel van deze statenvergadering kwamen wij met twee moties, beide inclusief dekking. Een meerderheid van de Staten achtte deze moties niet interessant genoeg om vóór te stemmen. Wij laten het bij dit signaal voorlopig, maar komen er nog wel op terug. Dank u wel.
- 1595
- De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Groot. De volgende spreker is mevrouw Koning van het CDA. Komt u naar voren.
- 1600

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Voorzitter, dit programma geeft een overzicht waar en hoe de provincie bezig is met de aanleg van natuur. Het gaat in veel gebieden goed met de biodiversiteit. We zien in Noord-Holland terugkeer van bijzondere soorten, staat in deze stukken. Sommige ontwikkelingen vragen ook tijd. GS geeft zelf aan dat ingezet beleid voor natuur soms
1605 wel twaalf jaar nodig heeft om tot effect te leiden. Dus we moeten ook geduld hebben. Niet meteen beleid op beleid stapelen, maar natuur de tijd geven om tot ontwikkeling te komen. Niet in paniek raken of mensen angst aanjagen. We horen partijen soms aangeven dat natuur op omvallen zou staan. Dat is niet waar. En dat blijkt ook uit dit programma, dat laat zien dat het op veel onderdelen goed gaat met natuur in Noord-Holland. Dat zien we ook als we buiten van de
1610 natuur genieten. Het is goed dat we dat ook benadrukken in dit provinciehuis. Het is ook goed om te zien dat veel mensen uit Noord-Holland van die natuur genieten.

Voorzitter, het CDA heeft al diverse malen aangegeven dat aankoop van nieuwe gronden voor realisatie van natuur op vrijwillige basis moet geschieden. Het CDA blijft zich verzetten tegen
1615 gedwongen uitkoop voor de realisatie van het NNN. Wij zien bijvoorbeeld in Kennemerland-Zuid dat dat tot grote problemen leidt met de huidige grondeigenaren. Zij willen wel meewerken aan natuurontwikkeling, maar wel op een manier die inpasbaar is in hun bedrijfsvoering.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, voorzitter, dank u wel. Het verbaast me een beetje. Mevrouw Koning geeft aan dat het soms wel twaalf jaar kan duren, dat we geduld moeten hebben. Het CDA heeft voor deze periode minstens zo lang in de coalitie gezeten en de kans gekregen om deze trajecten in te zetten. Niet dat ik hier ben om voor de huidige coalitie de kooltjes uit het vuur te halen, maar hadden we daar dan niet eerder mee moeten beginnen? En met name ook onder de verantwoordelijkheid van de CDA-gedeputeerde in die tijd.
1625

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Wij zijn toen ook bezig geweest met de aanleg van het NNN: elk jaar 250 hectare.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): En u denkt dat we met tempo nu waren geweest bij wat de oorspronkelijke doelstelling was? Dat suggereert u daarmee?
1630

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dat suggereer ik niet, maar u doet net alsof het CDA niks doet aan natuur. Ik geef u aan dat er van alles al is gebeurd, ook in het verleden.

1635 De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, gaat u door.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Even kijken waar ik was gebleven. O ja, bij Zuid-Kennemerland.

De **VOORZITTER**: Wacht u dan toch nog even, want dan is er een interruptie van mevrouw Strens van D66.
1640

Mevrouw **STRENS** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Om hier nog even op door te gaan. Ik hoor u zeggen, dat het ook met de kwaliteit wel goed zit van de natuur in Noord-Holland. Ik vraag me af, waar maakt u dat uit op? Want het PNN heeft het met name over de kwantiteit – het aantal
1645 hectares –, maar ik vraag me af waar u dan de wijsheid vandaan haalt, dat de kwaliteit op orde is.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dat heb ik ook uit deze stukken en ook uit andere stukken. Daar staan allemaal staatjes van de biodiversiteit en welke dieren er teruggekomen zijn. En sommige moeten er natuurlijk nog meer van komen, maar alles bij elkaar wordt er wel gezegd dat de biodiversiteit is toegenomen.
1650

Mevrouw **STRENS** (D66): Dank u wel. U bent toch ook bekend met het feit dat ook de Living Planning Index juist laat zien dat er een afname is qua aantal soorten? Dus ik vraag me af of u die stukken dan niet kent.
1655

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ik baseer me nu op de stukken die we hier bespreken. De Living Planet kijkt misschien naar andere soorten, maar u kan toch ook niet ontkennen dat sommige soorten enorm zijn toegenomen? Dat staat ook in deze stukken en dat is ook gewoon zo. Ik ben er zo klaar mee dat het altijd allemaal negatief geframed wordt.
1660

Mevrouw **STRENS** (D66): Ja, dan constateer ik dat mevrouw Koning niet gebruik maakt van het totaal aan aantal stukken.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, gaat u door.

1665

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, ik ga verder met het stuk wat voor ons ligt, want daar spreken we over. Even kijken waar ik gebleven ben. Kennemerland-Zuid. Het CDA blijft zich verzetten tegen gedwongen uitkoop voor realisatie van het NNN. Wij zien bijvoorbeeld in Kennemerland-Zuid dat dat tot grote problemen leidt met de huidige grondeigenaren. Zij willen wel meewerken aan natuurontwikkeling, maar wel op een manier die inpasbaar is in hun bedrijfsvoering. Het is voor ons niet acceptabel als de provincie als een olifant door de porseleinkast loopt en het levenswerk van mensen dreigt teniet te doen. Natuurlijke weilanden met paarden moeten in Zuid-Kennemerland wijken voor natuurtypen die daar zelfs nog nooit geweest zijn en die huidige activiteiten, die maatschappelijk gewenst zijn, onmogelijk maken. Dat botst enorm.

1670

1675

Voorzitter, ik hoor mensen denken: het toevoegen van extra natuur is toch per definitie goed? Wie kan daar nu tegen zijn? Realiseer u dan dat voor het toevoegen van elke extra hectare natuur een huidige eigenaar een hectare van zijn land, van zijn eigendom, moet inleveren? Een tuinder, boer, manegehouder, privé-eigenaar die nu grond beheert, moet het inleveren om er natuur van te maken. Dat is niet altijd makkelijk. En daarover heeft de heer Hollebreek waarschijnlijk een vraag.

1680

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, niet direct daarover, maar ik werd toch eventjes heel erg in verwarring gebracht door mevrouw Koning toen zij sprak over die natuurlijke weilanden, want ik heb altijd geleerd dat natuur zelfstandige processen buiten de invloed van de mens betreft en dan ook nog uitgezonderd cultuurgewassen, landbouwdieren en huisdieren. Dus ik vraag me heel erg af hoe ik dit aan moet zien: natuurlijke weilanden. Misschien kan mevrouw Koning me daar een klein college in geven, want voor zover ik het begrepen heb, hebben weilanden en natuur op zich in eerste instantie niet zo heel veel met elkaar te maken, ondanks dat ik begrijp dat je weilanden best wel op een bepaalde natuurlijke manier zou kunnen beheren. In essentie is het toch wel een behoorlijke tegenstelling.

1685

1690

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, als je natuurlijk beheerde weilanden hebt, dan is dat ook gewoon natuur. Daar groeien allerlei soorten grassen en de biodiversiteit van weilanden is enorm hoog.

1695

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dus ik constateer dat, als ik mijn balkon natuurlijk inricht en beheer, dat er dan sprake van natuur is.

1700

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Voorzitter, ik vind dit geen serieuze vraag.

De **VOORZITTER**: Goed. Gaat u dan door.

1705

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): O ja, ik had het over toevoegen van natuur en dat je je moet realiseren dat er dan door iemand anders iets ingeleverd moet worden. Dat is niet erg, maar dat moet wel op een zorgvuldige manier gebeuren en mensen moeten, ja, wel inzicht hebben dat dat vaak impact kan hebben. Die zorgvuldigheid is dus geboden bij de aanleg van extra natuur.

1710

En voorzitter, het CDA vindt de huidige werkwijze bij het aanwijzen en verkrijgen van NNN-gronden niet acceptabel. Er wordt veel te snel gedreigd met onteigening, mensen worden onder druk gezet. En wij willen dat er zorgvuldig met mensen wordt omgegaan. Dat is ook rentmeesterschap.

1715

Voorzitter, de gedeputeerde heeft in het verleden toegezegd dat ze zou kijken naar mogelijkheden om de doeltypen van gebieden aan te passen op haalbaarheid en mogelijkheden voor combinatie met huidig gebruik. Dat vinden wij belangrijk. Maar wij zien en horen dat nog niet voldoende terug uit de praktijk. Wij maken ons daar zorgen over. Zoals we bij de begroting al aangaven, maken wij ons ook zorgen over het financieren van het toekomstig beheer van het gehele NNN en al die gebieden die daar nu nog aan worden toegevoegd. Die zorg is niet weggenomen door de gedeputeerde. Wij vinden het bovendien niet acceptabel dat nu met grote dwang het NNN wordt afgerond zonder dat er helderheid is over de financiën en over financiële middelen voor toekomstig beheer. In het huidige document staat de sturing op de KDW's, de kritische depositiewaarden, ook prominent opgenomen bij elk natuurgebied. Het CDA kan daar niet achter staan. Het CDA vindt dat we moeten kijken naar de staat van de natuur. Daar moeten we op sturen en niet op modellen zoals de KDW's. Het CDA is daarom voornemens, gezien al deze punten van kritiek, om tegen dit voorstel te stemmen.

1720

1725

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Koning. Statenlid Hollebeek, u bent de volgende spreker. U spreekt daar namens de Partij voor de Dieren.

1730

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. In de commissiebehandeling heb ik stilgestaan bij agrarisch natuurbeheer. En ik zal het CDA niet meteen al- O, kijk nou.

De **VOORZITTER**: Ik was ook even in de war.

1735

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Fijn dat het feit dat ik hier ga staan al uitlokt-

De **VOORZITTER**: Wacht u even, Statenlid Hollebeek. Want meneer Köhler, u heeft een interruptie meteen op de aanwezigheid van Statenlid Hollebeek.

1740

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik grijp die kans gelijk aan, want ik ben enorm in verwarring gebracht zojuist door de opmerking van de heer Hollebeek in de discussie met mevrouw Koning. Natuur op een balkon. Kunt u mij een goede definitie geven van natuur? Dan kan ik misschien een beetje uw betoog verder goed begrijpen. Wat is de definitie die u hanteert voor natuur?

1745

De **VOORZITTER**: De vraag is helder. Gaat uw gang.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik ben zelf geen ecooloog, maar als ik ga googelen, dan kom ik altijd bij inderdaad ecologische processen die zelfstandig stonden, de invloed van de mens hun doorgang kunnen vinden en dan met uitzondering van, zoals ik al zei, cultuurgewassen, landbouwdieren en huisdieren.

1750

De heer **KÖHLER** (JA21): Veenmosrietland is dus geen natuur?

1755

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Als het oorspronkelijk geen type is wat in de natuur voor zou kunnen komen als zodanig, dan zou dat dus als geen natuur moeten worden gekwalificeerd.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, eigenlijk dezelfde Interruptie die Statenlid Köhler heeft. Dus ik ben het voor deze keer helemaal met u eens. Kent u, meneer Hollebeek, de Kasper Jansen column in de Volkskrant, waarin hij maanden achter elkaar heeft geschreven over zijn bijenbalkon als een prachtige vorm van natuur op zijn heel kleine stukje grond. Nou ja, beton zal ik maar zeggen. Kent u dat? En bent u dan nog steeds van mening dat een balkon geen natuur kan zijn?

1760

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik ken het persoonlijk niet. Ik ben wel bijzonder geïnteresseerd, dus als u mij dat toe wil sturen, graag. Nee, wat ik constateer is dat het feit dat, als ik mijn balkon natuurlijk beheer, dat het nog niet wil betekenen dat ik dat in NNN op kan nemen.

1765

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Mijn belofte aan u: u krijgt dit boekje van mij bij het afscheid van deze Staten.

1770

De **VOORZITTER**: Bij wiens afscheid? Dank, mevrouw Jellema. Gaat u door. Statenlid Hollebeek.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Daar verheug ik me dan nu al op, mevrouw Jellema. Volgens mij ga ik nu pas beginnen, maar de klok is al een stukje verder. Maakt niet uit.

1775

Ik heb al stilgestaan bij dat agrarisch natuurbeheer. Laten we ook niet te gek doen, laten we het ook een beetje serieus houden. Ik zal omwille van de spreektijd ook niet alles wat ik in de commissie gezegd heb uitgebreid herhalen. Maar bij de realisatie van het NNN is veel ingezet op het agrarisch natuurbeheer, waarbij het agrarisch belang voorop staat. De Partij voor de Dieren ziet nou eenmaal meer een rol voor natuurinclusieve landbouw voor het in stand houden van ons landschap en onze biodiversiteit, maar dan met name buiten NNN. Binnen NNN voeren wat ons betreft natuurlijke processen zoveel mogelijk de boventoon.

1780

En over de resterende 550 hectare heb ik ook in de commissie al flink een boom opgezet. En daar is Statenlid heer Cardol vandaag al op ingegaan, dus die kan ik ook laten vallen. Heel mooi. Ik zal hem overigens wel gaan missen, want in de volgende periode zal ik dit allemaal zelf moeten doen. Dus dan gaan we maar uit van zetelwinst, zodat ik wat extra spreektijd kan krijgen. Dit geheel terzijde.

1785

- 1790 Maar, voorzitter, ook buiten NNN-begrenzing ligt een opgave om de natuur te versterken. Een mooie katalysator hiervoor kan het Aanvalsplan Landschapselementen zijn. Een coalitie van partijen, waaronder de provincies, verenigd in de Stichting Deltaplan Biodiversiteit, heeft op verzoek van de overheid dit aanvalsplan opgesteld. Dit plan zet in op tien procent gebiedseigen groenblauwe dooradering van het landelijk gebied middels gebiedseigen landschapselementen.
- 1795 De uitwerking gaat weliswaar worden vastgelegd in afspraken rond het NPLG. Maar waarom hebben we daar zo lang op gewacht? Mijn fractie mist sowieso in dit PNN landschapselementen. Die zijn toch echt wel heel erg belangrijk voor de natuur en de biodiversiteit. En dat bevreemdt ons dus, want we hebben het hier over inrichting en over natuur. En dan was dat een uitgelezen kans om daar, nou ja, de spreekwoordelijke boom over op te zetten. Daarom dien ik een motie in met het volgende dictum. Verzoeken GS het Aanvalsplan Landschapselementen uit te werken in provinciaal beleid. Daarbij de tien procent groenblauwe dooradering als ondergrens te hanteren en vóór de vaststelling van het PPLG hierover aan PS te rapporteren. In tweevoud.
- 1800

Motie 239-21 november 2022

1805 Uitwerken Aanvalsplan Landschapselementen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

Overwegende dat:

- Een coalitie van partijen, waaronder de provincies, verenigd in Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, op verzoek van de overheid het Aanvalsplan Landschapselementen heeft opgesteld;
 - Dit Aanvalsplan inzet op 10% gebiedseigen groenblauwe dooradering van het landelijk gebied buiten het NNN, middels gebiedseigen landschapselementen, zoals houtwallen, heggen, knotbomen, hoogstamboomgaarden maar ook natuurvriendelijke oevers en kruidenrijke akkerranden;
 - In het Programma Natuur Netwerk 2023 landschapselementen vrijwel ontbreken;
 - GS kan anticiperen op uitwerking van het plan via het NPLG.
- 1810
- 1815

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- Het Aanvalsplan Landschapselementen uit te werken in provinciaal beleid;
 - Daarbij de 10% groenblauwe dooradering als ondergrens te hanteren;
 - Voor de vaststelling van het PPLG hierover aan PS te rapporteren.
- 1820

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren)

- 1825 De **VOORZITTER**: Dank u wel. En deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslaging. Dan ga ik nu ook naar de interruptie van de heer Köhler. Gaat uw gang.

- 1830 De heer **KÖHLER** (JA21): Voorzitter, de heer Hollebeek en ik praten geregeld met elkaar en we begrijpen elkaar ook altijd heel goed en we vinden elkaar ook heel vaak. Maar af en toe hebben we het toch wel nodig om een wat nadere definitie te krijgen, zoals net over natuur, en nu die landschapselementen. U bent ook geweest in Zuid-Kennemerland. Het is net ook al gevallen, hè? Ook bij de ruïne van Brederode wordt een boer bedreigd weg te gaan. Hoe staat u tegenover die prachtige landschapselementen, die daar eigenlijk door het NNN-verhaal worden bedreigd, omdat er kwellen moeten komen?
- 1835

- 1840 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Nou, ik vind waar NNN moet zijn, moet natuur de boventoon voeren. Dat heb ik al gezegd. Buiten het NNN in het landelijk gebied wil ik die tien procent gebiedseigen natuurlijke landschapselementen hebben. Dus als wij kiezen voor NNN in een bepaald gebied, dan is, wat de Partij voor de Dieren betreft, natuur maatgevend; buiten NNN zien we dat anders en is er voor ons wel plek voor dit soort elementen.

- 1845 De heer **KÖHLER** (JA21): In het geval van het Zuid-Kennemerland, daar bent u ook wel van op de hoogte, daar is de heer Hollebeek ook wel van op de hoogte, is dat pas vrij recent – en ook weer tot verbijstering, want het is over de hoofden van de betrokkenen besloten – tot NNN uitgeroepen. Geeft u dan ruimte aan het eventueel terugtrekken van de NNN-status daarvan? Ik weet dat gedeputeerde er ook mee bezig is.

- 1850 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Nee, wat ons betreft staat NNN voorop en dan gaan we niet terugtrekken. We hebben een flinke achterstand in het realiseren van NNN en dat zullen wij moeten doen. En nogmaals, buiten die NNN-gebieden zijn er andere mogelijkheden. Maar wat ons betreft gaat natuur hier toch echt wel voorop.

De **VOORZITTER**: Gaat u door.

1855

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dan ga ik verder. Ja. Dan het punt waar- Ja, ik kom weer terecht bij de heer Cardol; wij vinden ook goed vandaag. Hij vestigde de aandacht in de commissie op bedrijfsverplaatsing vanuit de Starnmeerpolder naar Bergen, waardoor ruimte is ontstaan voor schaalvergroting bij de achterblijvende veehouders. En net als GroenLinks pleit de Partij voor de Dieren voor de inzet van vrijkomende grond voor extensivering in plaats van voor schaalvergroting. Nou, de heer Cardol heeft de vraag eigenlijk al geponeerd bij de gedeputeerden. Dus daar wachten we ook op. Hoewel sommigen wellicht anders doen geloven en hun ijdele hoop vestigen op technologische lapmiddelen, begint het toch steeds duidelijker te worden dat schaalvergroting toch echt in tegenspraak is met het behalen van de stikstofdoelen en andere uitdagingen. En laten we vooral het klimaat niet vergeten; het moge maar weer eens gezegd worden. Ik ben dan ook blij met het gloedvolle betoog van de heer Leerink zojuist, dat we al veel te lang aan het dralen zijn. Maar helaas hoor ik ook nog steeds enkele zeggen dat we al zoveel doen. Maar praten is nog geen doen. En daarom heb ik toch een motie. Ik kan eventueel naar aanleiding van de beantwoording van de gedeputeerde op de vraag van de heer Cardol besluiten die nog in te trekken. Maar ik ga hem toch indienen. Het dictum luidt hiervan, verzoeken die verplaatsing of beëindiging van veehouderijen, mogelijkheden voor schaalvergroting van veehouderijen zoveel mogelijk uit te sluiten, en gaan over tot de orde van de dag. Daar is die.

1860

1865

1870

1875

Motie 240-21 november 2022

Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor Schaalvergroting

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

1880

Constaterende dat:

- *Bij het verplaatsen van een veehouderij uit een gebied, de vrijkomende gronden soms worden ingezet voor schaalvergroting van andere veehouderijen in het gebied, zoals in de Starnmeer.*

Overwegende dat:

1885

- *Verplaatsing in combinatie met schaalvergroting in de regel leidt tot per saldo meer dieren, terwijl voor het halen van stikstofdoelen een reductie van het aantal landbouwdieren nodig is;*
- *Het opvullen van vrijgekomen ruimte deze reductie tegenwerkt;*
- *De Voedselvisie van de provincie inzet op natuurinclusieve landbouw in 2030;*
- *De Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied' van de minister van Natuur en Stikstof en de Kamerbrief Perspectief voor agrarische ondernemers van de minister van LNV uitgaan van een transitie richting landbouw binnen de grenzen van natuur en klimaat, bijdragend aan biodiversiteit en waterkwaliteit.*

1890

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1895

- *Bij verplaatsing of beëindiging van veehouderijen mogelijkheden voor schaalvergroting van veehouderijen zoveel mogelijk uit te sluiten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren)

1900

De **VOORZITTER**: En ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dank u wel. En, omdat ik, zoals ik aan het begin van mijn bijdrage heb beloofd, niet mijn hele betoog hetzelfde wil vertellen als in de commissievergadering, wil ik het daar vooralsnog bij laten. Dank u wel.

1905

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan gaan we door met PvdA, mevrouw Jellema. Gaat uw gang.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, over het Programma Natuurnetwerk hebben we in de commissie al uitgebreid gesproken. Een goed leesbaar stuk dat helder laat zien dat we er nog lang niet zijn, alleen al qua gerealiseerde hectaren niet, en dat het onderhoud van natuur vervolgens ook onze niet aflatende inspanning zal vergen. Bij dit Programma Natuurnetwerk willen we eigenlijk nog wel een motie indienen over stikstof en de gebiedsprocessen die in onze provincie gestalte krijgen of gaan krijgen. Stikstof wordt genoemd in het programma. Dus daarom deze motie bij dit agendapunt.

1910

1915

1920 Voorzitter, in de afgelopen week valt er in verschillende krantenartikelen te lezen dat het erop lijkt, laat ik mij voorzichtig uitdrukken, dat het Rijk, en misschien ook wel andere overheidsinstanties, onder de duiven van provincies schieten, daar waar het gaat over het opkopen van stikstofruimte. Dat baart onze fractie zorgen, want het lijkt erop dat er hier geen sprake is van een gelijk speelveld. Daarom ook een motie met die titel, waarvan het dictum luidt: En ik vertel nu even alleen 'spreekt uit en verzoekt aan GS. Ik denk dat u het daar wel mee eens kunt zijn. En ik hoor zojuist dat we hiermee ook direct tegemoetkomen aan de zorgen van de SP, die zij zojuist hebben uitgesproken. Het dictum luidt, spreekt uit dat, als het proces van opkopen 1925 zonder overleg gaat, het principe van een gelijk speelveld erg lastig wordt in het geval dat het Rijk of andere overheidsinstanties stikstofruimte opkopen buiten de provincie om en buiten diens gebiedsprocessen om. En verzoekt daarom het College bij het Rijk of bij andere overheidsinstanties herbevestiging te vragen – omdat de gesprekken wel al bezig zijn, dus daarom herbevestiging te vragen – aangaande het elkaar informeren over het opkopen van 1930 stikstofruimte door (semi)overheidsinstanties – 'semi' tussen haakjes – in de provincies, juist om de gebiedsprocessen in de provincies te beschermen, en gaat over tot de orde van de dag. Ik ga hem indienen.

Motie 241-21 november 2022

1935 Stikstof 'Gelijk Speelveld'

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

Constaterende dat:

- 1940 • *Het Rijk en de provincies in 2020 bestuurlijke afspraken hebben gemaakt om elkaar te informeren, en dat in goed vertrouwen te doen, over voornemens tot opkoop van (agrarische) bedrijven in het kader van extern salderen;*
- *Er geruchten gaan dat (semi)overheidsinstanties op de markt actief zijn om stikstofruimte op te kopen (zie artikelen in Trouw d.d. 16 november 2022 en de Volkskrant d.d. 18 november 2022)*
- 1945 • *De provincie gebiedsprocessen ambieert waarin stikstofreductie moet worden gerealiseerd en waarvoor het moeilijk is het vertrouwen van betrokken partijen te verkrijgen en te behouden en hen aan tafel te krijgen en te houden.*

Overwegende dat:

- 1950 • *Het zowel wenselijk als noodzakelijk is voor de bestuurlijke samenwerking tussen overheidslagen, om elkaar vroegtijdig en volledig op de hoogte te stellen van voornemens en uitvoeringen die beide overheidslagen treffen;*
- *Dergelijke gesprekken wel al gevoerd worden;*
- *Het stikstofdossier een gevoelig dossier is en om het vertrouwen van betrokken partijen te krijgen en te behouden, de overheid als een betrouwbare partner in beeld moet zijn;*
- 1955 • *De Provincie de opdracht en de ambitie heeft om stikstof reductie vanuit de gebiedsgerichte aanpak samen met de betrokken partijen bottom-up te realiseren en er voor dit kwetsbare proces vertrouwen nodig is en een helder en transparant speelveld.*

Spreekt uit dat:

- 1960 • *Als het proces van opkopen zonder overleg gaat, het principe van 'een gelijk speelveld' erg lastig wordt in het geval dat het Rijk of andere overheidsinstanties stikstofruimte opkopen buiten de provincie en buiten diens gebiedsprocessen om.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- 1965 • *Bij het Rijk (en/of andere overheidsinstanties) herbevestiging te vragen aangaande het elkaar informeren over het opkopen van stikstofruimte door (semi)-overheidsinstanties in de provincies, juist om de gebiedsprocessen in de provincie te beschermen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Aukelien Jellema

1970 De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel. Ik neem hem graag eerst in ontvangst. Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslaging. En dan ga ik inderdaad naar mevrouw De Groot voor een interruptie.

1975 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, het is een beetje lastig om erop in te gaan zonder deze motie gezien te hebben. Ik vraag mij af-

De **VOORZITTER**: U kunt ook zeggen, ik bewaar hem voor de tweede termijn.

- 1980 Mevrouw **DE GROOT** (SP): O ja, dat zou ik ook kunnen zeggen. Nou, laat ik dat dan maar doen.
- De **VOORZITTER**: Uitstekend.
- 1985 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Overigens, mevrouw De Groot, hij staat in iBabs, hoor. Dus u kunt hem rustig nalezen, zouden ze bij Twee voor twaalf zeggen.
- De **VOORZITTER**: Goed. En dadelijk zeker. Maar gaat u door met uw betoog, mevrouw Jellema.
- 1990 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter, er zijn ook een aantal moties ingediend al door de partijen die de woordvoering voor mij hadden. Daar wil ik ook al graag op reageren als dat mag. Over het Aanvalsplan Landschapselementen van de Partij voor de Dieren. Dat lijkt ons op zich een goed plan, maar graag willen we ook eerst de reactie van de gedeputeerde, of dit gaat lukken. Daarvoor mag onzes inziens de volgende periode, bestuursperiode, ook gebruikt worden. Overigens moet mij wel van het hart dat ook, zoals bij deze landschapselementen weer ook wordt verwezen naar het PPLG, ja, zijn we ons bewust dat in dit strategische plan wel heel veel nu al wordt geschaard. Ik wil er maar, ja, voor waarschuwen bijna, dat we nou niet moeten denken dat dit document op een miraculeuze wijze alles in het vat gaat gieten. Want dan krijgen we hetzelfde als met het strategisch plan voor de veenweidestrategie. En dat was nog een strategie en dit is een plan voor een strategie. Dus we zijn nog ver van huis, denk ik.
- 2000 Dus heel graag de reactie van de gedeputeerde over de motie over de vrijkomende gronden. Die gaat de PvdA niet steunen. Wel om de volgende reden. De situaties zijn zo verschillend, denken wij, en daar gaan zulke precaire processen aan vooraf, dat een achterliggend concept van zoveel mogelijk uitsluiten of zo veel mogelijk insluiten wellicht meer kapot maakt dan ons lief is. Scherp
- 2005 letten we op de situatie dat bij overname door een nieuwe gebruiker daadwerkelijk wordt geëxtensiverd is natuurlijk goed. Geen overgenomen gronden en er vervolgens een hele zwik nieuwe koeien opzetten, lijkt ons een heel goede uitgangspositie. Maar een ander argument, die we ook nog willen aandragen, is dat vrijkomende grond ook voor heel andere doeleinden zou kunnen worden gebruikt, bijvoorbeeld voor zonneparken. Dat willen we dan nog maar even meegeven.
- 2010 En tenslotte, ja, dan komt er nog een motie van de CU, maar die moet hij nog indienen. Dus daar gaan we nog even mee wachten.
- 2015 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik verbaas me, maar misschien zitten we op dezelfde pagina, hoor. Maar de motie laat ruimte voor andere mogelijkheden van invulling. Het pleit er alleen voor om niet te intensiveren. Toch?
- 2020 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, nou ja, laat ruimte. Als je het al op verschillende manieren kunt lezen, dan moet u er misschien toch iets duidelijker in zijn. Wij denken dat, als je zo'n proces ingaat en op de achtergrond speelt er al van, ja, maar het wordt in een eerdere versie – maar die is uiteindelijk gesneuveld, van negentig procent – maar zelfs, als je zou zeggen van, wij willen er vooral natuur of nieuwe natuur van maken, dan denk ik dat je heel veel van die precaire processen al in de kiem smoort. En als het uiteindelijk uitdraait op veel meer realisatie van natuur – wat je overigens ook allemaal weer moet onderhouden – en als dat ook nog eens betekent dat er ontsnipperd wordt, dan is dat natuurlijk prima. Maar laat dat in dit proces uiteindelijk boven komen drijven.
- 2025 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Nog een keer eventjes. Dat er echt niet in staat dat er alleen ruimte voor natuur geboden moet worden. Dat is juist inderdaad. De motie is aangepast naar 'ambtelijk advies'. De mogelijkheid is er wel degelijk, en het zou ons ook een lieve lust zijn als dat zoveel mogelijk gebeurt, maar zoals de motie geformuleerd is, gaat hij uit dat er gewoon niet geïntensiverd wordt. En verder is die ruimte daar.
- 2030 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja.
- 2035 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, ik had ook nog een vraag over die motie, over het dictum. Mijn collega Mantel, die attendeerde me erop. Die zegt, Gerard, dit is eigenlijk best een goede motie.
- 2040 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, fijn, hè?

2045 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, ik las het nog weleens even door. En inderdaad, die informatieplicht of het elkaar informeren, vinden we uitstekend. Maar ik heb net een heel betoog gehouden over dat wij heel erg ongelukkig zijn met de micro-aanpak. U noemt dat gebiedsprocessen. Wij noemen dat micro-aanpak. Als u dat 'gebiedsprocessen' eruit fietst, dan zouden wij eens een keer met een PvdA-motie mee kunnen stemmen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Jellema, u mag daarop reageren.

2050 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, dat doe ik graag natuurlijk. Gebiedsprocessen is, nou, ik zal niet zeggen 'het toverwoord' in onze provincie – ook trouwens in andere provincies –, maar dat is de manier om van onderop, van klein – micro, zoals u wilt – het toch gestalte te geven en het behapbaar en behandelbaar te laten zijn. En als je gaat zeggen 'dat halen we eruit', dan doe je aan ons hele beleid op dat gebied ontzettend veel te kort.

2055 De heer **KÖHLER** (JA21): Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Goed, u was al klaar, dacht ik. Ja, dank u wel. De volgende spreker is de heer De Wit van de VVD. Gaat uw gang, meneer De Wit.

2060 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, waarvoor dank, voorzitter. Ik zal het kort houden. Dit is precies het onderwerp, waarvan ik denk dat die prioriteitsafweging, waar ik het in mijn vorige bijdrage over heb gehad, succesvol is uitgepakt met de NNN realisatiestrategie zoals die er ligt, zoals we die de afgelopen jaren hebben gehanteerd en waar we ook de komende jaren mee verder gaan. Ik zie ook, in tegenstelling tot anderen wellicht in deze zaal, niet per se noodzaak om daar nou het
2065 volgend College ook nog dingen voor mee te geven, want ik denk dat we echt een robuuste structuur hebben staan. Ik denk dat we daar tevreden over mogen zijn. Wij zijn dat als VVD in ieder geval wel. Op basis van het stuk wat nu voorligt- Dat bevat ook veel kaartmateriaal. Ik heb daar in de commissie ook op gewezen dat kaartjes soms heel gevoelig liggen, zeker als er natuurcomponenten in voorkomen. Maar ik denk dat het wel belangrijk kan zijn om die kaarten te gebruiken om te zoeken naar, ik noem het even, 'versnellingsgesprekken' in de regio's, waar
2070 nog een onafgeronde NNN-opgave ligt, om met elkaar in gesprek te gaan, hoe kunnen we nou toch die laatste hectare ook daar van de grond krijgen. Wat de VVD betreft, houden we daar altijd wel het besef, ook hier in Haarlem, dat papier geduldig is, zo ook kaartjes, en de praktijk weerbarstig. En dat betekent dat we, wat ons betreft, maximale flexibiliteit moeten hebben over
2075 hoe we uiteindelijk die natuur kunnen inrichten conform de voorwaarden die we daarvoor hebben gesteld met elkaar en dat we ruimte laten aan maatwerk. Wij, als VVD, als partij van ondernemers, zoals jullie ons kennen, hopen natuurlijk ook dat we dat in goede samenwerking met ondernemers kunnen doen die hun bedrijf in NNN-gebied hebben liggen. En ik sluit me in die zin ook aan bij de woorden van voorgaande sprekers over de terughoudendheid die we zouden
2080 moeten betrachten bij het opkopen van bedrijven om natuur te realiseren. We hopen echt dat we in zoveel mogelijk gevallen het met elkaar kunnen doen.

2085 En tot slot herhaal ik mijn eerder gedane oproep uit de commissievergadering, dat we het ook heel belangrijk vinden als VVD dat we niet alleen nu natuur moeten inrichten, maar dat we dat ook op zo'n manier doen dat het toekomstbestendig is. En dat betekent dus ook dat we de financiering van het beheer daarvoor, en uiteraard de onderliggende beheerafspraken daarover die met dat geld betaald moeten worden, ook bij aanvang van die natuur goed en helder in beeld moeten hebben. Want als we de natuur niet goed beheren, dan krijgen we er alleen maar ellende voor terug. Dank u wel, voorzitter.

2090 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer De Wit. Dan nodig ik uit, mevrouw Strens van D66 om hier plaats te nemen.

2095 Mevrouw **STRENS** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Dit weekend stond er in het NRC een artikel over de gevolgen van stikstofneerslag. Ik zou daar graag een stuk uit citeren. "Het is als zwemmen tegen de stroom in, klinkt door in de verhalen van de vijf ecologen en boswachters. Met veel moeite kan je blijven waar je bent. Als je niets doet, ga je hard achteruit. Bovendien hebben de beheermaatregelen weer hun eigen negatieve gevolgen voor de natuur. Een gebied moet ook rust krijgen, zegt ecooloog Jitske Esselaar in het duingebied Zwanenwater bij
2100 Callantsoog. Het uittrekken van bomen verstoort de bodem en een kraan rijdt de grond plat. We hebben het hele Zwanenwater al op de kop gezet. Op een gegeven moment houdt het op." "Op een gegeven moment houdt het op", woorden die al langere tijd in mijn hoofd blijven hangen. Want, voorzitter, onze natuur staat er slecht voor en heeft niet het eeuwige leven. Soorten

2105 verdwijnen en ons landschap verarmt. Het voorliggende Programma Natuurnetwerk laat een somber beeld zien ten aanzien van het halen van onze gestelde stikstofdoelen. Alleen in de Oostelijke Vechtplassen halen we de doelen voor 2025. Voor de overige elf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn de doelen nog ver uit het zicht. In de commissie hebben we hier uiteraard ook al uitvoerig over gesproken. De gedeputeerde heeft aangegeven dat het PNN zal verdwijnen en verwijst naar het PPLG. Dat wordt het integrale document, waarin wij onze opgaves
2110 in het landelijk gebied vastleggen. Kan de gedeputeerde ons verzekeren dat dit niet alleen een document wordt waarin we ons beleid vastleggen, maar juist ook een manier is om inzicht te krijgen in de stappen die worden gezet om ons doel te bereiken? Want, voorzitter, wat D66 betreft, moeten we alles op alles zetten voor een sterke natuur, want op een gegeven moment houdt het op.

2115 Voorzitter, zijn wij alleen maar somber over onze natuur in Noord-Holland? Nee, de afgelopen periode zijn er serieuze stappen gezet om de realisatie van ons Natuurnetwerk Nederland af te ronden. Dit PNN geeft een mooi overzicht van de 24 deelgebieden. We hebben tussentijds ons doel bijgesteld naar 750 hectare realisatie NNN in deze periode. Kan de gedeputeerde ons
2120 toezeggen dat dit nog steeds haalbaar is? En hoe zorgt zij ervoor dat de randvoorwaarden worden gecreëerd voor een volgend College om deze belangrijke taak af te ronden?

2125 En voorzitter, laat ik optimistisch afsluiten. Onze natuur is veerkrachtig en heeft ons gelukkig vaker verrast met herstel. Laten we ervoor zorgen dat het hier in Noord-Holland niet te laat is en we nu volop aan de slag gaan om te werken aan een sterke natuur. Want, op een gegeven moment houdt het op.

2130 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U zegt tot twee keer toe 'op een gegeven moment houdt het op'. Wat houdt er dan op? Gaan we dan dood? Of wat houdt er op?

De **VOORZITTER**: Mevrouw Strens, kunt u ons geruststellen?

2135 Mevrouw **STRENS** (D66): Nee, voorzitter, dat kan ik wellicht niet. Kijk, mevrouw Koning zegt het hier wat gekscherend, maar het feit dat, op het moment dat er soorten uitsterven, is dat uiteindelijk natuurlijk ook bedreigend voor ons voortbestaan op de wereld. Het gaat om onze gezondheid, het gaat om schone lucht, het gaat over een gezonde bodem, het gaat over gezonde voeding. Voor u zijn dat misschien kleine zaken op het moment dat de natuur een beetje uitsterft. Maar als u nagaat wat de uiteindelijke effecten kunnen zijn, vind ik dat zorgelijk.

2140 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Het gaat mij erom dat u een soort angst aanjaagt, die volgens mij niet reëel is, als u zegt 'op een gegeven moment houdt het op'. U geeft uw antwoord alsof wij natuur niet belangrijk vinden. Dat heb ik niet gezegd. Maar bent u zich bewust dat door te zeggen 'op een gegeven moment houdt het op', dat u iets insinueert wat u niet hard kan maken?

2145 Mevrouw **STRENS** (D66): Ik zit even te denken wat ik hier het beste op kan zeggen. Kijk, mevrouw Koning, het gaat er mij om dat we de urgentie met elkaar moeten zien dat we hier wat aan moeten doen. We hebben het ook in het klimaatdossier gezien. Eigenlijk constateren we nu ook met elkaar, die anderhalve graad is niet meer haalbaar. Ik wil voorkomen dat, op het moment dat we hier naar onze natuurdoelen kijken, ook over een aantal jaar zeggen, ja, nu is het niet meer
2150 haalbaar. Dus het gaat niet om angst; het gaat over urgentie, het gaat over besef dat hier nu nog iets aan te doen is. Daar ben ik van overtuigd. Ik sloot mijn betoog ook positief af. Maar dat vraagt nu wel actie.

2155 De **VOORZITTER**: Meneer Köhler, u heeft een interruptie nog, op de valreep?

De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, op de valreep en toch met enige schroom ook, want ik wilde het niet doen, want ja, het is weer veel te inhoudelijk en ik weet toevallig heel veel van dat gebied en dat is dan niet eerlijk.

2160 De **VOORZITTER**: U hoeft het niet te doen, hoor.

2165 De heer **KÖHLER** (JA21): Maar het Zwanenwater valt. Het zwanenwater. Het houdt op. Het heeft in de NRC gestaan. Nou lees ik die krant niet, maar het is fijn dat u daar een stukje uit citeerde, want ik was het ermee eens. Het Zwanenwater – en dat weet meneer Leerink ook, we hebben het er laatst nog over gehad – daar struikel je over de vrijwilligers. En met het Zwanenwater is eigenlijk niet zoveel aan de hand. Ja, er is wel wat aan de hand, maar dat betreft met name de

fauna. Het is honderd jaar lang een lepelaarskolonie geweest en de lepelaars zijn verdwenen door de ganzen. Daar zit het probleem.

2170 De **VOORZITTER**: Meneer Köhler, kunt u het wel iets korter houden?

De heer **KÖHLER** (JA21): Oké. Ik zal het kort houden. Maar ik krijg de neiging om hier gewoon een heel verhaal over te houden.

2175 De **VOORZITTER**: Ja, daar was ik bang voor. Houdt u het kort.

Mevrouw **STRENS** (D66): Wat is uw vraag?

2180 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, wat is uw vraag. Nou, ik doe gewoon- Om het Zwanenwater zitten alleen maar bollenboeren heen. Het Zwanenwater voor wat betreft de natuur, de natuurlijke ontwikkeling, en heb ik het over de flora, is onoplosbaar. Bent u dat met mij eens?

De **VOORZITTER**: Dat was de vraag. Mevrouw Strens.

2185 Mevrouw **STRENS** (D66): Nee, dat ben ik niet met u eens.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel.

2190 Dan, de heer Klein van de ChristenUnie. U heeft als laatste in eerste termijn het woord voor Programma Natuurnetwerk 2023.

2195 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Het was waarschijnlijk, omdat ik als laatste mijn lunch op had en me als laatste inschreef. Voorzitter, het Programma Natuurnetwerk 2023 is een mooi document met de stand van zaken van de gebiedsprocessen om het NNN te realiseren. De ChristenUnie vindt het belangrijk om vaart te blijven maken, want 2027 komt dichterbij en we lopen opnieuw achter op het schema. Dat is jammer. Aan de andere kant zien we ook hoe ingewikkeld het is en we vinden het ook heel belangrijk om de processen zorgvuldig te doorlopen. We moeten, en daar is die weer, samen met alle betrokkenen in het gebied de natuurrealisatie uitvoeren. Het moet duidelijk zijn dat wij de doelen stellen, maar dat de expertise en inzichten van de betrokkenen in het gebied serieus worden genomen, zonder dat we de doelen afzwakken.

2205 De ChristenUnie maakt zich wel zorgen over de financiële tekorten die opdoemen vanaf 2025. We vinden het heel belangrijk dat die tekorten niet gaan leiden tot een stilstand van het proces. We roepen alle partijen hier in de zaal, waarvan er ongetwijfeld een aantal straks coalitieonderhandelingen gaan voeren, op, om te zorgen dat er voldoende geld beschikbaar is, ook na 2025.

2210 Tenslotte, we zoeken met man en macht naar gebieden waar we natuur kunnen realiseren. En één van die plekken waar we zoeken, is het gebied tussen het Naardermeer en het Gooimeer. Een natuurverbinding is daar belangrijk, maar nog niet gerealiseerd. En op die plek ligt een oude golfbaan, golfbaan Naarderbos. Die is een aantal jaren geleden failliet gegaan. Hij wordt sindsdien niet meer onderhouden en de natuur krijgt steeds meer de overhand. Dat is eigenlijk best mooi, als je daar rondloopt. Maar het is tegelijkertijd ook een rommelgebied waar
2215 vuilnisbakken niet meer worden geleegd en illegale feestjes plaatsvinden. De gemeente en de eigenaren hebben nog geen toekomstplan voor de golfbaan. Wij denken dat dit gebied een enorme, mooie bijdrage zou kunnen leveren aan het Natuurnetwerk. Het wordt ook genoemd in het natuurbeheerplan. We denken dat ook de natuur een mooie aanvulling zou zijn op de recreatiemogelijkheden, want nu zien we al dat er mensen graag wandelen. Nou, wij denken dus
2220 dat het goed is om de golfbaan om te vormen tot natuur. En we dienen daarom samen met GroenLinks en de Partij voor de dieren de volgende motie in, met als titel Golfbaan Naarderbos aanwijzen als NNN-gebied, waarvan het dictum luidt: wij verzoeken GS te onderzoeken hoe de voormalige golfbaan een bijdrage zou kunnen leveren aan het natuurnetwerk in het gebied Naardermeer, Diemerscheg en oeverlanden Vecht; bij een positieve uitkomst het gebied te
2225 begrenzen als NNN en met de gemeente en eigenaar in gesprek te treden over de inrichting van het terrein als natuur, en gaan over tot de orde van de dag.

Motie 242-21 november 2022
Golfbaan Naarderbos aanwijzen als NNN gebied

2230

*Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022
Constaterende dat:*

2235

- De golfbaan Naarderbos al jaren in onbruik is geraakt;*
- De golfbaan ligt op de route van de geplande natuurverbinding tussen het Naardermeer en het Gooimeer;*
- Deze natuurverbinding nog niet gerealiseerd is;*
- Het Programma Natuurnetwerk schrijft dat de voormalige golfbaan een rol kan spelen in de natuurverbinding tussen het Naardermeer en het Gooimeer.*

2240

Overwegende dat:

- Dat natuurontwikkeling op de voormalige golfbaan op gang komt doordat het gebied jaren niet meet onderhouden is;*
- Een natuurgebied op deze plek een impuls voor de natuurkwaliteit en de recreatieve mogelijkheden zou kunnen betekenen;*
- Het begrenzen van het terrein van de voormalige golfbaan als NNN-gebied een groet bijdrage levert aan de oppervlakte van het NNN zonder dat er gebruiksfuncties verloren gaan;*

2245

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

2250

- Te onderzoeken hoe de voormalige golfbaan een bijdrage zou kunnen leveren aan het natuurnetwerk in het gebied Naardermeer, Diemerscheg en oeverlanden Vecht;*
- Bij een positieve uitkomst het gebied te begrenzen als NNN;*
- Met de gemeente en eigenaar in gesprek te treden over de inrichting van het terrein als natuur.*

En gaan over tot de orde van de dag.

2255

Ondertekening: Michel Klein (ChristenUnie), Rien Cardol (GroenLinks) en Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren)

2260

De **VOORZITTER**: Dank u wel. En dan maakt deze motie onderdeel uit van de beraadslaging. Inmiddels, misschien in reactie hierop, is er een Interruptie van de heer De Wit voor u.

2265

De heer **DE WIT** (VVD): Inderdaad een reactie hierop. Sowieso ben ik persoonlijk geen voorstander van specifieke gebieden in deze zaal te gaan bespreken met elkaar. Nou vragen we ook niet om het gelijk toe te voegen. Dat begrijp ik ook wel. Maar toch ben ik enigszins terughoudend. Maar ik vraag mij ook, aan de indiener van de motie, af: hadden we niet beter de omgekeerde weg kunnen bewandelen, in die zin dat, hoe ligt dat met het initiatief in de betreffende gemeente en hoe kijken zij naar deze grond?

2270

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Dank u wel voor deze vraag. De betreffende gemeente en de eigenaar komen er al jaren niet uit. Dat is nog, denk ik, voorzichtig uitgedrukt. Tegelijkertijd zie je dat wij zo op zoek zijn naar natuurgebieden, dat in heel veel gebieden dat schuurt met de functie van het gebied. Dit gebied heeft geen functie. Dus het is daarom juist een ideale gelegenheid om zonder functieverlies die natuur te gaan realiseren. En daarmee, door dit gesprek aan te gaan en dit onderzoek te gaan doen, kunnen we denk ik een bijdrage leveren aan het doorbreken van de patstelling die er is tussen de eigenaar en de gemeente.

2275

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, een vervolgvraag, want het gebied had natuurlijk ooit wel een functie, ook een recreatieve functie. Hoe wordt dat belang nou meegenomen in de bredere zin van recreatievoorzieningen in deze betreffende gemeente? Want ik kan me ook zo voorstellen dat daar in de toekomst wellicht nog kansen zitten op dit betreffende gebied, en daar gaan we dan misschien vandaag juist weer aan voorbij.

2280

2285

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, kijk, als u daar rondloopt, dan zult u denk ik snel tot de conclusie komen dat de kans dat er ooit nog een balletje gespeeld wordt, heel erg klein is. Tegelijkertijd, k denk ik ook dat alle omwonenden en inwoners van de gemeente zich erbij neergelegd hebben dat golfen op dit terrein geen optie meer is.

2290

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, een verduidelijkingsvraag aan meneer Klein. Meneer Klein, als deze motie wordt omarmd, is dat voor u dan ook in uw optiek ook echt een bijdrage aan de ontsnippering van natuur aldaar?

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, juist. Dat is een heel belangrijk doel. Kijk, als u op het kaartje kijkt, dan ziet u dat, het Gooimeer is natuurgebied. We hebben daar het Naardermeer. Een stukje

2295 van het terrein langs de snelweg is aangewezen als natuurverbinding, maar nog niet gerealiseerd. En dat stopt bij de golfbaan. Dus het is juist een essentiële verbinding van de natuurverbinding die we daar als ambitie hebben ingetekend.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Gaat u door.

2300 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): ik was klaar.

De **VOORZITTER**: Oké, uitstekend. Dan zijn we daarmee ook aan het einde gekomen van behandeling van Programma Natuurnetwerk Nederland 2023 in eerste termijn voor de Staten en dan ga ik naar de gedeputeerde voor de beantwoording. Gedeputeerde Rommel, wilt u meteen overgaan tot beantwoording? [...] We gaan even schorsen. Tien minuten? Tot 16.00 uur. Ja, ruim tien minuten is dat. Ik schors de vergadering en zie u om 16.00 uur hier weer terug.

Schorsing 15.50 tot 16.09 uur.

2310 De **VOORZITTER**: Mag ik de Statenleden verzoeken weer te gaan zitten? Ik zie dat u er allemaal zin in heeft. Gaat u zitten. Dan heropen ik de vergadering. Natuurlijk wil ik allereerst Statenlid Van der Waart danken voor het feit dat u mij heeft willen waarnemen in de periode dat ik afwezig was. En dan pak ik nu de draad, zoals het heet, weer op. En zijn we volgens mij aanbeldend bij de reactie uit het College en gedeputeerde Rommel zal een reactie gaan geven op de inbreng zojuist geleverd. Het woord is aan gedeputeerde Rommel.

2315 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank u voorzitter. Nou, eigenlijk best wel nog een aardige bijdrage, moet ik zeggen, die u allemaal weer heeft kunnen leveren. O, ik moet even mijn telefoon pakken, want ik heb daar nog een antwoord op. [...] Want ik ging eigenlijk beginnen om GroenLinks, nou ja, een soort van blij te maken. Dus met een ander antwoord over Manpadslaan. U heeft gezegd dat u het er dan niet meer over zou hebben. Ja, het Manpadslaan is uitgezocht door Marijn Bosch. Ja, trommelgeroffel. Heel goed. Dat is een project van de gemeente Heemstede. Zoals u ook weet, het is een onderdeel van het NNN. De gemeente en ontwikkelaars zijn met elkaar in gesprek om tot een plan te komen. En nou ja, we hebben aangegeven dat het goed zou zijn om in het ontwerp rekening te houden met de natuurverbinding en de aansluiting op de omliggende NNN.

2320 Dus ik denk dat meneer Cardol daar tevreden mee kan zijn.

2325

2330 Dan, ja, veel is gezegd natuurlijk over de realisatie van het NNN en ook de opgave die we in deze periode hebben. U heeft er ook heel hard aan gewerkt, ook met de realisatiestrategie van het NNN, het regiebureau die er hard aan werkt en ook de werkwijze die u vastgesteld heeft om mensen meer helderheid te geven aan alle tafels waarin we zitten, over wanneer we nou wat kunnen verwachten. Gaan we die hele 1750 hectare deze periode halen? Dat helaas niet. We gaan wel 1500 hectare halen. Maar ik wil u ook wel eventjes meenemen in wat er dan de komende tijd gaat komen. Er ligt nog wel voor 240 hectare, waar een gebiedsproces op gestart wordt, waar NNN gerealiseerd wordt op Texel. En zo zijn er nog 35 hectare hier en 35 hectare daar, wat vrij snel zal vallen. Dat komt zo ongeveer op 330 hectare neer. Dus je ziet wel dat het gebiedsproces goed werkt. Ik wil u toch ook nog wel even in iets meenemen. U heeft ook gesproken over die financiën. Nou, dat laat ik ook de komende twee weken goed uitzoeken, ook voor het overdrachtsdossier straks in de nieuwe periode. Wij hebben in 2013, toen wij de opdracht van het Rijk kregen om voor de NNN te gaan zorgen, toen was onze opgave 3600 hectare. Alleen de provincie heeft de ambitie uitgesproken om dus veel meer hectares daarvan te realiseren. Er is dus nog 3500 hectare bijgeschreven. En mevrouw Koning, om u aan te geven: wij realiseren niet extra NNN. In 2013 tot deze periode hebben we dat wel gedaan, dat we bijgetekend hebben. Namelijk, 3500 hectare en nog eens 1376 hectare in verband met mobiliteitsaanleg. Dus in feite, de opdracht van het Rijk, dat aantal hectare, daar hebben we wel aan voldaan. Wij hebben daar

2340 geen verschil in gemaakt, met die 2027 hier in de Staten. Ook 2029 niet, Maar ik wilde dat wel meegeven, want het is wel van essentieel belang voor de financiering. Want we krijgen van het Rijk- En dat zijn ook de gesprekken natuurlijk die ik de komende tijd nog aan zal gaan met het Rijk, want die wil weten of we die NNN gerealiseerd hebben. Wij moeten staan zelf aan de lat voor die bijna vijfduizend hectare die wij bijgeplust hebben bij het NNN. Ik wil graag met het Rijk ook

2345 in overleg dat we daar ook middelen vanuit het Rijk voor krijgen. Dus dat is de komende tijd waar wij naar gaan kijken, hoe we die financiering ook voor u voor de komende jaren daarin helder kunnen krijgen. Het is nog steeds zo dat, als je goede natuur hebt, dat dan het beheer goedkoper is dan het realiseren ervan, maar het moet wel beheerd worden. Ja, daar gaan we dus de komende tijd ook wel naar kijken. Dus dat geef ik ook zeker mee voor de volgende periode,

2350 meneer Cardol.

2355

Ja, en dan kom ik nu zo'n beetje tot de- De vragen heb ik nu gehad. O ja, D66. Ja, de PPLG. Het lijkt alsof het een heel groot- Ik noem het altijd maar van, nou ja, zo'n document, de Holy Grail, wat voor alles een oplossing moet gaan bieden. Het zal in stappen gaan, want toen, de vorige
 2360 keer dat ik voor u stond, toen heb ik ook aangegeven dat op 4 november de brieven van de minister zouden komen. Nou ja, de heer Loggen en de heer Stigter, die zijn nu weg, omdat ze nu in gesprek zijn met de minister over deze brieven. Die lijken nu op 25 november te komen. Maar nog steeds weten we niet wat erin staat. Maar we kennen wel ons eigen beleid. We kennen wel wat we zelf hebben. Dus daar willen we PPLG op inzetten. Maar u begrijpt ook wel dat, hoe later
 2365 al die stukken komen, ja, hoe meer dat schuifje gaat naar van, we kunnen in de eerste PPLG van 1 juli nog niet alles opnemen. Wel in ons eigen beleid. Mensen werken er hard aan. U heeft ook de presentatie allemaal gezien van de ambtenaar over hoe dat in zijn werk gaat. Maar in die PPLG komt ook de realisatiestrategie. Dat vind ik zelf ook heel belangrijk, want we hebben wel gezien dat dat bij de NNN ook, ja, gewerkt heeft. En dat, als je dus niet, nou, ook je plannen maakt van
 2370 hoe je iets gaat realiseren, dat je dan, nou ja, eigenlijk nergens komt.

Dan ga ik naar de- O ja, de vraag over Starnmeerpolder. Die wil ik ook nog even uitleggen, meneer Cardol en meneer Hollebeek. Ja, eigenlijk staat het daar niet helemaal goed in en ik kom er zo bij de moties nog wel even op terug. Daar staat dat we daar een schaalvergroting hebben
 2375 gedaan. Maar wat daar gebeurd is- Ja, we hebben geschreven vanuit het perspectief voor die boer. We hebben daar gronden aangekocht en dat zijn die puzzeltjes, die u in die technische briefing heeft gezien. Dat schuifje, wat je allemaal in elkaar moet passen voordat je een heel gebied hebt. Hier is het ook zo geweest dat we voor deze boer, om hem ook perspectief te bieden, hebben we gronden- Heeft hij meer grond gekregen om te extensiveren. Maar om ook
 2380 een perspectief te bieden, heeft hij ook meer koeien moeten kunnen houden. Dat betekent niet dat er geïntensiveerd is, maar dat gewoon, ja, zijn aantal koeien voor hem vergroot is en elders dan verkleind. Dus ik ga daar straks bij de motie, kom ik daar nog een keer op terug.

Dan ga ik naar, ja, de moties. De motie over het Aanvalsplan Landschapselementen Dat is motie
 2385 239. Zoals die er nu staat, zouden we hem ontraden. Maar ik wil u vragen, als u de laatste zin 'voor de vaststelling van de PPLG hierover aan PS te rapporteren' eruit haalt, want dat is gewoon, ja, in de tijd niet mogelijk, ook niet qua capaciteit wat we hebben. Iedereen werkt keihard aan die PPLG. Dus je kan niet één ding eruit halen om vooruit te gaan lopen. Als u dat eruit kunt halen en zegt 'daarbij de tien procent groenblauwe dooradering conform de ambitie in NPLG als
 2390 ondergrens te hanteren', dan zou ik deze, ja, positief kunnen adviseren. Dus overnemen.

Dan motie 240. Nou ja, zoals ik net al uitgelegd heb over die schaalvergroting- Nou, u kent mijn uitleg daarbij. Dus als u daar kunt spreken over intensivering, dan vind ik dat een ander verhaal dan dus als u daar zegt van 'de mogelijkheden voor intensivering van veehouderij zoveel
 2395 mogelijk uit te sluiten', dan zou ik daar ook positief over kunnen adviseren. GS. En anders moet ik hem ontraden.

Dan komen we bij motie 241. Dat ging over de stikstof. Ja, Gelijk speelveld. Ja, ik zie dit echt wel ook als een herbevestiging van wat we al afgesproken hebben. Ik zou deze dan ook kunnen
 2400 zeggen: nee, u kunt deze overnemen. Ik zal hem dan ook in die zin gelijk deze week uitvoeren in het stikstofoverleg. Dus dan kunnen we die ook vrij snel weer afdoen. Maar in ieder geval, ik zie het als een herbevestiging.

Dan motie 242. Ja, we zijn bezig in het Naarderbos- Niet het Naarderbos, maar in het Gooi en Vecht zijn we bezig met een gebiedsgerichte aanpak. Daar loopt dus een heel proces. Ik zou dit soort zaken gewoon echt in dat gebied mee willen nemen en niet, ja, één stuk eruit halen. Je moet gewoon dat hele gebied in totaliteit bekijken en ook kijken in dat gebied of die totale
 2405 herbegrenzing van de NNN, of dat daar voldoet en of daar nog wat aangepast moet worden. Dus ik wil u, ja, meegeven: houd deze aan of anders zou ik hem moeten ontraden. Dank u, voorzitter.

2410 De **VOORZITTER**: Dank u wel, gedeputeerde Rommel. Dan gaan we kijken of er nog behoefte is aan een tweede termijn. Ik kijk naar Statenlid Cardol. Geen behoefte. De heer Köhler. Ook niet. Mevrouw De Groot. Mevrouw De Groot van de SP, tweede termijn. U mag naast me komen staan. Het is de tweede termijn. Ja, zeker. Pak het podium.

2415 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Nou, voorzitter, dat is ook een mooi podium. Nee, ik heb eigenlijk alleen nog maar een vraag aan de fractie van de Partij van de Arbeid in deze tweede termijn. Ik heb hun motie gezien. Ik vind het natuurlijk ook dat wij als provincie het eerste onze

2420 stikstofwinst mogen gebruiken. Maar ik vraag me af, bent u er ook, net als wij, voor dat juist die stikstofruimte die we vinden door de verkoop van boerderijen, dat we die gaan gebruiken voor natuurherstel?

De **VOORZITTER**: Ja, u wilt nu het debat aangaan met de PvdA in de Staten, maar-

2425 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Nou ja, voorzitter, maar de vorige voorzitter heeft mij gevraagd om mijn vraag te bewaren voor de tweede termijn. Dus-

2430 De **VOORZITTER**: Dan geven we de heer Cardol even de gelegenheid om- O, mevrouw Jellema. O, sorry. [...] Die komt nog. Ik dacht dat u het over de heer Cardol had. U heeft uw vraag gesteld. Dat zal mevrouw Jellema ongetwijfeld meenemen. Mevrouw Koning, heeft u nog behoefte aan tweede termijn? Nee. De heer Hollebeek? Ja.

2435 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. Ja, ik voel me toch eventjes geroepen om de handschoen, of de hand die de gedeputeerde reikte, aan te pakken, want volgens mij verandert de definiëring, zoals zij die voorstelde, waardoor de moties, nou ja, acceptabel worden om een positief advies te geven, niets aan de intentie die ik had. Sterker nog, een wordt daar zelfs sterker van. Dus ik heb twee nieuwe moties, die ik nu ga indienen. De eerste motie ging over de landschapselementen. Die luidt nu als volgt, het dictum. Verzoeken GS het Aanvalsplan Landschapselementen uit te werken in provinciaal beleid en daarbij de tien procent groenblauwe dooradering conform de ambitie van het NPLG als ondergrens te hanteren, en gaan over tot de orde van de dag.

Motie 243-21 november 2022

Uitwerken Aanvalsplan Landschapselementen

2445 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022*
Overwegende dat:

- Een coalitie van partijen, waaronder de provincies, verenigd in Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, op verzoek van de overheid het aanvalsplan Landschapselementen heeft opgesteld;
- Dit aanvalsplan inzet op 10% gebiedseigen groenblauwe dooradering van het landelijk gebied buiten het NNN, middels gebiedseigen landschapselementen, zoals houtwallen, heggen, knotbomen, hoogstamboomgaarden, maar ook natuurvriendelijke oevers en kruidenrijke akkerranden;
- In het Programma Natuur Netwerk 2023 landschapselementen vrijwel ontbreken;
- GS kan anticiperen op uitwerking van het plan via het NPLG.

2455 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*

- Het Aanvalsplan Landschapselementen uit te werken in provinciaal beleid;
- Daarbij de 10% groenblauwe dooradering conform de ambitie van het NPLG als ondergrens te hanteren.

2460 *En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren)

2465 De **VOORZITTER**: Dank u wel. En betekent dat, dat u daarmee motie 239 intrekt?

2470 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, en daarvoor is deze in de plaats gekomen. Ik weet het nummer uit het hoofd. maar de andere motie die ik heb ingediend was de motie over de vrijkomende gronden.

Motie 239 'Uitwerken Aanvalsplan Landschapselementen' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

2475 De **VOORZITTER**: Dan maakt deze motie nu onderdeel uit van de beraadslaging. U krijgt zo een nieuw nummer door.

2480 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Die gaat er dan ook uit en daar komt ook een nieuwe voor terug. En daarvan luidt het dictum nu: gehoord de discussie, verzoeken GS bij verplaatsing of beëindiging van veehouderijen mogelijkheden voor intensivering van veehouderijen zoveel mogelijk uit te sluiten, en gaat ook over tot de orde van de dag. Dank u wel.

Motie 240 'Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor Schaalvergroting' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

2485 **Motie 244-21 november 2022**

Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor intensivering

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

2490 *Constaterende dat:*

- *Bij het verplaatsen van een veehouderij uit een gebied de vrijkomende gronden soms worden ingezet voor intensivering van andere veehouderijen in het gebied, zoals in de Starnmeer.*

Overwegende dat:

- 2495 • *Verplaatsing in combinatie met intensivering in de regel leidt tot per saldo meer dieren, terwijl voor het halen van stikstofdoelen een reductie van het aantal landbouwdieren nodig is;*
- *Het opvullen van vrijgekomen ruimte deze reductie tegenwerkt;*
- *De Voedselvisie van de provincie inzet op natuurinclusieve landbouw in 2030;*
- 2500 • *De Startnotie Nationaal Programma Landelijk Gebied van de minister van Natuur en Stikstof en de Kamerbrief Perspectief voor agrarische ondernemers van de minister van LNV uitgaan van een transitie richting landbouw binnen de grenzen van natuur en klimaat, bijdragend aan biodiversiteit en waterkwaliteit.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- 2505 • *Bij verplaatsing of beëindiging van veehouderijen mogelijkheden voor intensivering van veehouderijen zoveel mogelijk uit te sluiten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren)

2510

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan maakt ook deze motie onderdeel uit van de beraadslaging. Motie 239 en 241 zijn dus beide ingetrokken en er komen twee nieuwe moties voor. [...] O, 239 en 240, word ik hier gecorrigeerd. Excuses. Ik moet er nog even inkomen.

2515 Dan gaan we naar mevrouw Jellema van de PvdA. U heeft in ieder geval één vraag gekregen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, dank aan de SP voor deze vraag. Ik lijk wel een beetje de gedeputeerde zelf, maar dat is geenszins het geval. Of die stikstof, die daar dan moet worden opgekocht, al dan niet door een overheid boven ons of door onszelf, dan voor natuurherstel moet worden gebruikt, ja, bij voorkeur natuurlijk wel, mevrouw De Groot. Maar dat ligt helemaal aan het gebiedsproces: wat is er het meest nodig? First things, first, zou ik bijna zeggen. En als dat voor natuur kan, dan lijkt ons dat fantastisch. Maar soms misschien ook voor andere zaken.

2520

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer De Wit nog behoefte aan een tweede termijn? Nee. Mevrouw Strens? De heer Klein? Ja. De heer Klein, ChristenUnie.

2525

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel voor het woord. Blij met de moties van de Partij voor de Dieren om die intensivering te voorkomen. Dat is mooi.

De motie van de PvdA over stikstof, ja, natuurlijk een heel goed punt wat u maakte. Ook vorige week in de vergadering hebben wij dit punt al even aan de orde gesteld. Toen heeft de gedeputeerde ook al toegezegd dat ze hier in Den Haag aandacht voor wil vragen. Wij zullen wel nog schriftelijke vragen gaan stellen over de situatie rondom Schiphol, want we willen toch wel graag meer precies weten wat er nu aan de hand is. Maar al heel goed dat u in ieder geval dit signaal wil afgeven.

2535

Dan geef ik een reactie op uw reactie op de motie over golfbaan Naarderbos. Ja, ik zou toch graag een wat duidelijkere uitleg willen waarom u deze motie niet aangenomen wil zien. U noemt dit namelijk zelf in uw programma als optie. Als je op de kaart kijkt, dan zie je dat de natuurverbinding nu gewoon stopt bij de golfbaan. Er is een kans. Het is duidelijk dat de gemeente en de eigenaar voorlopig geen enkele progressie maken. Dus door expliciet dit te gaan onderzoeken en met de partijen in gesprek te gaan, denken we echt dat we een win-winsituatie kunnen realiseren. We kunnen én natuur realiseren én we kunnen daar een probleem in het

2540

2545 gebied oplossen. Dus ik hoor graag nog waarom deze motie dat dan in de weg staat. Want als het natuurlijk echt niet lukt, kunt u altijd dat ons laten weten. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dat gaat u dan ongetwijfeld direct horen in de tweede termijn, waarbij gedeputeerde Rommel namens het College zal reageren.

2550 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, dank u, voorzitter. Ja, dit hoort echt gewoon thuis in het gebiedsproces. Ik wil dat niet- Want anders krijgen we straks allemaal moties over kleine stukjes in verschillende gebieden waar we naar NNN moeten kijken. We kijken al naar dat NNN-gebied. We kijken al naar de structuren die daar liggen. Maar ik zou het graag zien in een totaalpakket, maar ook met de totale verkenning. Want we hebben ook in deze periode gezegd, we gaan het
2555 NNN niet laten groeien in deze periode. We zorgen ervoor, dat we het kwalitatief goed maken en goed afmaken. En zo wil ik dat met dit ook doen, zodat we een heel voorstel kunnen maken van, als we hier zouden zeggen, nou, daar is potentie voor die natuur, zoals u dat noemt, dan is er ook ergens anders die potentie niet. En dan halen we het daar af. Maar ik kijk graag naar de totale gebiedsprocessen en ook integraal.

2560 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Betekent dat, dat inderdaad in dat gebiedsproces dan dat onderzoek gaat plaatsvinden in hoeverre de golfbaan daar een bijdrage aan zou kunnen leveren?

2565 Gedeputeerde **ROMMEL**: In het gebiedsproces kijken we naar het totale pakket en kijken we waar dat nodig is. En als het daar nodig is, dat er gezegd wordt van nou, we willen dat ecologisch onderzoeken, dan zullen we dat ook in die gebieden doen waar binnen Gooi en Vecht het proces plaats kan vinden.

2570 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): En als ik dan in het Programma Natuurnetwerk lees 'de golfbaan kan mogelijk daar een rol spelen', kan ik daar dan uit afleiden dat ernaar gekeken gaat worden?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Kijk, dat staat inderdaad in het programma. Dus dat dat mogelijk een rol kan spelen, wordt er gekeken of het mogelijk die rol kan spelen.

2575 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, wederom een verduidelijkingsvraag. Gedeputeerde, is het mogelijk dat een partij een plaatsje reserveert in een gebiedsproces? Dus als het niet via, in dit geval de CU kan als postillon d'amour, zal ik maar zeggen, dat dat door een partij zelf kan worden- Zodat zij zich een plaatsje vergewissen in zo'n gebiedsproces. Want anders kan het zomaar aan de kant
2580 blijven gelaten.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou ja, ik interpreteer het even, want ik begrijp het niet helemaal. Maar iedereen kan bij ons aanvragen, die dat wil van, ik heb een stuk grond en ik zou dat graag zien als NNN, wilt u mij meenemen in het proces? Maar sowieso kijken we in het hele gebied al wat
2585 daar kan en wat daar mogelijk is. Maar, ja, je kan altijd vragen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dan heeft u mijn vraag goed begrepen en ook goed beantwoord. Dank u wel.

2590 De **VOORZITTER**: Nou, compliment. Dit was denk ik het eind van de beraadslagingen over dit punt. Zijn er nog partijen of fracties die moties willen aanpassen of veranderen? Want anders- De heer Klein.

2595 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, zou ik daar even een minuut schorsing voor mogen hebben om dat te kunnen bepalen?

De **VOORZITTER**: Zeker. Ik schors de vergadering voor één minuut. De tijd gaat nu in.

Schorsing 16.29 tot 16.30 uur.

2600 De **VOORZITTER**: Oké, dank u wel. Ik wil alle Statenleden weer verzoeken, of gedeputeerden, om snel weer te gaan zitten. Het woord is aan de heer Klein van de ChristenUnie.

2605 De heer **KLEIN** (ChristenUnie):

Ja, dank u wel. Ik heb even overlegd met mijn mede-indieners. Kijk, we vinden het heel belangrijk dat het onderzoek gaat plaatsvinden. Als de gedeputeerde toe kan zeggen dat wij voor het einde van deze statenperiode nog even een update krijgen over hoe dat in het gebiedsproces loopt en wat de stand van zaken is rondom het onderzoek van de golfbaan, dan zullen wij de motie aanhouden.

De **VOORZITTER**: Welk nummer is dat? Motie? Weet u dat? [...] 242. Ik kijk even naar de gedeputeerde of ze dat kan toezeggen.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, maar, meneer Klein, ik kan echt niet zeggen hoe dat gebiedsproces nu loopt. Of we dat dus in deze periode nog zullen halen. Die gebiedsprocessen die lopen, en ik kan me niet specifiek richten dan op die golfbaan. We kijken naar alles. We kijken naar alle verbindingen en de totale netwerkverbindingen en ook de doorgangen en de ontsnipperingen. Dus ik kan u daar nu op dit moment geen toezegging over doen.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ik vraag alleen een toezegging of u voor het einde van de statenperiode even in de commissie bijvoorbeeld een update kan geven hoe het gebiedsproces in dat gebied staat.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat is wat anders. Ik kan u een update geven over waar we staan in het gebiedsproces Gooi en Vechtstreek.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Dank u wel. En dan is de motie bij deze aangehouden.

Motie 242 'Golfbaan Naarderbos aanwijzen als NNN gebied' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Heel goed. Dat is motie 242. Is aangehouden. Sorry, niet ingetrokken, maar aangehouden.

Goed. Daarmee zijn we dan aan het eind gekomen van de beraadslagingen van dit agendapunt. Stemming over de moties is aan het eind van deze agenda.

De discussie is gesloten.

17. Natuurbeheerplan 2023 (VD-58).

De **VOORZITTER**: Dan gaan we naar agendapunt 17, het Natuurbeheerplan 2023. Dat is voordracht 58. Dat wordt jaarlijks geactualiseerd. Dat natuurbeheerplan bevat kaders, natuurdoelen voor de subsidiëring van ons natuurbeheer door de provincie. Het heeft ter inzage gelegen vanaf 23 mei tot en met 3 juli 2022 en op 24 oktober jongstleden is dat in de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid besproken. Met dit besluit wordt de Nota van Beantwoording en het Natuurbeheerplan 2023 ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

Als sprekers hebben zich aangemeld: de heer Köhler, JA21, Statenlid Cardol van GroenLinks, mevrouw De Groot van de SP, mevrouw Koning-Hoeve van het CDA, Statenlid Hollebeek van de Partij voor de Dieren, mevrouw Jellema van de PvdA, meneer De Wit van de VVD, mevrouw Strens van D66, de heer Klein van de ChristenUnie. Klopt dat? Ja. Dan ga ik de heer Köhler van JA21 als eerste het woord geven in de eerste termijn over het Natuurbeheerplan 2023.

De heer **KÖHLER** (JA21): Excuses, voorzitter, dat ik wat traag reageerde, maar het duizelt mij van de micro-aanpak op de micro-aanpak. Maar goed. Natuurbeheerplannen. Ik zit al de hele dag met dit boek voor mijn neus. Mijn collega Van Geffen vroeg aan mij van, wat is dat toch, Gerard, voor een boek? Ik zeg, dat is een soort statenbijbel; want ik weet dat ze daarop aanslaat. Ze pakte dat en ze ging erin bladeren. Dat doe je dan voor de vorm. En ze zei: pittige kost. Ik zeg, ja, dat klopt. Dit is namelijk het Normenboek – Natuur, Bos en Landschap 2022. Net uit. Dus de tijd- en kostennormen voor inrichting en beheer van natuurterreinen, bossen en landschapselementen. Ik zal er eens wat uit citeren. “Baggeren met en zonder trekker of gesloten bak, shopperen, maaien, plaggen, verwijderen loof- en naaldbos, onthouten, wegvangen, euthanaseren, aanleg zone varen, Visual Tree Assessment, knotten, verkoop houtsnippers, schoffelen, frasen, harken, zaaien, composteren, verzorgen beheersdieren, verzorgen drinkwater voor beheersen dieren, ruimen dode dieren, afbranden heide.” En zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan. Het is een flinke bijbel. Dat zijn dus allerlei activiteiten in onze natuurgebieden. Allemaal geprijsd met behulp van

2670 dit Wageningse normenboek. Een flinke bijbel, die kan wedijveren met de kostencomputatienormen in de bouw. Natuur lijkt in alle plannen synoniem aan repareren. We lezen dat bijvoorbeeld 260 keer in een Natura 2000-beheerplan van Schoorl. Daar lezen we 260 keer 'herstel'. Maar dat repareren doorbreekt een proces, alsof er iets kapot is. Het is eigenlijk een ontkenning van de gang der dingen. Nog vaker dan herstel komen we 'natuurbeheer' tegen in de plannen. Een contradictio in terminis: natuur en beheer. Beter spreken we van parkbeheer. Maar ik besef dat 2675 bijvoorbeeld Parcum 2000 minder sexy klinkt dan Natura 2000.

Voorzitter, het is verleidelijk een betoog te houden over hoe het steeds weer mis gaat met dat parkbeheer. Drie jaar geleden hield ik hier een inmiddels berucht betoog over de begrazing van de duingebieden door exoten en de contraproductieve effecten ervan. "Wat wilde hij nou met die 2680 duinkonijnen?", hoorde ik achteraf en indertijd. Nou, ik zou dat betoog nu hier triomfantelijk kunnen herhalen, want recent werd dit betoog namelijk wetenschappelijk onderbouwd met twintig jaar aan onderzoeksdata. Nou, ik stel het gerust: ik ga het betoog hier vandaag niet herhalen. Ik dien de aangehouden motie van precies drie jaar geleden opnieuw in, ervan uitgaande dat met de inzichten van nu het gezond verstand ook in deze Staten is ingedaald. Moet 2685 ik het dictum van drie jaar geleden nog een keer herhalen? Dat zijn jullie allemaal vergeten? Oké.

De **VOORZITTER**: Vast.

2690 De heer **KÖHLER** (JA21): Verzoekt het College van Gedeputeerde Staten en roept – het staat verkeerd – het College van Gedeputeerde Staten op werk te maken van het herstel van de populatie duinkonijnen door een uitvoeringsplan met als doel de populatie te herstellen tot minimaal het niveau van 2010, dat op te stellen en toe te zeggen dat dit plan in het Programma Natura Netwerk 2023 wordt opgenomen. Het staat in iBabs, al drie jaar.

2695 **Motie 246-21 november 2022**
Herstel konijnenpopulatie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022
Constaterende dat:

- 2700 • *Duinkonijnen al tenminste 500 jaar in de Noord-Hollandse duinen voorkomen;*
- *Gedurende de gehele periode van 37 jaar dat er konijnen geteld worden, het aantal konijnen fors is afgenomen;*
- *In de vastelandsduinen zelfs sprake is van een populatie van minder dan 19% sinds de start van de tellingen;*
- 2705 • *In Natura 2000 Beheerplan Noord-Hollands Duinreservaat het konijn de belangrijkste natuurlijke grazer in de duinen wordt genoemd;*
- *De enorme afname van de begrazingsdruk tot versnelde vergrassing en vegetatiesuccessie heeft geleid;*
- 2710 • *In Natura 2000 het duinkonijn in 2 van de 3 gevallen genoemd wordt als ultieme duinbeheerder;*
- *Het ontbreken van konijnen in Natura2000 beheerplan NHD letterlijk een knelpunt wordt genoemd.*

Overwegende dat:

- 2715 • *Het Noord-Hollands Duinreservaat eigendom van de provincie is en dat uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het inzetten van exotische grazers als Schotse Hooglanders en Konikpaarden nauwelijks effect heeft en zelfs contraproductief lijkt;*
- *Het inzetten van exotische dieren voor herstel biodiversiteit van het Noord-Hollands duinlandschap haaks staat op alle Natura2000 voornemens en uitgangspunten;*
- 2720 • *Zowel in het PNO 2019 als dat van 2020 het konijn niet eens genoemd wordt;*
- *Deze motie op 18 november 2019 is aangehouden en destijds niet in stemming is gebracht.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- 2725 • *Werk te maken van het herstel van de populatie duinkonijnen, door een uitvoeringsplan, met als doel de populatie te herstellen tot minimaal het niveau van 2010, op te stellen en toe te zeggen dit plan in het Programma Natuurnetwerk 2023 op te nemen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Gerard Köhler (JA21)

2730 De **VOORZITTER**: Eindelijk gaat u hem indienen.

De heer **KÖHLER** (JA21): Op papier voor u.

2735 De **VOORZITTER**: Dank u wel. En daarmee maakt deze motie ook onderdeel uit van onze beraadslagingen. Maar volgens mij zijn het er zelfs twee die u indient.

De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, er is wat veranderd in de loop der jaren.

2740 De **VOORZITTER**: Oké. Maar de kern is nog steeds het konijn. Er is een interruptie van mevrouw De Groot.

2745 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, volgens mij heb ik in de krant van 29 oktober gelezen dat PWN in elk geval al bezig is met het uitzetten van konijnen in het duingebied. Het zijn konijnen uit de konijnenopvang. Ik vraag me dus af of deze motie nog nodig is. Is deze motie nog nodig?

2750 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja. Nu verleidt u mij toch om hier nou toch weer erop in te gaan. Ik heb natuurlijk contact gehad met de onderzoeker die hierop gepromoveerd is, recent, over de studie van de konijnen. Ik heb ook contact gehad met PWN over de twee warandes die hier zijn aangelegd. Daar doen ze geen tamme konijnen in. Daar vangen ze konijnen weg op de Maasvlakte en, ja, parken en treintaluds. Daar worden ze weggevangen. Dat schiet natuurlijk niet op. De konijnen zijn er bijna niet meer en ze aan alle kanten. Ook in dat wetenschappelijk onderzoek wordt aangegeven: konijnen zijn essentieel voor duinbeheer. Essentieel. Ik heb er met ze over gesproken. Recent heb ik ze gezegd, en daar gaan ze serieus op in. Ik ben regelmatig in 2755 Australië geweest. Daar zijn alle konijnen resistent. Haal er daar een paar duizend vandaan en zet ze hier uit. Zij hebben ook contact gehad met Australië en in Australië zeggen ze: zeg maar hoeveel u er wilt hebben; we sturen ze op. Nou, ja, daar moeten ze nog weer even over nadenken. Maar ze vonden dat een goede suggestie, want zij zien ook wel in dat dit een beetje knoeien is met die paar konijnen die bij een spoorwegtalud'je worden weggevangen. En nu stop 2760 ik met praten over konijnen, want we gaan naar de grutto. Daar zou ik het over kunnen hebben. Dat ga ik niet doen. Waarom dat weggegooid geld is, dat Aanvalsplan Grutto. Daar ga ik niet over praten. Ik ga ook niet over de verdwenen, uit Noorwegen geïmporteerde, dwerggans in de Abtskolk. En ik ga ook niet over het Zwanenwater praten. Daar heb ik al genoeg over gezegd, over de lepelaars die daar verdwenen zijn. Nee, dat verdwijnen van die dieren is de gang der 2765 dingen. Dat zijn natuurlijke ontwikkelingen. Nee, belangrijker is het te praten over geld. Natuur is namelijk ook heel veel geld en daar heb ik hier die bijbel voor. Dat past op dit moment een stuk beter. We geven, alle potjes bij elkaar opgeteld, zo'n kleine tweehonderd miljoen per jaar uit aan parkbeheer – sorry, natuurbeheer – in Noord-Holland. Voorzitter, met al die plannen zal de natuur 2770 altijd in slechte staat blijven, omdat de eigen zingeving van de technocratische meerjarenplannen niet die van de natuur is. Voorzitter, onze natuurbeheerplannen staan vol met acties gericht op wensnatuur en een verwoede strijd tegen niet aabare, ongewenste natuur. Die moet hersteld. In goede, socialistische maakbaarheidstraditie worden deze meerjarenplannen gemaakt en verlengd zonder oog voor nieuwe en wisselende omstandigheden. En ook organiseren we ons eigen verzet met die plannen. Een bij allen bekende, de natuurbeheerorganisaties en de 2775 dierenwelzijnsmensen, die stonden met de koppen tegen elkaar over het bijvoeren in de Oostvaardersplassen. Volkomen mislukte wensnatuur. De dierenwelzijnsmensen hebben gewonnen. Zijn de Oostvaardersplassen nu geen natuur meer? Is het een soort overmaats hertenkamp geworden? En zo kunnen de eerder genoemde en contraproductieve exotische grote grazers ook beter uit de duinen verwijderd worden. Maar ze zijn populair. Dagjesmensen komen op de 2780 wisenten af. Dat hebben we met de commissie kunnen vaststellen. Afvoeren, slachten. Ik herinner u aan de opstand, de volksoptocht, op Texel vorig jaar vanwege een paar overbodige pony's. Voorzitter, zo zijn er talloze voorbeelden. We hebben nu weer de anti-bomen-kappers bij Bergen aan Zee. Ze hebben ingesproken bij de commissie. De pers eet uit hun hand. Dat hebben we eerder aan de hand gehad. Eerlijk gezegd, ik vind die tuinplannen van PWN eigenlijk best goed, 2785 want ik hou persoonlijk van de blanke top der duinen. 'Blinkers' noemden we die in het verleden. Maar dat is persoonlijk. Anderen houden weer van bos. Ik begrijp dan ook heel goed de argumenten van de anti-bomen-kappers. En ik weet het eerlijk gezegd niet. Wie wel? Het zal wel weer op een compromis gaan uitdraaien. Of niet doorgaan. Wat het ook wordt, onze duinen zijn natuurlijk gewoon kunstmatige parken waar machines af en aan rollen voor allerlei kostbare 2790 experimenten. En ook de zandsuppletie-activiteiten. Want ze dienen toch in de eerste plaats als kustbescherming? Nou denkt u, hij wil natuurlijk helemaal niets. Nou, integendeel. Daar heb ik ook in de commissie een betoog over gehouden. Veel van onze parken – of natuurgebieden, in uw terminologie – worden bedreigd door exoten. Geen aabare hooglanders, maar agressievers, zoals de nijlgans, de rivierkreeft, de woekerende Amerikaanse vogelkers, het tankmos, de

- 2795 Japanse duizendknoop. Ik heb er uitvoerig bij stilgestaan. En gedeputeerden verzocht de bestrijdingsplannen prominenter te maken, met een eigen katern in de plannen en vooral meer geld ervoor beschikbaar te stellen. En ik ben heel benieuwd naar het antwoord.
- 2800 Voorzitter, u bent van mij gewend dat ik moties indien. Nou, ik heb een oude net ingediend. Maar ik heb toch ook een nieuwe. Maar aan de andere kant, gezien mijn betoog, verwacht ik toch niet de handen op elkaar te krijgen van wat we nu echt zouden willen indienen. Ik erken zelfs geregeld dat, wat wij voorstellen het in deze periode met de huidige coalitie het gewoonweg niet gaat redden. Maar in deze verkiezingstijd probeer ik toch een hele aardige. Niet zelf gecomponeerd, maar door collega's in de provincie en de Tweede Kamer, en daar aangenomen.
- 2805 Collega Ivo Mantel en ik hebben ernaar gekeken en naar de collega's in het land aangegeven: gaan we hier niet doen. Red het nooit in de Noord-Holland. Het is een verkiezingsmotie en daar worden we al mee gebombardeerd. Nou, u kunt ons ongelijk bewijzen door hem wel aan te nemen. Ik leg hem vol vertrouwen en tegelijk met weinig vertrouwen aan u voor, de motie met het dictum – ik ga hem helemaal voorlezen, want hij is superkort. Heb ik hem nou daar al neergelegd? Het lijkt erop of ik- Ik heb hem toch daar neergelegd?
- 2810

De **VOORZITTER**: Hij is met de konijnen ervandoor.

- 2815 De heer **KÖHLER** (JA21): Het lijkt er- Ligt die nog op mijn tafel daarnaast, Ivo? Ook niet? Nou. Dat is hem, ja. Oké.

De **VOORZITTER**: Hij is terecht.

- 2820 De heer **KÖHLER** (JA21): De motie luidt als volgt. Constaterende dat volgens veel agrarische partijen de versnelling na 2030 niet haalbaar is. De motie spreekt uit dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn. Constaterende, volgens veel agrarische bedrijven de versnelling in 2030 niet haalbaar is. Bemiddelaar Johan Remkes heeft bepleit dat de deadline van 2030 niet heilig is. En spreekt uit dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn. Deze motie is dus aangenomen in de Tweede Kamer en alle provincies. Ik ben benieuwd wat er hier mee gebeurt. Dank u wel.
- 2825

Motie 245-21 november 2022

Uitspreken dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn

- 2830 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022*
Constaterende dat:
- *Volgens veel agrarische partijen de versnelling naar 2030 niet haalbaar is.*
- Overwegende dat:*
- *Bemiddelaar Johan Remkes heeft bepleit dat de deadline van 2030 niet heilig is.*
- 2835 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*
- *Dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn.*
- En gaan over tot de orde van de dag.*

- 2840 *Ondertekening: Gerard Köhler (JA21)*

De **VOORZITTER**: Dank u wel. En deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Hij zat al bij de andere motie, maar- Een interruptie van de heer Cardol.

- 2845 Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, fijn dat het nog even mag, voorzitter. Het gaat niet over deze motie. Ik heb twee citaten van u genoteerd tijdens uw betoog. 'Natuur zijn gang laten gaan', dat klonk me al heel mooi uit uw mond. En 'verdwijnen van de dieren, dat is de gang der dingen'. Kunt u mij uitleggen hoe de motie Herstel konijnenpopulatie zich daartoe verhoudt?

- 2850 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja. De konijnen zijn uitgeroeid door mensen. En ja, dat zou je de natuurlijke gang der dingen kunnen noemen, maar ik denk dat het doelbewust invoeren van een virus niet de natuurlijke gang van zaken is. En ik zal u zeggen, in Australië hebben ze inmiddels een vierde virus ontwikkeld om de populatie in Australië weer te gaan terugdringen. De konijnen hebben hier honderden jaren verbleven. We kunnen ons best inspannen om die te herintroduceren, want we hebben ze zelf vernietigd.

- 2855 Statenlid **CARDOL** (GL): Nee, dat ben ik helemaal met u eens, hoor. Ik denk dat we dat ook aan het doen zijn. Maar goed, ik vind het- Kijk, alles wat we in de natuur aan beheer doen, wat u

allemaal eigenlijk onzin, enzovoort, vindt, heb ik net begrepen uit uw statenbijbel, dat doen we
 2860 natuurlijk bijna allemaal om de invloed van de mens op onze natuur te herstellen. Stikstof,
 gebruik van natuur, enzovoort. Dus ik denk dat 'de natuur zijn gang laten gaan', dat dat sowieso
 bijna onmogelijk is in dit kleine landje. Bent u dat met mij eens?

De heer **KÖHLER** (JA21): Dat ben ik helemaal met u eens. Daarom zeg ik ook, het is geen
 2865 natuurbeheer, het is parkbeheer wat we doen. Met dat parkbeheer kun je gewoon wel dingen
 doen die je al jaren deed. Er groeit nu gras tussen de heide. Ja, dat kun je gewoon bestrijden
 door schapen in te voeren. Dat hebben we eeuwenlang gedaan. Als er ergens een tekort aan kalk
 is en de vogeltjes, die komen dan van, o, ze kunnen- Dan zie van die dramatische beelden, dat
 vogeltjes vanwege kalkgebrek niet meer op hun pootjes kunnen staan. Eeuwenlang hebben
 2870 mensen kalk gestrooid en dat kunnen we gewoon weer gaan doen. Dat is helemaal niet zo raar.
 Het zijn geen nieuwe ingrepen.

Statenlid **CARDOL** (GL): Laatste vraag. Zouden we dan ook kunnen stoppen met de enorme
 stikstofdepositie op de natuur?

De heer **KÖHLER** (JA21): In mijn vorige betoog heb ik aangegeven dat het met de stikstof wel een
 2875 beetje minder kan, maar er zijn plaatsen waar je het gewoon moet accepteren. Ik moet u er ook
 wel aan herinneren dat de stikstofdepositie enorm aan het afnemen is. We zitten allang niet meer
 op de depositie van de jaren '90. Vanuit het boerenbedrijf is het meer dan gehalveerd. Maar het
 kan een onsje minder. Maar op sommige plekken, zoals het Zwanenwater- Het Zwanenwater
 2880 wordt omgeven door bollenbedrijven. Dat is niet mogelijk om daar de stikstof die uit zee, en van
 Tata natuurlijk, komt, om die te gaan terugdringen. Dat moet je dan accepteren. En als je in het
 Zwanenwater loopt- Meneer Leerink vindt het niet zo interessant daar. [...] Nee, het Zwanenwater
 hadden wij het over. U vindt het minder interessant. Ik vind het heel interessant, omdat het stikt
 2885 daar van de orchideeën die nergens in Nederland voorkomen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Hoor ik u nou net zeggen dat wij zelf de- Dat gaat weer even terug
 naar de konijnen. Dat wij zelf de konijnen hebben, nou, ik noem maar zelf even, uitgeroeid door
 het uitzetten van virussen?

De heer **KÖHLER** (JA21): In Australië- U bent van de leeftijd dat u dat op school geleerd moet
 2890 hebben. Ja, we zijn ongeveer even oud, toch? Ik ben iets ouder. Wij leerden vroeger op de
 basisschool dat myxomatose is ingevoerd in Australië om de konijnen te doden die het
 schapenvoer wegvraten. Myxomatose is door een Franse landheer vanuit Australië geïmporteerd
 naar Europa en heeft zich in 1953 in twee jaar tijd met een noodgang verspreid en bijna de hele
 2895 konijnenpopulatie in Europa uitgeroeid. De konijnen herstelden zich daarvan in de jaren '70,
 maar inmiddels hadden ze zich ook in Australië en in China ervan hersteld. Is er een nieuw virus
 ontwikkeld. Hebben ze weer uitgezet in Australië. Ook dat is weer in Europa terechtgekomen. En
 zo blijven we elke keer doorgaan met die virussen die ontwikkeld zijn in laboratoria; de laatste
 2900 zelfs in een Chinees laboratorium, wat al heel verdacht is. Elke keer is de mens schuldig aan het
 uitroeien van die populatie.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik vind het neigen naar complottheorieën. Maar goed, dat terzijde. Ik
 wil best toegeven dat wij zelf natuurlijk – en dat zei meneer Cardol ook al – door menselijk
 2905 handelen het heel veel specimen heel erg moeilijk maken en dat uiteindelijk van het ene
 continent naar het andere continent virussen over kunnen springen. Maar ja, ik ben nu benieuwd
 naar de reactie van de gedeputeerde, want als we dan weer die konijnen gaan uitzetten, zoals u
 dat bepleit in uw motie, dat heeft dan ook weinig zin, want we zijn dus zelf weer net zo
 destructief gaan optreden. Bent u dat met mij eens?

De heer **KÖHLER** (JA21): Mevrouw Jellema is heel goed thuis in delven. Lees de krant in 1953, in
 2910 delven door. En daar is het helemaal beschreven hoe de myxomatose vanuit Australië in Europa
 terechtgekomen is. Dat kunt u zo opzoeken.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder, meneer Köhler.

De heer **KÖHLER** (JA21): Uw tweede vraag? O ja, u verweet mij complottheorieën. Dat werp ik ver.
 2915 Ik heb gewoon beschreven hoe dat gegaan is. U kunt dat checken. Konijnen zijn doelbewust
 uitgeroeid en er zijn doelbewust besmette konijnen vanuit Australië naar Europa geïmporteerd.
 En nu wil ik eigenlijk niet meer over die konijnen praten.

2920

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, maar ik wel nog heel eventjes, want behoort het konijn tot de natuurlijke- Hoort Australië tot de natuurlijke habitat van het konijn? Volgens mij zijn al die konijnen daarnaartoe – nou ja, misschien een zetje; maar het gaat snel bij konijnen – toegebracht.

2925

De heer **KÖHLER** (JA21): Konijnen zijn in 1830 geïmporteerd in Australië en hebben er zich daar met een enorme noodgang verspreid en zijn een groot probleem geworden in Australië. En zijn geïmporteerd uit Engeland indertijd. Dank u, voorzitter.

2930

De **VOORZITTER**: U was klaar?

De heer **KÖHLER** (JA21): Ja.

2935

De **VOORZITTER**: Oké. Ik dacht bijna dat ik nu het COA moet gaan bellen, omdat er natuurlijk een migratie van konijnen uit Australië op gang komt.

Maar we gaan verder met de heer Cardol van GroenLinks. Het woord is aan de heer Cardol van GroenLinks.

2940

Statenlid **CARDOL** (GL): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, het is inderdaad interessant om een discussie over migratiebeleid te gaan voeren, maar dat zal ik toch maar niet doen. Ik heb beloofd – dat heeft u niet meegemaakt – maar dat ik, naarmate we deze vergadering vorderde, steeds korter en steeds vrolijker, positiever zal worden. Dus ik hou het heel kort en positief. Wij zijn tevreden over het nieuwe natuurbeheerplan. Van belang blijft – en ik ben vast niet de enige die dat gaat zeggen – dat we ook op langere termijn de financiering kunnen garanderen in de natuurgebieden en de overgangsgebieden. En welke termen we daar ook voor gebruiken, SNL, duurzaam, agrarisch natuur beheer, enzovoort, het moet in ieder geval zo zijn dat eigenaren en beheerders met die middelen de natuur kunnen laten floreren.

2945

2950

Dan had ik alleen nog wat opmerkingen over moties, amendementen, enzovoort. Maar ja, die zijn allemaal formeel nog niet ingediend. Dus om daar nou al op voorhand op in te gaan, dat wou ik maar even laten. Behalve natuurlijk de konijnen – daar komen ze weer – en de stikstofmotie. Over die laatste, laat ik helder zijn: nee, het spijt mij, meneer Köhler, maar daar zullen wij niet mee instemmen. En over de konijnen gesproken, ja, ik deel de mening – dat gaf ik al aan – van de heer Köhler, dat het goed is om de konijnenstand in de duinen weer te helpen opkrikken. Volgens mij zijn we daar ook al goed mee bezig. En volgens mij moeten wij gewoon op die manier doorgaan. Dus ik verwacht niet dat wij uw motie op dat punt zullen steunen. Dank u wel.

2955

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw De Groot van de SP.

2960

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter, mijn bijdrage wordt ook steeds korter naarmate de dag vordert. Nou, volgens de SP zit het natuurbeheerplan buitengewoon goed in elkaar. Natuur beheren is topsport. Goed, en u weet wat er in het weekend allemaal over topsport gezegd is, maar- En des te moeilijker is dit nu de natuur steeds grotere aanslagen te verwerken krijgt op het gebied van stikstof, vies water, te lage waterstand en bouw van wegen en woningen in de omgeving. Over dat laatste maakt de SP zich grote zorgen, want de aanleg van infrastructuur, nieuwe bedrijventerreinen en woonwijken zit de natuur eerder in de weg dan dat ze iets goed doen voor de natuur. Wat te zeggen over de aanleg van een snelweg en een afslag middenin de natuur? En wat te zeggen over de nieuwe plannen voor woningen aan de randen van dorpen en steden – waar de provincie Noord-Holland gelukkig niet klakkeloos mee akkoord gaat. Maar deze plannen zetten de natuur nog verder op achterstand en maakt goed beheer van de natuur nog urgenter. Wij zijn er voorstander van dat al deze nieuwe aanslagen op de natuur alvast verwerkt worden in het natuurbeheerplan. Niet dit jaar, maar in elk geval voor het volgend jaar. Want we moeten de natuur intensiever gaan beheren. Daar wou ik het bij laten. Dank u wel.

2965

2970

2975

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Koning, het CDA.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Voorzitter, net als GroenLinks wordt het CDA ook steeds positiever naarmate de dag vordert. Het natuurbeheerplan hebben we nodig om de subsidies voor natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer te kunnen verstrekken. Het is daarom een zeer belangrijk plan voor het onderhoud van onze natuurgebieden. Ook het Actieplan Weidevogels is erin opgenomen. Complimenten voor GS en de ambtenaren voor de heldere weergave van het natuurbeheer in dit document. Complimenten ook voor het feit dat er de komende zes jaar weer

2980

2985 aan ANLb-contracten kunnen worden afgesloten voor agrarisch natuurbeheer. Het CDA heeft daar jarenlang op gewezen dat dat verstandig zou zijn dat het ook binnen het NNN nog zou kunnen. Dank voor het voortschrijdend inzicht dat dat nu gezien wordt en dat dit van meerwaarde is voor het natuurbeheer in die gebieden.

2990 De totale kosten van al het natuurbeheer loopt op van 28,8 miljoen in 2023 naar 33,6 miljoen in 2027, staat in de stukken. Een deel van de kosten van het natuurbeheer wordt gedragen door de EU en dat betreft vooral het ANLb, het agrarisch natuurbeheer. En dat is natuurlijk ook voor onze provincie een win-winsituatie.

2995 Voorzitter, in dit natuurbeheerplan wordt helaas aangegeven dat er na 2027 geen ANLb-contracten meer afgesloten kunnen worden in NNN-gebieden. Er staat letterlijk in de tekst dat er na 2027 alleen SVNl-contracten kunnen worden afgesloten. Wij vinden dat voorbarig om dat nu al te besluiten. Het zou toch mogelijk kunnen zijn dat er in 2027 andere subsidievormen zijn ontwikkeld, samen met de collectieven die dan heel goed passen binnen het NNN en die van meerwaarde kunnen zijn voor het natuurbeheer? Waarom willen we dat op voorhand uitsluiten door nu al op te nemen dat er alleen SVNl-contracten kunnen worden afgesloten. Wij adviseren daarom om nu een kleine aanpassing in de tekst te doen, zodat we niet op voorhand ondersteuningsmogelijkheden in het NNN gaan uitsluiten, die na 2027 misschien heel hard nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren.

3005 Mevrouw JELLEMA (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ja, herinnert mevrouw Koning zich ook nog 2016 was dat of zo, misschien '17, dat dat in de vorige periode onder de gedeputeerde Tekin al werd aangekondigd en dat dat dus al heel lang speelt? En uit uw woorden maak ik een beetje op – maar misschien begrijp ik u verkeerd – alsof u nu zoiets hebt dat het u overkomt, zomaar, overnacht.

3010 Mevrouw KONING-HOEVE (CDA): Mevrouw Jellema, dan luistert u denk ik niet goed naar mijn betoog, want het zou eerst zo zijn dat er na 2021 geen ANLb-contracten meer in het NNN kunnen worden afgesloten en dat is nu aangepast. Het mag nu voor zes jaar weer, omdat we de meerwaarde daarvan inzien. En dan zeg ik nu van, nou, laten we dan ook even voor 2027 niet nu al zeggen dat er dan niks meer mogelijk is met andere vormen van natuurbeheer en subsidies daarvoor. Laten we gewoon kijken wat dan meerwaarde heeft en wat dan nodig is.

Mevrouw JELLEMA (PvdA): Ik heb daar geen reactie meer op. Dank u wel.

3020 De VOORZITTER: Gaat u verder, mevrouw Koning.

Mevrouw KONING-HOEVE (CDA): Dus wij dienen een amendement in. Daar ga ik het dictum van voorlezen. PS besluit de tekst op pagina zes, de volgende tekst 'in 2027 willen wij het NNN gerealiseerd hebben, omdat bij agrarisch natuurbeheer niet de natuurfunctie leidend is, maar de agrarische functie, betekent dit dat vanaf 2027 binnen het NNN alleen nog maar subsidies voor natuurbeheer, SVNl, kan worden verleend'. Dat willen wij vervangen door, en het is maar een heel kleine aanpassing: in 2027 willen wij het NNN gerealiseerd hebben; omdat bij agrarisch natuurbeheer in de huidige vorm niet de natuurfunctie leidend is, maar de agrarische functie, betekent dit dat vanaf 2027 binnen het NNN alleen nog maar subsidie voor natuurbeheer, SVNl, kan worden verleend, komma, tenzij er nieuwe subsidievormen worden ontwikkeld die passend zijn binnen het NNN.

Amendement 65-21 november 2022

Natuurbeheerplan: niet op voorhand subsidiemogelijkheden uitsluiten

3035 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022*
Besluit:
De tekst op p. 6:

3040 *"In 2027 willen wij het NNN gerealiseerd hebben. Omdat bij agrarisch natuurbeheer niet de natuurfunctie leidend is maar de agrarische functie, betekent dit dat vanaf 2027 binnen het NNN alleen nog maar subsidie voor natuurbeheer (SVNl) kan worden verleend."*

te vervangen door:

3045 *"In 2027 willen wij het NNN gerealiseerd hebben. Omdat bij agrarisch natuurbeheer in de huidige*

vorm niet de natuurfunctie leidend is maar de agrarische functie, betekent dit dat vanaf 2027 binnen het NNN alleen nog maar subsidie voor natuurbeheer (SVNL) kan worden verleend, tenzij er nieuwe subsidievormen worden ontwikkeld die passend zijn binnen het NNN.”;

3050

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Willemien Koning (CDA) en Michel Klein (ChristenUnie)

3055

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dan ga ik verder met mijn betoog. We hebben nog een vraag openstaan over het vaarland. Het is ons niet helder of de subsidies voor vaarland gelijk zijn gebleven of zijn ingeperkt met de benoemde typen. Graag nog een toelichting hierop. Want subsidie voor vaarland is hard nodig om de natuurtypen op de eilanden te behalen.

3060

Bij de zienswijze zien wij veel verzoeken tot ontgrenzing. Gedeputeerde, u zegt steeds dat u die meeneemt bij de Omgevingsverordening. Wij gaan er wel vanuit dat u uw best doet om aan deze verzoeken gehoor te geven en ze ook echt in te willigen. Als op de beheertypekaart verkeerde typen of onhaalbare typen zijn ingevuld, dan hopen wij dat die typen nog wel aangepast kunnen worden. Daar gaan wij van uit. Want wij zijn als Statenleden niet in staat om alle beheertypen nu te controleren. Daar moeten dus aanpassingen mogelijk zijn. Gaat u hier flexibel mee om? Graag een toezegging op deze twee vragen.

3065

3070

Voorzitter, het CDA heeft al meerdere malen aangegeven dat uitbreiding van stikstofgevoelige planten door goed natuurbeheer, zoals bijvoorbeeld de groei van veenmosrietlanden, geen extra externe werking mag hebben. De gevraagde stikstofreductie mag daardoor niet vergroot worden. Hoe gaat u dit voorkomen, vragen wij aan GS. Het is nog steeds niet helder. De gedeputeerde heeft tijdens de commissiebehandeling aangegeven dat zij dit bij de minister heeft aangekaart en dat zij nog wacht op reactie van de minister. Wij vinden dit een zorgelijk punt. En zoals het er nu uitziet, zal het een bijkomend effect van ons natuurbeleid dan zijn, dat als de hectares met stikstofgevoelige planten gaan groeien, dit wel een externe werking heeft. De beperkingen voor de omgeving nemen toe. Dat heeft tot gevolg dat Nederland nog verder op slot komt te staan en dat steeds meer bedrijven moeten verdwijnen en ontwikkelingen worden tegengehouden. Kan de gedeputeerde zich inspannen om nog dit jaar meer duidelijkheid te krijgen van de minister op dit punt?

3075

3080

Voorzitter, dan tot slot nog een vraag over de samenhang tussen het GLB en het NSP en onze natuurbeheerplannen. Afgelopen statenvergadering hebben we met elkaar geconstateerd dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de subsidies voor natuur en landschapsbeheer er niet eenvoudiger op worden, maar juist zeer complex. We hebben al besloten om een bijeenkomst te organiseren om agrarische ondernemers te informeren over de ecomaatregelen die zij kunnen toepassen op hun bedrijf. Mijn vraag is of nu inmiddels al wel helder is wat de hoogte is van de vergoedingen die verkregen kunnen worden voor het toepassen van het ANLb. De kosten van beheer nemen steeds verder toe. Staan de vergoedingen inmiddels vast? En zijn die toereikend of niet? Als dat nog niet bekend is, kan daar dan wel helderheid over komen voor 1 januari?

3085

3090

Dat zijn onze vragen. Wij gaan dus vóór het natuurbeheerplan stemmen.

De **VOORZITTER**: En u gaat nog even het amendement indienen, wat u heeft aangekondigd. Dank u wel.

3095

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ik vergeet te zeggen dat dit ook mede is ingediend door de ChristenUnie.

3100

De **VOORZITTER**: Ja, namens de ChristenUnie. Ik zie het staan. Het maakt onderdeel uit van onze beraadslagingen.

En dan geef ik het woord aan de heer Hollebeek van de Partij voor de Dieren.

3105

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, dank u wel. Hier volgt een nieuwsbericht. “De zwartnek fazantduif is opgedoken in Papoea Nieuw Guinea. Iedereen dacht dat de exotische duivensoort was uitgestorven, maar voor het eerst sinds 1882 zijn er weer beelden van de vogel gemaakt. De zwartnek fazantduif werd voor het laatst in het 19^e eeuw gespot. Daarna ging iedereen ervan uit dat de vogel was uitgestorven. De wetenschappers denken dat de populatie van zandduiven op Ferguson eiland erg klein is en hopen de vogel te vangen. Met hun research willen ze de

3110 overgebleven zwartnek fazantduif beschermen.” Aldus nu.nl. afgelopen vrijdag 18 november 2022. Voorzitter, de zwartnek fazantduif heeft het ook de laatste 140 jaar zonder de hulp van de mens kunnen rooien en als beloning hopen wij de vogel te vangen om hem te beschermen. Of je nou gelooft in Onze Lieve Heer, Moeder Natuur of nog iets anders, het lijkt een soort van arrogantie dat wij de rol van hem, haar of het proberen over te nemen. Ook in Noord-Holland, of
 3115 moet ik zeggen, juist in Noord-Holland, is de natuur nergens meer onaangeroerd. De mens wikt, de mens weegt, de mens bepaalt. Hij bestemt, richt in en beheert. Psychologisch, de natuur herbergt immers allerlei aspecten die de mens millennia lang hebben bedreigd in zijn voortbestaan. Maar de mens wil ook steeds meer zijn stempel drukken op aspecten van de natuur die niet rechtstreeks invloed hebben op zijn eigen veiligheid of gezondheid. Het blijft
 3120 curieus dat we met begrippen als ‘natuurdoeltypen’ – de heer Köhler heeft het over wensnatuur in dit geval – ‘invasief’ en ‘wildstand’ blijkbaar aan de knoppen van Moeder Natuur willen draaien, terwijl ze miljarden jaren lang prima voor zichzelf heeft kunnen zorgen.

Voorzitter, de Partij voor de Dieren staat echt niet totaal afkeurend tegen het een handje helpen van de natuur. Soms is dat gewoon nodig, al was het alleen maar om haar de kans te geven om haar eigen regie weer te gaan vinden. Maar er zijn maar weinig plekken in de provincie waar de natuur echt met rust gelaten wordt en waar zij zich zonder verstoring in ieder geval kan proberen te ontwikkelen. Rewilding, of in ieder geval extensiever beheren, biedt niet alleen mogelijkheden om natuur en biodiversiteit te herstellen, het biedt ook de mogelijkheid om beheerskosten te
 3125 verminderen. Daar heeft de heer Köhler toevallig eerder vanmiddag ook al over gerept. Daarom dien ik samen met de fractie van de SP een motie in met het volgende dictum: verzoeken GS te inventariseren waar in Noord-Holland mogelijkheden liggen voor extensiever beheer van natuur en rewilding, waar zoveel als mogelijk het natuurlijk bodem- en watersysteem wordt gevolgd en waar planten en dieren zoveel mogelijk met rust gelaten worden; de uitkomst van deze
 3130 inventarisatie aan PS te rapporteren. Dat is deze. Alstublieft.

Motie 247-21 november 2022

Inventarisatie mogelijkheden voor extensiever beheer van natuur en ‘rewilding’

3140 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022*
Overwegende dat:

- *Het Natuurbeheerplan aangeeft waar welke natuur aanwezig is en welke beheerdoelen hiervoor gelden;*
- *De provincie een aanzienlijk deel van de kosten voor de het beheer van natuur financiert door middel van subsidies;*
- *Er maar weinig plekken zijn in de provincie waarde natuur echt met rust gelaten wordt en waar de natuur zich zonder verstoring kan ontwikkelen;*
- *Natuur laten verwilderen of extensiever beheren mogelijkheden biedt om natuur en biodiversiteit te herstellen;*
- *Natuur laten verwilderen of extensiever beheren mogelijkheden biedt om beheerskosten te verminderen.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Te inventariseren waar in Noord-Holland mogelijkheden liggen voor extensiever beheer van natuur en ‘rewilding’, waar zo veel als mogelijk het natuurlijke bodem- en watersysteem wordt gevolgd en waar planten en dieren zoveel mogelijk met rust worden gelaten;*
 - *De uitkomst van deze inventarisatie aan PS te rapporteren.*
- En gaan over tot de orde van de dag.*

3160 *Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren) en Anna de Groot (SP)*

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Die maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

3165 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): En gaat over tot de orde van de dag uiteraard. Extensieve beheer, voorzitter, dat is toch iets waar we langzaam maar zeker meer en meer naartoe moeten. Zo is onderdeel van het natuurbeheerplan bijvoorbeeld het Aanvalsplan Grutto. Ook al genoemd: niet iedereen even blij mee, maar we moeten het ermee doen. Onlangs is met twee zogenaamde kerngebieden het Aanvalsplan Grutto gestart in Noord-Holland, te weten Amstelland en Zeevang Beetskoog. Vormen van beheer als maaien en begrazen vormen een bedreiging voor de nesten
 3170 van de grutto. Pas maaien of begrazen, als de jongen zijn uitgevlogen, heeft niet alleen een positief effect voor de grutto, maar ook voor vele andere weidevogelsoorten, zoals bijvoorbeeld kievit, scholekster, tureluur en kemphaan. Daarom heb ik hier nog een motie. Ja, ja, het blijft

3175 feest vandaag. Die ik ook samen met de SP indien. Met het volgende dictum: verzoeken GS in de Kansgebieden Aanvalsplan Grutto, maaïen en begrazen voor 1 juli niet toe te staan en dit in toekomstige Noord-Hollandse Kansgebieden Aanvalsplan Grutto ook toe te passen. Dat is deze. Ook samen met de SP. Ik weet niet of ik dat al gezegd had.

Motie 248-21 november 2022

3180 **Gebieden Aanvalsplan Grutto niet maaïen en begrazen voor 1 juli**

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022

Overwegende dat:

- *Het Aanvalsplan Grutto onderdeel is van het Natuurbeheerplan 2023;*
- *Met twee zogenaamde 'Kansgebieden Aanvalsplan Grutto' is gestart in Noord-Holland, te weten Amstelland en Zeevang/Beetskoog;*
- *In het Natuurbeheerplan kenmerken zijn opgenomen waarnaar gestreefd wordt in deze gebieden;*
- *Eén van die kenmerken is dat er 's nachts niet mag worden gemaaid;*
- *Maaïen en begrazen een bedreiging vormen voor de nesten van weidevogels;*
- *In het Natuurbeheerplan wel wordt genoemd dat er op minimaal 50% van de percelen rust moet zijn tot 1 juli, maar niet tot wanneer er niet mag worden gemaaid in deze gebieden;*
- *Het Aanvalsplan Grutto expliciet stelt dat "maaïen en begrazing pas na eind juni, passend bij de nestsituaties, voorop staat";*
- *Dit overeenkomt met wat de Vogelbescherming noemt in haar 'Beheersheet maaïen';*
- *Later maaïen of begrazen niet alleen een positief effect heeft voor de grutto, maar ook voor andere weidevogelsoorten, zoals bijvoorbeeld kievit, scholekster, tureluur en kempfaan.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *In de 'Kansgebieden Aanvalsplan Grutto' maaïen en begrazen voor 1 juli niet toe te staan;*
- *Dit ook in toekomstige Noord-Hollandse 'Kansgebieden Aanvalsplan Grutto' toe te passen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

3205 *Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren) en Anna de Groot (SP)*

De **VOORZITTER**: Ja. En die maakt ook onderdeel van onze beraadslagingen.

3210 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dan ga ik naar mijn laatste stukje. Even kijken naar de klok. Zoals al eerder in mijn betoog aangegeven, is het volgens de Partij voor de Dieren soms nodig om de natuur een handje te helpen, zoals bijvoorbeeld bij het terugbrengen van de overal door de eeuwen heen in Noord-Holland verdwenen bossen. In onze motie Bomen voor klimaat en stikstof bij de bossenstrategie, indertijd gesteund door GroenLinks, D66, PvdA, CDA, SP, ChristenUnie en DENK – niet door JA21 besef ik, nu ik de heer Köhler zie – vroegen wij in 2019 om kansen voor klimaatbossen met locaties in beeld te brengen.

3220 De heer **KÖHLER** (JA21): Ja, dank u wel. Nu komen de heer Hollebeek en ik nogal eens bij elkaar over de vloer en op een gegeven moment, na de eerste vijf minuten dacht ik, die heeft gewoon een spreektekst van ons gejat. Maar die motie, waarom heeft hij ons daar niet voor benaderd? Dus daar moet een angel in zitten. Er klopt iets niet. Kunt u dat verwilderen van die natuur nog eventjes wat beter duiden, zodat wij wat beter begrijpen waar dat nou precies om gaat? Hoe stelt u zich dat voor, dat verwilderen van die natuur?

3225 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik zie voor me dat wij gaan kijken of er in Noord-Holland gebieden zijn waar wij de natuur de kans kunnen geven om zichzelf te gaan beheren. Dat wij niet overal. En ik begrijp dat er best wel gebieden zijn inderdaad waar natuurbeheer gewenst is. Ik gaf ook aan, dat we soms natuur een handje moeten helpen om haar eigen rol te pakken. Maar er zijn best gebieden waarschijnlijk te vinden – en nogmaals, ik ben niet de expert; ik vraag aan GS of ze willen kijken of dat wellicht mogelijk is – waar we die kans nou eens een keertje moeten toelaten en dan op basis van onze bevindingen dan gaan kijken of we dat nog vaker willen toepassen. Dus wat u ook zegt van, laat de natuur op sommige plekken ook zelf haar weg gaan en laten wij niet al van tevoren bepalen van welk soort we daar wel en niet willen hebben.

3235 De **VOORZITTER**: Gaat u verder.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, oké, dan ga ik verder inderdaad. Ik was bij de klimaatbossen. In de commissiebehandeling heb ik de gedeputeerde er al op gewezen dat de mogelijke locaties voor de bossenstrategie in beeld brengen echt van evident belang is. GS gaat namelijk uit van initiatief van onderop. Nou, hartstikke mooi. Daar kan niemand tegen zijn. Maar als zo'n initiatief er dan komt, zoals bijvoorbeeld bij het voedselbos in Bergen – we hebben het er in de commissie ook al over gehad – dan krijgt de initiatiefnemer toch vaak – ik durf bijna te zeggen ‘meestal’ – nul op het rekest vanwege beperkingen, zoals opgenomen in onze Omgevingsverordening. Die zijn er. Daar hebben we mee te dealen. Maar er zijn natuurlijk ook plekken waar het wel mogelijk moet zijn. Daarom is hier mijn laatste motie, en ook mede-ingediend door de SP trouwens. Die waren bij dit onderwerp heel welwillend om met mij mee te doen. Met het volgende dictum: verzoeken GS meer regie te nemen in de uitvoering van de bossenstrategie door gemeenten, organisaties en burgers actief aan te sporen en uit te dagen om met ideeën voor nieuwe bossen, inclusief voedselbossen, op de potentiële locaties te komen en hierover aan PS te rapporteren. Dank aan de heer Cardol trouwens voor het meedenken hiermee. En nou ja, we gaan over tot de orde van de dag. Daarmee sluit ik mijn betoog af in eerste termijn. En u krijgt van mij de laatste motie.

Motie 249-21 november 2022
Meer regie op Bossenstrategie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 21 november 2022
Overwegende dat:

- *GS vooral inzet op ‘initiatief van onderop’ bij de uitvoering van de Bossenstrategie;*
- *Initiatieven van onderop nogal eens geen doorgang kunnen vinden door beperkingen, zoals opgenomen in de omgevingsverordening (o.a. BPL weidevogelgebied);*
- *Open landschap en/of bomenaanplant een belangrijke klimaatmaatregel is vanwege CO₂-opslag;*
- *Noord-Holland slechts circa 46 hectare (volgens de voordracht 20 hectare) nieuw bos heeft gerealiseerd, terwijl de landelijke ambitie 37.000 hectare nieuw bos in 2030 is.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Meer regie te nemen in de uitvoering van de Bossenstrategie door gemeenten, organisaties en burgers actief aan te sporen en uit te dagen om met ideeën voor nieuwe bossen (inclusief voedselbossen) op potentiële locaties te komen;*
- *Hierover aan PS te rapporteren;;*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren) en Anna de Groot (SP)

De **VOORZITTER**: De laatste motie. Dank u wel. Ondertekend en wel en maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Dan geef ik het woord aan mevrouw Jellema van de PvdA.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ja, op het agendapunt zelf hebben wij geen echte woordvoering meer. Dat hebben we gedaan in de commissie. Er zijn nog wel- En ik zou eigenlijk eerst in tweede instantie hierop reageren, maar alle moties die er liggen zijn al ingediend door de sprekers voor mij. Dus een paar reacties op de ingediende moties, waarbij wij ook natuurlijk heel benieuwd zijn wat de gedeputeerde over de ingediende moties zegt en vindt en wat mogelijk is.

De motie over het uitgesteld maaien. Ja, daar zouden we heel graag de reactie van de gedeputeerde op willen horen. Nou ken ik de Partij voor de Dieren als een partij die uitstekend de weg weet in de wet. Dus jullie hebben dat vast al goed bekeken. Maar zit de Wet natuurbescherming hier niet in de weg? En aan de andere kant, maaien is natuurlijk ook een van de modellen, de verdienmodellen, van de agrariër die zich ook bezig wil houden – hopelijk vanuit een intrinsieke motivatie – om zich met weidevogelbeheer bezig te houden. Dus nog weer eens een maand erbij, dat lijkt me wel een uitdaging voor deze boeren en boerinnen. Dus je moet ook wel een beetje de gulden middenweg vinden en een hele maand uitstel, dat lijkt mij- Nou, ik hoor daar graag de reactie van de gedeputeerde over.

Ja, de motie over de konijnen. Ja, u dient hem in, meneer Köhler. Dus we hebben het erover. Wat mij opvalt, is dat in die hele motie het fenomeen ‘vos’ helemaal niet wordt genoemd. De vos is toch een natuurlijke vijand van de konijnen en die zouden voor een substantieel deel toch ook

- 3300 wel de oorzaak kunnen zijn dat de konijnen het moeilijk hebben. En ook – en dat wordt ook in dat krantenartikel gezegd – die verschillende infectieziektes die konijnenpopulaties meemaken. Dus ik kan dat niet beoordelen op basis van dit ene artikel, op basis van wat deze ene onderzoeker of natuurbeheerder vindt. Vind ik dat moeilijk om dat zo te beoordelen.
- 3305 De stikstofmotie, nou, daar moet ik het nog met mijn fractie over hebben. Maar ik kan me voorstellen dat wij er zoals GroenLinks over denken. Dus dat moeten we even kijken.
- 3310 En de rewilding van de Partij voor de Dieren. Ja, op zich een spannende motie, want soms moet je inderdaad iets alleen laten om het te kunnen laten bloeien en groeien. Ik denk wel dat- Ik weet niet wat de gedeputeerde hierop gaat zeggen, maar ik denk wel dat het dan, als je er iets mee wil, het ontzettend in goed overleg met gemeenten moet gaan doen. Ik heb daar onlangs, net, een voorbeeld van gezien in Den Helder, waar een groot complex huizen of flats is afgebroken. Daar blijft dan een stuk wild, ja, onontgonnen terrein over en dat laat men dan maar gaan. En dan zie je van alles en, ja, allerlei mooie dingen ontstaan, maar de buurt eromheen die zegt, wat moeten we met dat rotzooitje op dat veldje, enzovoort, enzovoort. Dus je moet daar wel- Volgens
- 3315 mij kun je in Noord-Holland, in Nederland misschien wel, niet ook ergens je handen van aftrekken. Dat lijkt me een utopie. Maar als u vindt dat dat wel zo is- Nou, ik hoor graag van de gedeputeerde of zij dat met u meedenkt.
- 3320 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, ik vroeg me af, we hebben nergens gezegd dat we het gaan doen. We vragen om te kijken of het mogelijk is. En als zij voorsorteert op de uitkomst daarvan, dan laat ik dat aan mevrouw Jellema. Maar wij zijn er toch wel van overtuigd dat er misschien wel mogelijkheden liggen. En ik vind het wel wat kort door de bocht om nu te stellen dat het niet mogelijk zou zijn. De motie vraagt juist om dat te gaan bekijken; niet meer en niet minder.
- 3325 De **VOORZITTER**: Ik hoorde geen vragen. U kunt verder gaan.
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, maar meneer Hollebeek, ik ga er toch op reageren. Regeren is vooruitzien en dat doen wij.
- 3330 En dan verder over de bossenstrategie. Ja, daar horen we inderdaad mondjesmaat maar iets van vanuit GS. Wij zouden het – en dat zegt deze motie ook wel een beetje – juist willen omdraaien. In één van de – of een aantal misschien wel – van de situaties die we hebben gehad, kan het dan weer niet, omdat initiatieven vanuit de omgeving en vanuit burgers weer conflicteren met andere natuurdoelen of andere beleidsdoelen die we hebben, en dat is heel erg lastig. Mijn vraag aan de
- 3335 gedeputeerde is, misschien wel met de Partij voor de Dieren: waarom draaien we het niet om en geven we een aantal gebieden aan waar het wel kan? Dat je dat dan van tevoren al hebt uitgezocht. En dan inderdaad de mensen, die dan misschien daar iets mee willen, uitdagen om dat initiatief op te pakken. Dus dan ga je vanuit een positieve drive werken en niet wachten tot iemand met een initiatief komt en dan, ja, toch helaas weer moeten zeggen van ja, maar dat kan
- 3340 niet, want dat dat past niet in ons beleid of in andere natuurdoelen. Dus van dat. Daar horen we ook graag de reactie van de gedeputeerde op.
- Ik heb nog tien minuten. Dus ik kan nog even doorgaan.
- 3345 Het amendement agrarisch natuurbeheer. Ja, ik zou niet weten waarom je nu al moet voorsorteren op iets wat er mogelijk zou kunnen zijn. Het komt een beetje in me op van, de mensheid lijdt nog het meest aan het lijden dat hij vreest. Als die nieuwe natuur of die subsidievormen komen, dan lijkt het me dat we daar dan dat kunnen oppakken. En dat zien we dan wel weer. Dus, ja.
- 3350 De **VOORZITTER**: Dat was het?
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ja, dat was het.
- 3355 De **VOORZITTER**: Ja, u hoeft uw tijd niet vol te praten. Dat hoeft natuurlijk niet. Mevrouw Koning.
- Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik ben blij met wat u zegt. Nu is het zo dat in de stukken staat dat het gewoon dan niet kan en wij willen dat die ruimte er wel is, als er goede mogelijkheden zijn dat het wel kan. Dus dan, als u het zo beargumenteert, ga ik
- 3360 ervan uit dat u het amendement steunt.

3365 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dan redeneert u het naar u toe. Dat is zeker niet mijn bedoeling. Als er iets in die tijd gebeurt met deze subsidievormen, dan zie ik geen reden waarom dat er niet in geschreven kan worden. Ik bedoel, na de energiecrisis heeft het Rijk ook allerlei nieuw beleid gemaakt over het ondersteunen van de Nederlandse bevolking op bijvoorbeeld de kosten voor energie. Nou, dat stond nergens, maar dat is allemaal wel nu op dit moment aan het gebeuren. Dus beleid is continu en zich steeds zichzelf vernieuwend. Dus ik ga er echt vanuit dat dat dan ook wel gebeurd zal zijn.

3370 De heer **KÖHLER** (JA21): U stelde mij een vraag en om een tweede termijn te vermijden hierover, toch weer even over die konijnen. De vos is geen bedreiging voor de konijnen. Op basis van de plannen die er nu liggen – dat gaat om vele honderden vanaf golfbaanvelden – is de vos geen bedreiging. En als er ook uit Australië geïmporteerd wordt, dan praat je over vele duizenden, is er geen enkele zorg over de vos. Wel voor andere broeders en noem maar op, maar niet voor de konijnen. Je kunt je kippen weer buiten laten lopen bijvoorbeeld.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Jellema, gaat u verder.

3380 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dat was het. Ja, ik ben blij voor de konijnen dat vos geen vijand van u is. Ik meen daar dan toch weleens andere dingen over gelezen te hebben. Maar ja, dat is-

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer De Wit van de VVD.

3385 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, waarvoor dank. Over het stuk zelf zou ik zeggen, goed stuk, laten we het doen. Daar hoeft ik verder geen woorden meer aan vuil te maken.

3390 Ik wil nog even reageren op enkele moties, met name over de drie volgende. Allereerst het uitgesteld maaien naar 1 juli. Wij zijn daartegen. Dat vinden wij een te generieke maatregel voor een ingrijpend effect mogelijk op individuele bedrijfssituaties. Dus daar zijn wij niet voor.

3395 De motie, of het amendement, moet ik zeggen, van het CDA over natuurbeheer, daar staan wij sympathiek tegenover. Volgens mij gaat het ook niet over hoe we het mechanisme noemen en wat de juridische status is van bepaalde gronden, wel of niet. Maar het gaat erom dat agrariërs die in de NNN zitten en hun bijdrage willen doen aan de kwaliteit van de natuur door dat te beheren, dat die ook financieel ondersteund worden. En daar zijn wij absoluut voorstander van. We horen graag of het amendement in die zin ook een positief advies kan krijgen in die richting. En anders hebben we denk ik zeker nog voldoende haakjes om daar ook in de toekomst met elkaar naar mogelijkheden voor te zoeken. Die zoektocht ga ik graag samen met u aan.

3400 En tot slot de motie over stikstof. Ja, wij zouden natuurlijk wel een heel erg rare draai maken als VVD als niet de woorden van onze eigen partijcoryfee, de heer Remkes, zouden ondersteunen. Dus dat zullen wij ook zeker doen.

3405 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Strens, D66.

3410 Mevrouw **STRENS** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik kon het niet laten, meneer Köhler, om toch even te gaan googelen. Vossen zijn niet kieskeurig en vinden alles lekker. Het liefst eten ze woelmuizen, hazen en konijnen, maar ze zijn ook niet vies van kevers, egels, konijnen en noem maar op. Dus blijkbaar vindt Animals Today wel dat een vos een konijn eet. Maar goed, daar gaat mijn betoog verder niet over.

3415 Want als laatste natuuronderwerp vandaag bespreken we in de rij het natuurbeheerplan. Een belangrijk document, omdat dit de kaders stelt voor de uitvoering van ons natuur- en landschapsbeheer. Zoals ook al in de commissie besproken zijn wij blij met dit plan en ziet het er wat D66 betreft gewoon goed uit. Met het GLB-NSP komt er meer geld beschikbaar voor de categorie water en wordt de categorie klimaat toegevoegd. De nieuwe budgetten worden verdeeld onder de thema 's klimaatmitigatie, klimaat adaptatie en watermaatregelen. D66 is blij dat in dit natuurbeheerplan doelen zijn opgenomen in relatie tot agrarisch natuurbeheer. Voor mijn fractie belangrijke punten, die door deze toevoeging in het natuurbeheerplan weer een stap dichterbij gebracht worden. Een openstaand punt voor veel partijen gaat nog over de ANLb-subsidies en NNN-gebieden. Ook in dit debat al aan de orde gekomen. Wat D66 betreft is het klip en klaar dat de hoofdfunctie in NNN-gebieden natuur is en dat het toekomstig gebruik van deze gebieden hierbij moet aansluiten. En niet, zoals ook een aantal partijen weleens noemen, dat de natuur zich maar moet aanpassen aan het huidige gebruik. Het maximaal tot 2027 verlenen van

3425 de ANLb-subsidies in deze gebieden is wat ons betreft dan ook passend, waarbij een reële vergoeding voor een bijdrage aan de natuurdoelen die de beheerders daar leveren wel noodzakelijk moet zijn. Welke opties heeft de gedeputeerde hiervoor in beeld?

3430 En dan misschien ook kort op het amendement van het CDA, dat hier natuurlijk ook over gaat. Dat loopt wat ons betreft op besluitvorming hierover vooruit, juist, omdat al is besloten die ANLb-subsidies in die gebieden te beëindigen. Voorzitter, dank. Tot zover.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Klein van de ChristenUnie.

3435 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Voorzitter, het is mooi dat er in het natuurbeheerplan voor 2023 met het GLB-NSP meer geld beschikbaar is voor watermaatregelen en maatregelen die bijdragen aan het klimaat. Dit kan agrariërs stimuleren om bij te dragen aan bijvoorbeeld het vastleggen van CO₂ of het tegengaan van veenbodemoxidatie of opvangen van piekwater. Wij hopen dat dit agrarische collectieven stimuleert om creatief aan de slag te gaan om op deze manier een
3440 bijdrage te leveren aan nieuwe verdienmodellen voor de sector. We hebben vanuit de sector wel begrepen dat de vergoedingen voor agrarisch natuurbeheer de afgelopen jaren niet zijn gestegen. We lezen nu dat de nieuwe tarieven nog moeten worden vastgesteld. Onze vraag aan de gedeputeerde is: gaat dit betekenen dat de vergoedingen voor agrariërs ook zullen worden geïndexeerd? Wij vinden het wel belangrijk dat die vergoedingen meestijgen met de stijgende
3445 kosten.

En dan, tenslotte, de ChristenUnie wil dat wij als provincie werk maken van toekomstbestendig boeren. Daarbij zullen we boeren die, naast het produceren van voedsel ook zorgen voor natuur, klimaat en milieu, moeten gaan belonen. En om deze reden dienen we ook mede met het CDA
3450 het amendement in, waarin gesteld wordt dat vergoeding voor agrarisch natuurbeheer passend bij NNN niet op voorhand mag worden uitgesloten. Want ja, we ondersteunen het doel dat het NNN vanaf 2027 beheerd wordt als natuur, maar dat kan niet zonder agrariërs. Het is juist de uitdaging voor de provincie om te zoeken naar manieren waarop we boeren kunnen belonen voor hun bijdrage aan het beheren van de natuur. Wij horen graag van GS hoe zij denken dat boeren
3455 hun geld mede kunnen verdienen met beheer van natuur. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel voor uw bijdrage. Ik kijk naar gedeputeerde Rommel. Heeft u nog een schorsing nodig of kunt u gelijk van start? [...] De gedeputeerde gaat reageren namens het college in eerste termijn op de insprekers en uiteraard de amendement en moties.

3460 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik hoop altijd, als ik hier sta, dat ik wat hoger sta, dat het wat warmer is, maar dat- We gaan niet klagen. Ja, nou het natuurbeheerplan. Het is, zoals het CDA ook al aangaf, het subsidiekader voor natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer. Gelijk maar bij de vragen te komen over- Want het gaat over de SVN-gelden en ANLb-gelden. Er werd al gevraagd:
3465 hoe staat het met die ANLb-gelden, zijn die al vastgesteld? Nou, die zijn dus, wat ik begrijp, informeel vastgesteld, maar nog niet formeel. We denken, hopen, dat het Rijk er ook mee akkoord zal gaan. Die ANLb-gelden zullen dan voor Noord-Holland worden verhoogd met zeventien procent.

3470 Ja, indexatie, zit dat erin? Meneer Klein, het is een algemene verhoging. Dus dat is maar net hoe dat uitpakt. Maar die hij wordt wel verhoogd.

En ik heb van, nou ja, welke de vraag ook- begrepen, van sommige collectieven van, kijken of het nog meer verhoogd kan worden. Want dat was ook de vraag: kan dit wel uit? Ja, daar zullen we de
3475 komende tijd ook echt wel goed naar moeten kijken van, hoe zit dat dan met dat beheer en kan dat uit?

Dan ga ik even terug naar JA21. U heeft gevraagd over die invasieve exoten. Nou heb ik daar mijn aantekening, maar ik kan het ook wel uit mijn hoofd. Wij hebben daar verschillende maatregelen die we daar ook wel voor nemen. Kijk, een deel is aan het Rijk, waar we toch wel aan geholpen hebben. Maar als je kijkt naar de watercrassula, u zegt, kan er niet meer geld bij? Ja, als je kijkt hoeveel geld daarin omgaat, en dan hebben we het alleen maar over een eiland waar we in investeren. Nou ja, dan doet het pijn aan mijn hart als daar een beheermaatregel plaatsvindt-
3480 Nou, de watercrassula is zo ontzettend, nou ja, besmettelijk, dat als je dat aan de machines krijgt en die machines gaan ergens anders rijden, dan heb je alweer een besmet gebied. Dus het
3485 kleinste stukje wat aan je schoen kan zitten, kan daar al wat zijn. Ja, en hoe ver ga je dan daar- Hoe ver kan je daar dan nog, of ja, wil je er ook als provincie nog in investeren? Wij gaan daar

3490 nog mee door en ik hoop dat we Texel dan gaan oplossen. Bij ons wegenbeheer moeten we natuurlijk ook zorgen voor die invasieve exoten, dat we dat beheren. En ook in onze natuurgebieden doen we dat. Dus u vraagt- Ik zie u opstaan. Dus ik stop even.

De **VOORZITTER**: De heer Köhler is er nog niet.

3495 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, maar-

De **VOORZITTER**: Alhoewel, ik zie dat hij een sprintje-

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik weet dat hij dan- Ja.

3500 De **VOORZITTER**: De heer Köhler. Een interruptie.

3505 De heer **KÖHLER** (JA21): Ik ben het met u eens, hoor, dat het eigenlijk onbegonnen werk is tegen de watercrassula en de Japanse duizendknoop. Maar toch moeten we ons daar volop op blijven inzetten. Het tankmos, daar heeft u ook gezien, toen u recent bij de bomenkap van PWN bent gaan kijken. Dat tankmos is gewoon onoplosbaar en is sinds een jaar of veertig in Nederland geïntroduceerd. En als we daar echt helemaal niets meer tegen doen, dan zijn onze duinen binnen een jaar of tien, twintig overwoekerd met tankmos. Ook al kappen we alle bomen, ook al maken we ontzettend veel sleuven. Dus u kunt wel lekker aan de gang gaan met allerlei microplannetjes, maar de grote bewegingen, daar zullen we toch echt de portemonnee voor moeten trekken en flink voor moeten trekken. Bent u dat mij eens?

3515 Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou ja, of flink de portemonnee getrokken zal worden, dat is aan uw Staten, waar u dat ook vindt. Wat ik wel vind is natuurlijk, en juist ook zeker in de beheerplannen – en die zullen ook komende tijd geactualiseerd worden – dat we natuurlijk naar dat soort zaken kijken. Dat is ook in de natuurgebieden. Wie gaat dat betalen? En daar gaan uiteindelijk uw Staten ook over.

3520 Dan ga ik naar, ja, het CDA. Die vroegen over de vaarland, Dat is niet gewijzigd. Ik heb u de vorige keer ook al geantwoord, dat alleen in de bossen, dat we dat bij bossen nog niet doen.

3525 Dan de aanpassingen van de NNN. Kijk, bij de N-2000 kunnen wij niet zo makkelijk aanpassingen doen, want daarvoor moet je naar Europa gaan en dat kan, als er echt niks meer mogelijk is. Maar bij de NNN – dat heb ik al regelmatig gezegd, en herhaald ook hier in de Staten – hebben wij ook gezegd, in overleg met de boeren kijken wij wat goede natuur is, wat past binnen het NNN. Dat is niet per se wat erop staat, want dat kan ook wel eens zijn dat je in overleg met de boeren een andere vorm van NNN realiseert, wat gewoon voldoet aan die natuurnetwerkvoorwaarden, want we willen gewoon voldoen, dat er een vergroting komt van de biodiversiteit. Dat is ook waar we het overleg met de boeren voeren van, wat kan hier? Er zijn gewoon goede voorbeelden van.

3530 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Voorzitter, bedankt. Ja, ik ben blij met dit antwoord. Alleen, waarom zien wij dat dan in sommige gebieden helemaal niet terug? Want in Zuid-Kennemerland zou u dan toch ook met die doeltypen nog wat moeten kunnen schuiven?

3535 Gedeputeerde **ROMMEL**: Maar, mevrouw Koning, dat heb ik ook aangegeven dat wij in overleg willen met die boeren. Maar als die boeren dat niet wilden- En gelukkig heb ik nu, als ik het goed heb, deze week een gesprek staan ook met die boeren. Want als je met elkaar in overleg bent, dan kan je wel gaan kijken van, wat kunnen we hier doen? Maar als er niemand praat, ja, dan kan je daar weinig aan doen. Dus ik ben heel blij met het gesprek wat er nu staat. Ik kijk daar ook naar uit. En ook kijken hoe we daar ook het proces weer kunnen vlottrekken.

3540 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dank voor die flexibiliteit en ga daarmee door.

De **VOORZITTER**: Nou, altijd goed.

3545 Gedeputeerde **ROMMEL**: Altijd mooi. Dank u wel.

3550 Dan over de bossenstrategie. Mevrouw Jellema. Eigenlijk is deze vergadering te vroeg of de bossenstrategie, die brief, te laat, want volgende week wordt hij behandeld in GS. Dus ik verwacht ook dat die brief naar u toe komt. Ook met daarin dan de voorbeelden waar bos gerealiseerd kan worden. Over de voedselbossen, om die aan te wijzen. Kijk, iedere keer wanneer het ter sprake komt dat wij bossen gaan compenseren, vraag ik ook, kunnen daar voedselbossen?

- Kunnen die daar plaatsvinden? Kan dat daar? En wie gaat dat dan beheren? Want dat geeft ook een andere vorm van beheer. Iemand zal daarop moeten toezien. We krijgen wekelijks zeker wel minstens twee aanvragen voor voedselbossen. Wij kijken, daar waar dat kan, ook mee. Maar we zijn een weidevogelprovincie. Dus het kan niet overal. Maar we hebben ook bijvoorbeeld – ik
- 3555 noem maar even – de Herenboeren in Bergen. Daar hebben we meegekeken, hoe kunnen wij hun helpen om daar niet alleen dus ook die fruitbomen neer te zetten, maar ook daar de groenten te telen. En zo kijken we op meer gebieden echt wel mee. Ook in de stad, ook bij, ja, zoals bijvoorbeeld bij het project Zaan-IJ.
- 3560 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Maar zal in die brief staan –, ja, dat vraag ik dan maar even in de opmaat naar die brief – dat u ook ons idee, maar wat ik ook wel lees in de motie van de Partij voor de Dieren, proactief gebieden in de aanbidding doet?
- 3565 Gedeputeerde **ROMMEL**: We hebben in de gebieden heel wat te behapstukken. Dus het is niet zo dat er een ambtenaar is die alleen maar bezig is met voedselbossen aan te bieden. Maar wat ik wel doe, is dat waar dus bossen gecompenseerd moeten worden, kijken we wel mee, ook met de gemeenten. Ik noem maar even, waar bomen gekapt zijn, of het in de buurt van de gemeenten kan. En daarmee kijken we wel altijd: kan hier een voedselbos? Maar het is niet zo dat wij daar nu een proactief beleid op kunnen zetten, gelet op alles wat er ook op ons afkomt. Wat precies in de
- 3570 brief staat, ja, dat zult u toch echt eventjes tot volgende week – het is net Sinterklaas – moeten wachten wat GS daarover besluit.
- Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Maar maak ik nu uit uw woorden op dat dat een capaciteitsprobleem ook is, dat u zich niet zo proactief met aanwijzen van gebieden kunt bezighouden?
- 3575 Gedeputeerde **ROMMEL**: Er speelt van alles. Wij zijn geen bossenprovincie. En ja, wij hebben onze mensen, die we gewoon echt inzetten nu ook voor het zoeken van gebieden waar die bomen en bossen geplant kunnen worden. En ik kom daar bij de motie ook straks nog wel op terug, want het is ook het geld wat mist vanuit het Rijk voor de bossenstrategie.
- 3580 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Maar, voorzitter, dat heb ik de gedeputeerde vaker horen zeggen: we zijn geen bossenprovincie. Dat we minder bos hoeven te realiseren op wat we al hebben dan andere provincies, die wel echt een bossenprovincie zijn, dat snap ik. Maar we moeten toch aan de lat staan voor onze eigen hoeveelheden procenten aan nieuw bos. Ons idee om daar
- 3585 proactiever dan mee om te gaan, wat ik ook in de motie dan van de Partij voor de Dieren lees, dat zou ons dan toch allemaal op weg helpen?
- Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, ik denk, het ligt ook wel wat complexer dan dat. Wat ik net zei, wij kijken bij de bossenstrategie- Natuurlijk kijken we naar onze opgave die we hebben, daar hebben we ook ons aan gecommitteerd. Alleen, een voedselbos is wel even iets anders. Het is niet zo dat wij daar proactief mensen voor inzetten om ook nog eens voedselbossen te gaan zoeken. Het is dat wij actief bezig zijn met die bossenstrategie en daar de mogelijkheden voor de voedselbossen in meenemen.
- 3590 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Nog één keer. Mag dat, voorzitter?
- De **VOORZITTER**: Is het een nieuwe vraag? Anders krijgt u hetzelfde antwoord.
- 3600 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Het is een afsluitende conclusie dan, als dat mag.
- De **VOORZITTER**: Ja, maar als u standpunten gaat herhalen, heb ik liever een andere interruptie, als u dat goedvindt. De heer Hollebeek.
- 3605 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dank u wel. Het gaat mij eventjes om- Nou, ben ik hem even- Ja, het ging eventjes, omdat wij geen bossenprovincie zijn, en dat is natuurlijk begrijpelijk. Maar mevrouw Jellema heeft het ook al een beetje aangegeven. De vraag is eigenlijk aan de gedeputeerde: is het dan juist niet extra belangrijk, ook als je naar de definitie van biodiversiteit kijkt, dat we die paar mogelijkheden die er wellicht wel zijn, dat we die dan ook proberen te inventariseren en waar mogelijk dan ook te benutten?
- 3610 Gedeputeerde **ROMMEL**: Maar ik weet niet hoe helder ik nog kan zijn. We hebben heel veel inzet op het inventariseren waar wij bossen kunnen planten, bomen kunnen planten, bossen kunnen aanleggen. Daar zijn we heel actief mee bezig, want daar moeten we een enorme stap in zitten.

3615 Daarbij kijken we wel, ook als de vraag er is of daar een voedselbos kan, of dat kan. Maar dat is echt iets wat- Het is al een hele klus – dat kan ik u meegeven en dat zult u ook wel lezen in de brief volgende week – om alleen maar al die bossen te compenseren en aan te leggen.

3620 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, dan blijft de vraag nog steeds van, sluit dat uit dat je actief communiceert op welke plekken bossen mogelijk zijn? En dan gaat het niet specifiek over voedselbossen. Dat is een onderdeel van bossen. Dat heeft de gedeputeerde ook in de commissievergadering eigenlijk gezegd, dat dat één pakket is, dat het onderdeel is van- Dus gewoon het actiever uitdragen, zodat mensen weten waar überhaupt de ruimte ligt voor bebossing.

3625 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, u hoort mij, ik ben daar in die zin wat behoudender in om daar een toezegging in te doen. Ik zeg gewoon dat, waar bossen, waar wij zien dat die aangelegd kunnen worden, mijn vraag altijd is, en dat vind ik heel actief: kan dat ook een voedselbos zijn? En daarnaast kijken we natuurlijk mee met mensen die verzoeken doen voor een voedselbos, of dat daar kan. Want wij zijn er ook bij gebaat dat als dat kan en het is op een plekje waar wij niet aan gedacht hebben, dan helpt dat ons ook.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder.

3635 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank u, voorzitter. Dan ga ik over naar de moties. Motie 245 over stikstof, die is aan de Provinciale Staten. Dus daar zal ik niets mee doen. Het ligt vast in de wet, maar de Staten wordt om een uitspraak gevraagd.

3640 Dan hebben we de konijnenpopulatie. Ja, deze is overbodig en daarmee ontraden we die ook. Want wat u vraagt, is ook staand beleid, ook zonder dat we een apart actieplan hebben. Wij zijn al bezig met te kijken, want we weten hoe belangrijk dat konijn ook is voor ons duin-ecosysteem en we investeren ook in onderzoek, ook in waar je, ja, konijnen weer opnieuw kan uitzetten. Dat is ook niet altijd een even groot succes, maar we gaan er wel mee door, want dat is wel inderdaad een heel interessante om die populatie te herstellen. Dus waar de kansen zich voordoen, worden die ook zeker ingevuld. Dus bij deze. We doen het al wel. En dus ontraden.

3645 Dan het amendement Natuurbeheerplan. Ja, ik vind het in die zin een beetje een lastige, maar, ja, er staat gewoon in feite dat we eventuele andere oplossingen, die bedacht worden voor na '27, dat we die ook meenemen. Ja, ik zie daar niet echt een heel enorme uitdaging in, want dat is ook zoals het moet zijn en het is voor de volgende periode. Dus daarmee zeg ik van, het kan overgenomen worden.

3655 Dan de motie 247. Ja, rewilding. Ja, in het kader van PPLG, gaan we natuurlijk kijken naar de natuurdoelen en hoe dat ook past. Rewilding en extensief beheer is daar geen doel op zich, want je moet gewoon goed kijken naar de doelen die we willen gaan behalen. En, nou ja, daarin wordt natuurlijk gekeken naar verschillende soorten processen. Waar passend zal rewilding, kan daar ook wel een invulling aan gegeven worden, zoals dat nu ook wel in sommige gebieden gebeurt. Maar rewilding is niet altijd kostenbesparend. Dus deze motie moet ik helaas voor u ontraden.

3660 Dan motie 248 Niet maaien en begrazen. Ja, ik vind dat altijd iets- De natuur heb je niet in de hand. En zeker wat we vandaag ook al gehoord hebben, het moment van maaien vind ik heel lastig, want het beste moment volgt sowieso al niet de kalender. Maar het is ook zo dat agrarisch natuurbeheer met weidevogelbeheer, ja, dat wil je ook dat die agrariër daar nog steeds ook zijn fiducia in heeft en dat ook graag wil. Want het is ook zo dat ook dat maaien, als je dat niet toestaat voor 1 juli, dat ook weleens kan resulteren in dat die vrijwillige deelname afneemt, maar

3665 ook dat de weidevogels daar niet bij gebaat zijn. Dus wat dat aangaat, zeggen wij van, wij ontraden deze motie.

3670 Dan Meer regie op bossenstrategie, motie 249. Wij hebben echt wel de regie op de bossenstrategie. We zijn er ook binnen dit huis heel erg mee bezig. Het is alleen nog steeds ons grootste aandachtspunt, en dat is ook op het stikstofdossier, dat er nog steeds geen middelen beschikbaar zijn gesteld, met uitzondering dan voor het compensatiebos. Dat maakt het wel heel erg lastig. Ja, landelijk zal er naar inschatting ongeveer 2,5 tot 2,6 miljard nodig zijn om die ambities te gaan halen. En we hopen gewoon dat binnenkort, vrijdag 25 november – ik durf het bijna niet te zeggen – is de verwachting dat we dan de brieven krijgen, ook over het NPLG. Dat

3675 daar ook een eerste start gemaakt zal worden. We zijn nu al actief in kaart aan het brengen wat

nou die kansrijke bosplanprojecten zijn binnen onze provincie. Dus wat dat aangaat, moet ik op dit moment deze motie ontraden. En dan heb ik ze allemaal gehad, voorzitter.

3680 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik ga kijken of er behoefte is aan een tweede termijn. De heer Köhler?

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik wil alleen mededelen dat wij onze konijnenmotie intrekken.

3685 *Motie 246 'Herstel konijnenpopulatie' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

De **VOORZITTER**: Dat is nummer-

3690 De heer **KÖHLER** (JA21): Ik wil het best toelichten. Mag dat, voorzitter?

De **VOORZITTER**: Nee, hoor, dat is prima. Dat zou bij de konijnen af zijn, maar 246 is ingetrokken. Dank u wel.

3695 De heer **KÖHLER** (JA21): Ik denk dat het voldoende aandacht heeft gehad en ik heb veel vertrouwen in de volgende coalitie.

3700 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dit was een ordevoorstel, maar ik denk dat iedereen akkoord is. Hij is ingetrokken. Dan gaan we naar Statenlid Cardol? Nee? Mevrouw De Groot? Nee. Mevrouw Koning? Ook niet. Mevrouw Jellema? [...] De heer Hollebeek.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Dank u wel. Ja, het spijt me toch om te horen dat de motie die drie jaar lang is aangehouden, dan wordt ingetrokken. Het had toch wel heel mooi geweest dat hij nog een keer aangehouden zou worden. Maar goed, dat is aan de heer Köhler.

3705 Ik wil even over mijn moties, want ik begrijp ook wel dat dingen lastig zijn. Maar ik wil toch even verduidelijken dat die 1 juli, van het maaien, die komt niet uit onze hoge hoed. Die komt ook uit het Aanvalsplan Grutto zelf en ook vanuit de Vogelbescherming. Dus daar is echt wel over nagedacht. Ik weet ook niet zo goed waarom later maaien in het nadeel van de weidevogel zou kunnen zijn. Dus dat wil ik dan graag nog even van de gedeputeerde horen.

3710 Rewilding, ja, er werd even gezegd, dat overleg met gemeenten. Mevrouw Jellema zei net, ja, natuurlijk, we hebben het hier niet over het landje achter de laatste flat. We hebben het over gebieden die wij ook actief goed genoeg achten om dit soort processen op los te laten. En daar moeten we naar gaan kijken.

3715 En tenslotte nog over de bossenstrategie. Ja, wij verwachten gewoon eigenlijk dit verschil – en dat is het laatste, dan wil ik er niks meer over zeggen – dat we als provincie de stap maken van ruimte laten tot ruimte maken. Dus dat je iets actiever uitdraagt dat dit soort dingen mogelijk zijn. En veel meer dan dat is het eigenlijk niet.

3720 De **VOORZITTER**: En uw spreektijd zit er ook op.

Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): En daarom.

3725 De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer De Wit? Nee. Mevrouw Strens? De heer Klein? Dan is er nog één vraag van de heer Hollebeek voor de gedeputeerde in tweede termijn. Het woord is aan gedeputeerde Rommel.

3730 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank u, voorzitter. Ja, even dan nog wat uitgebreider. Kijk, het agrarisch natuurbeheer, dus eigenlijk het weidevogelbeheer, dat gebeurt op vrijwillige basis. Ze zijn nu heel erg actief en je ziet ook dat het een soort, ja, verslaving is, van, als ik maar meer weidevogels heb. En dat willen we ook graag zo houden. De collectieven stemmen ook af met de agrariërs wanneer er het beste bemaaid kan worden. Dat zie je ook met mozaïekbeheer. Dus daar wordt wel veel aandacht aan gegeven. En ook – het werd ook al eerder gezegd – als je, ja, het maaien voor 1 juli, als je dat niet meer zou toestaan, dan geeft dat ook mee dat er een derving van, ja, van inkomen terechtkomt. Dus dat geeft een verlies. En de beheervergoeding weegt gewoon niet volledig op tegen dat soort maatregelen. Dus daarom zou ik ook zeggen van, daarom wijs ik het ook af, die motie.

3740 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik kijk even rond of er nog partijen zijn, fracties, die moties of amendementen willen aanpassen. Intrekken mag ook. Dat zie ik niet. Dan gaan we de beraadslagingen afronden. En stemmingen ook, zullen plaatsvinden aan het eind van de agenda.

De discussie is gesloten.

3745 De **VOORZITTER**: We hebben twee vragen bij het vragenuur. Die wilde ik nog behandelen en daarna kunt u genieten van het diner en daarna gaan we stemmen. Kunt u daarmee instemmen? [...] Ik hoor hier zomaar commentaar. Maar ik zag een hand. Een ordevoorstel van de heer Deen.

3750 De heer **DEEN** (PVV): Ja, voorzitter, dank u wel. Gezien de tijd die het stemmen in beslag zal nemen, lijkt het mij verstandig om voor het diner te stemmen, zodat iedereen kan bepalen om daaraan deel te nemen of wellicht iets anders te gaan doen. Dat lijkt me tactisch wat sterker. Dat wil ik graag voorstellen aan de rest van de Staten.

3755 De **VOORZITTER**: Dat mag u. Maar ik heb ook rekening te houden met uw magen. Ik ga even kijken wat de vergadering wil. Wilt u doorgaan? [...] Heerlijk als u zo eensgezind 'ja' zegt. Dat is echt geweldig. Dan gaan we door.

18. Vragenuur.

3760 De **VOORZITTER**: Gaan we nu naar 18, het vragenuur. Ik wil u erop wijzen dat geen interrupties zijn toegestaan. U kunt ook geen moties indienen. De vragensteller krijgt drie minuten en Gedeputeerde Staten krijgt ook drie minuten om te reageren. Graag even centraal, alstublieft. En dan is er nog een korte tweede termijn met één minuut en eventueel kunnen andere
3765 vragenstellers dan ook een vraag stellen. Er zijn twee sets mondelinge vragen ingediend. En we gaan nu over naar de heer Klein van de ChristenUnie voor het stellen van de eerste set vragen inzake vergunningen woontoren in BPL en NNN-gebied Naarden. Ik geef het woord aan de heer Klein.

3770 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter, en dank voor de mogelijkheid om die vragen te mogen stellen. De betreffende gedeputeerde is er niet, maar ik neem aan dat GS daar een vorm voor heeft gevonden om toch antwoord te kunnen geven. Wij hebben al eerder, samen met de VVD, aandacht gevraagd voor het plan om een heel hoge – elf verdiepingen ofzo,
3775 of negen verdiepingen – woontoren te bouwen aan de Driftweg in Naarden. En dat ligt eigenlijk tegen de gemeente Huizen aan in het natuurgebied. Wij zijn van mening dat het gebouw op deze plek helemaal niet past. Het is in flagrante tegenspraak met de kernwaarden van het BPL-gebied. Daar wordt gesproken over een coulisselandschap en het bouwplan zal ook allerlei effecten hebben op het Nationaal Natuurnetwerk, want het ligt daar zelfs middenin. Nou, de provincie heeft al eerder bezwaar aangetekend tegen dit bouwplan. En de gemeente heeft het bouwplan
3780 toen, of de vergunning, toen ingetrokken vanwege een vormfout. Nu is opnieuw de vergunning verleend. Wij zijn nou benieuwd wat dat betekent voor de inhoud van het plan en het standpunt van de provincie. We hebben daarom een aantal vragen. De eerste vraag is, is het standpunt, zoals toen verwoord door GS, nog steeds het standpunt als het gaat om de recente afgegeven vergunning? En bent u voornemens opnieuw bezwaar in te dienen tegen de afgegeven
3785 vergunning? Is het ingediende bezwaar – dat is de tweede vraag – van de provincie op de eerder afgewezen vergunning door de gemeente betrokken bij de nieuwe vergunning? Derde vraag, bent u het met ons eens dat de functie die deze vergunning geeft aan een betreffende locatie vanuit een goede ruimtelijke ordening niet passend is en dat er onvoldoende rekening is gehouden met de belangen en waarden in de omgeving van het vergunde bouwplan? Vierde vraag, heeft u dit
3790 keer wel in het voortraject overleg gehad met de gemeente Gooise Meren over deze vergunningsaanvraag? En heeft u de gemeente toen gewezen op de strijdigheid met de provinciale regels en je provinciale beleid? En heeft dit geleid tot aanpassingen in de vergunning? En tenslotte, overweegt u nog andere stappen om deze aantasting van door de provincie beschermde waarde te voorkomen? En op welk moment is dat aan de orde? Dank u.

3795 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik kijk even naar het College wie de beantwoording voor deze vragen overneemt. Dat is gedeputeerde Rommel. En ook u krijgt drie minuten.

3800 Gedeputeerde **ROMMEL**: Het is in die zin een beetje lastig dat we even natuurlijk overvallen werden. Ja, we kunnen het ook schriftelijk aan u meegeven als u dat goed zou vinden. Want dat was eigenlijk het idee.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, 'overvallen' is een wat vreemd woord, omdat ik de vragen heb ingediend, volgens mij op 9 november of zo, voor elven.

3805

Gedeputeerde **ROMMEL**: Nee, ik heb antwoorden, alleen ik vind het een beetje lastig-

De **VOORZITTER**: Even voor alle duidelijkheid. We gaan even niet discussiëren. U mag gaan zitten en er wordt gewoon beantwoord. En als u vindt dat er niet voldoende beantwoord is, krijgt u straks in de tweede termijn nog een minuut. En als er dan nog behoefte is, dan kan altijd het College denk ik schriftelijk nog verder beantwoorden. Maar ik zou nu graag tot de beantwoording willen overgaan.

3810

Gedeputeerde **ROMMEL**: Oké. Even kijken, hoor. Is uw standpunt, zoals toen verwoordt nog steeds uw standpunt en gaat u- Nou, de eerste vraag. Het antwoord is 'ja'. We zijn ook nog steeds van mening dat het bouwplan in strijd is met de bestemmingsplanregels. En hiermee dient de ontwikkeling gezien te worden als een nieuwe stedelijke ontwikkeling die moet voldoen aan de instructieregels van het MRA Landelijk Gebied en Natuurnetwerk Nederland. En voor ons, de ligging juist in het NNN-gebied is eigenlijk het grootste breekpunt in dit plan. Dus wij zullen dan ook opnieuw bezwaar gaan maken tegen deze vergunning. We willen wel opmerken dat er sprake is van een gebrekkig bestemmingsplan, ja, met niet eenduidige bestemmingsplanregels. En dan uw vraag of- Is het ingediende bezwaar van de provincie door de gemeente betrokken? De eerdere vergunningaanvraag is in de beslissing op bezwaar geweigerd op de formele grond dat de aanvragen gedurende de procedure zodanig is gewijzigd dat een nieuwe aanvraag had moeten worden ingediend. De gemeente is dus in het nu voorliggende besluit opnieuw van mening dat de omgevingsvergunning kan binnen de regels van het bestemmingsplan. Dat maakt dat er opnieuw weer geen rekening is gehouden met de instructieregels van de OVNA 2020. Wel is wat uitgebreider gemotiveerd waarom de gemeente van mening is dat het plan past binnen de bestemmingsplanregelingen. Alleen, wij zijn van mening dat nu geen rekening is gehouden met de instructieregels voor met name, zoals ik al zei wat voor ons heel belangrijk is, de NNN, de Omgevingsverordening. En u heeft de instructieregels bepaald vanuit de goede ruimtelijke ordening. Dus daar houden wij ook aan. En in het voortraject heeft geen overleg plaatsgevonden met de gemeente. Nu de omgevingsvergunning is verleend, is het nemen van andere stappen, anders dan het indienen van het bezwaar, zoals bij de eerste vraag, niet aan de orde. En, nou ja, dan gaan wij kijken hoe het gaat in de verdere bezwaar- en beroepschriftenprocedure. Dank u, voorzitter.

3815

3820

3825

3830

3835

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De indiener, heeft u nog vragen? U krijgt nog één minuut volgens onze spelregels. Dus u mag gewoon- U kunt ook aan die kant gaan staan. Dat is ook goed. Ga maar hier staan. Ja.

3840

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Nou, ik heb eigenlijk geen vragen. Het is volgens mij een kraakheldere beantwoording. Ik ben blij dat u dat bezwaar in gaat dienen en ik ben benieuwd naar de uitkomst. En als dat nodig is, dan vertrouw ik erop dat GS dan vervolgstappen gaat nemen.

3845

De **VOORZITTER**: Zijn er nog andere Statenleden die hier vragen over willen stellen? Mevrouw Van Andel. Mag u ook hier komen staan. Ja. Het zijn onze regeltjes.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ja, dat wist ik wel. Bedankt voor het antwoord. Ik begreep alleen- U zei eerst 'we gaan zeker nog een keer bezwaar maken', maar daarna zei u 'dat kan nu eigenlijk niet meer, omdat de vergunning al verleend is. Hoe gaat het dan nu verder? Wat moeten nou de inwoners ook dan denken met een vergunning die verleend is en de provincie nog bezwaar gaat maken. Wat is dan nu het perspectief voor deze toren?

3850

3855

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik denk dat u doelde op een ander antwoord. [...] Ja, ik had gezegd dat de eerdere vergunningaanvraag in de beslissing op bezwaar geweigerd is op formele grond en dat die aanvraag gedurende de procedure zodanig is gewijzigd dat er een nieuwe aanvraag had moeten worden ingediend. Want het bezwaar kunnen wij wel maken en dat gaan wij ook maken.

3860

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan gaan we nu naar de tweede vraag in het vragenuur en die zal worden gesteld door mevrouw Bouhlef. Zij gaat een set vragen stellen over de overlast en schade van de N243. Ook voor u drie minuutjes.

3865 Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Ja, we hebben het er vorige week natuurlijk al even heel kort over gehad. Maar er is een brief binnengekomen. Die, zag ik nu net, niet naar alle Statenleden gestuurd. Ik dacht van wel. Maar op 11 september hadden de bewoners al hun zorgen geuit en de ervaringen gedeeld van de last van de werkzaamheden. En op 9 november is dan die mail naar een aantal van ons gekomen. Bewoners geven daarin aan dat er geluidsoverlast is:

3870 verkeeroverlast, fijnstofoverlast, maar ook schade aan hun historische panden. Doordat het historische panden zijn, kunnen ze dat niet zomaar herstellen. Dus ik wil graag vragen aan gedeputeerde, of hij daar iets in kan betekenen in de vorm van een tegemoetkoming.

3875 De heer en mevrouw Boon, die hebben de geplaatste fietsbrug en vangrail voor hun huis – u bent er vorige week geweest – waardoor het heel onveilig is om nog bij hun het erf af te komen. Kunt u met hen kijken naar mogelijkheden om dat weer veilig te maken? En oorspronkelijk was de N243 een erftoegangsweg. Er is een eerdere belofte gemaakt: wanneer de Frisiaweg in gebruik genomen werd, dat het dan weer teruggebracht werd naar zestig kilometer en dus weer die erftoegangsweg werd. De bewoners vragen zich af of die belofte ooit nog nagekomen wordt.

3880 De **VOORZITTER**: Het woord is aan gedeputeerde Olthof om te reageren namens het College.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Dank u wel, voorzitter. Heel kort antwoord op de vragen. Is de gedeputeerde bekend met de klachten? Ja, de gedeputeerde is bekend met klachten? [...] Ja, maar ze staan wel op papier. Dus ik beantwoord ze maar even. We zijn inderdaad vorige week, ben ik met drie wethouders, zijn we daar geweest. Heb ik ook met de families gesproken. Kan de gedeputeerde iets betekenen? Kan de provincie iets betekenen in de ontstane schade? Nou, er zijn normale procedures voor. Als iemand schade heeft, kan hij er gewoon een melding van maken en zijn er ook verzekeringen voor. Dus daar ga ik verder geen andere tegemoetkoming in doen. En als het gaat over de familie Boon, daar ben ik ook geweest. Ik ga ervan uit dat u er ook bent geweest en heeft kunnen zien dat er een tijdelijke fietsbrug is. Ik heb ook met de familie Boon afgesproken- Volgens mij komt er helemaal geen vangrail aan hun kant, maar aan de overkant van de weg. Dus over die veiligheid daar, dat laat ik nog even in het midden. Maar ik heb wel met de familie Boon afgesproken – want ik ben er heel kort even geweest – dat ik binnenkort daar een afspraak mee maak. Dus dat dat gaan we doen. En gaat de gebiedsontsluitingsweg weer een erftoegangsweg worden? Nee, dat gaat het niet worden. Ik ben ook niet bekend met een belofte die daarin is gedaan. Maar het is zo'n belangrijke weg en ook de hele inrichting van de weg staat het niet toe om daar zestig kilometer van te maken. Wat ik wel heb afgesproken met mevrouw Van Lent, die ook heeft ingesproken, om te kijken of we kunnen handhaven, ook naar aanleiding van eerdere afspraken die er zijn gemaakt met een aantal Statenleden die er zijn geweest. We zijn aan het kijken of wij in ieder geval met ook mobiele flitsers daar wat mee kunnen gaan doen. Dus we zijn in gesprek met bewoners en proberen ook de klachten die daar zijn ook serieus op te pakken.

3885

3890

3895

3900

3905 De **VOORZITTER**: Mevrouw Bouhleh, heeft u nog nadere vragen? Nee? Dank. Dan is er één vraag. Dat is de heer Dessing van Forum voor Democratie.

De heer **DESSING** (FvD): Een heel korte opmerking.

3910 De **VOORZITTER**: Misschien wilt u daar gaan staan? Anders lijkt het een interruptie.

De heer **DESSING** (FvD): Excuus. Een heel korte opmerking. Ik wil de gedeputeerde danken ook voor die mobiele flitsmogelijkheden die hieruit voortgekomen zijn naar aanleiding van mijn opmerking in de vorige Statenvergadering. Dus dank daarvoor.

3915 De **VOORZITTER**: Het was niet echt een vraag, maar complimenten, daar zijn de gedeputeerden- Ja, u heeft ook nog een minuut om te reageren. U maakt er een vraag van?

3920 Gedeputeerde **OLTHOF**: Nee, geen vraag, maar even dat er geen misverstand is. Ik heb met de familie Van Lent, mevrouw Van Lent, afgesproken dat we kijken wat de mogelijkheden zijn. In Hoorn zijn ze ook geplaatst. Kijken of dat de mogelijkheid is om die ook bij het OM te krijgen. Dus even niet de toezegging dat het gaat gebeuren, maar dat we er wel serieus naar kijken.

3925 De **VOORZITTER**: Hiermee is het vragenuur afgerond. Dank u wel. Op uw verzoek gaan we nu door naar agendapunt 19 en dat is de gebundelde stemming van alle moties, amendementen en voordrachten. Nu is het wel van belang dat we even gaan kijken wie er allemaal is en hoeveel stemmen er uitgebracht kunnen worden. Dus als er nu leden zijn die rondlopen in het gebouw,

dan wil ik u verzoeken om- Ik schors nu twee minuutjes, zodat iedereen terug kan komen. Vijf minuutjes maximaal. Vijf minuten schorsing en dan gaan we beginnen.

3930

Schorsing 18.00 tot 18.07 uur.

**19. Gebundelde stemming van alle motie(s) amendement(en) en voordrachten PS
21 november 2022.**

3935

De **VOORZITTER**: Dames en heren, aanwezigen, we gaan- Ik heropen de vergadering. We zijn bij agendapunt 19. Ik heb als afwezig mevrouw Van Soest, mevrouw Kaamer van Hoegee, de heer Hartog, mevrouw Bezaan, de heer Koyuncu, mevrouw Vastenhouw en mevrouw Nanninga. Dus dat betekent dat we 48 geldige stemmen kunnen uitbrengen. Meneer Heijnen, klopt dat? [...] Dat er 48 geldige stemmen uitgebracht kunnen worden. Ja. Dan begin ik met de stemming over punt 15, het vaststellen van de Regionale Veenweide Strategie. Als eerste breng ik in stemmen, dat is amendement 64, ingediend door D66, GroenLinks, PvdA, Partij voor de Dieren en SP. Regionale Veenweide Strategie. Mensen die een hoofdelijke stemming willen? Een stemverklaring of een aantekening? Dan open ik de stemming voor amendement 64.

3940

3945

Nee, er gaat iets niet goed, want de voorzitter kan nu in een keer ook meestemmen. Dat is wel heel bijzonder. Dat zou ik soms graag willen doen, maar- In een keer heeft u 49- We gaan even het- Ik zie al wat er aan de hand is: de vicevoorzitter zat nog hier. Het maakt niet uit. Het systeem werkt dus. Zo ziet u maar. Ik ben zo eerlijk om te zeggen dat ik niet stiekem een keer op plus of min wilde drukken. Opnieuw breng ik in stemmen amendement 64. De stemming is nu geopend. 48 stemmen kunnen worden uitgebracht. De stemming is gesloten.

3950

Amendement 64 'Regionale Veenweide Strategie 1.0', ingediend door D66, GroenLinks, PvdA, Partij voor de Dieren en SP.

3955

Amendement 64 is met 28 stemmen voor en 20 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

De **VOORZITTER**: Vervolgens motie 237 is ingetrokken.

3960

Gaan we naar motie 238, ingediend door GroenLinks, PvdA, D66, SP, Partij voor de Dieren en ChristenUnie. Motie 238. Iemand hoofdelijke stemming? stemverklaring of aantekening? Ja. De heer De Wit, VVD.

3965

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, waarvoor dank. Wij zullen vóór deze motie stemmen, omdat die ook zeker in lijn ligt met de vervolgstap zoals wij die zien. Maar op één punt delen wij het verzoek niet. Dat gaat over de inzet van RO-instrumenten. We vinden dat op dit moment echt een voorbarige oproep en denken dat andere instrumenten eerst komen.

3970

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Anderen nog een stemverklaring? Zo niet, dan open ik de stemming voor motie 238. 48 stemmen binnen. We sluiten de stemming.

Motie 238 'Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!', ingediend door GroenLinks, PvdA, D66, SP, Partij voor de Dieren en ChristenUnie.

3975

Motie 238 is met 34 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

Motie 239 is ingetrokken.

Voordracht 59. Iemand hoofdelijke stemming? Iemand stemverklaring? Ja. Mevrouw Koning.

3980

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. We vonden het stuk, de Regionale Veenweide Strategie, ambitieus en realistisch en hadden voor willen stemmen, maar het geamendeerde voorstel wordt onrealistisch en onwenselijk. Door de complexiteit is het niet haalbaar. Dus we zijn nu genoodzaakt tegen te stemmen.

3985

De **VOORZITTER**: Anderen nog een stemverklaring? De heer Dessing.

De heer **DESSING** (FvD): Ja, voorzitter, dank u wel. Omdat we voor tientallen miljoenen euro's veenweide onder water laten lopen met brak water onder andere, om, zoals de gedeputeerde heeft aangegeven, CO₂ te gaan reduceren, waardoor boeren nog verder in de problemen worden

3990

gebracht en de biodiversiteit naar de haaien gaat, vinden wij dit een onhaalbaar en onbetaalbaar plan en zullen wij dus met volle overtuiging tegen stemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: De heer Deen.

3995

De heer **DEEN** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Helaas bevat ook dit document weer de kennelijk onvermijdelijke jacht op het CO₂-molecuul. De strategie bevat daarnaast te veel onzekerheden voor onze waardevolle boeren. Wij vrezen dat, mede door de verhoogde Europese doelstellingen, het CO₂-spreekje uiteindelijk de belangen van boeren gaat overschaduw. Wij zullen tegen stemmen.

4000

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Anderen nog? Ja. Statenlid Kostić, Partij voor de Dieren.

4005

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ja, dank u wel. De Partij voor de Dieren stemt tegen deze voordracht, juist omdat het niet ver genoeg gaat en we verschillende crises hebben die we met urgentie moeten aanpakken.

4010

De **VOORZITTER**: Anderen nog? Aantekening? Dan open ik de stemming voor voordracht 59, het vaststellen van de Regionale Veenweide Strategie 1.0. De stemming is gesloten.

Voordracht Regionale Veenweide Strategie 1.0 (VD-59)

Voordracht 59 is met 31 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, CDA, Forum voor Democratie, Partij voor de Dieren, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

4015

De **VOORZITTER**: Dan gaan we nu naar de stemming over punt 16. Dat is het Programma Natuurnetwerk 2023. Motie 239 is ingetrokken. 240 is ingetrokken. En dan ben ik bij motie 241, ingediend door de PvdA met als titel Gelijk speelveld. Iemand hoofdelijke stemming? Een stemverklaring? Mevrouw De Groot, SP.

4020

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ja, voorzitter. Graag een stemverklaring. Wij vinden het wel een heel goede motie van de Partij van de Arbeid. Het enige nadeel vinden wij dat er niet bij het beperken van stikstof wordt gekoerst op natuurherstel. Desondanks zullen we vóór de motie stemmen.

4025

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Hollebeek, Partij voor de Dieren? Nee? O. Anderen nog een stemverklaring? Aantekening? Dan open ik de stemming voor motie 241. De stemming is gesloten. 48 stemmen binnen.

4030

Motie 241 'Stikstof 'Gelijk Speelveld', ingediend door PvdA.

Motie 241 is met 38 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

De **VOORZITTER**: Motie 242 is ingetrokken.

4035

Dan kom ik bij motie 243, ingediend door Partij voor de Dieren. Titel: Uitwerken Aanvalsplan Landschapselementen. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst? Iemand een stemverklaring? Iemand aantekening? Dan open ik de stemming voor motie 243. U stemt snel vandaag. De stemming is gesloten.

4040

Motie 243 'Uitwerken Aanvalsplan Landschapselementen', ingediend door Partij voor de Dieren. Motie 243 is met 28 stemmen voor en 20 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

4045

De **VOORZITTER**: Dan gaan we naar motie 244, ingediend door Partij voor de Dieren met als titel Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor intensivering. Motie 244. Iemand hoofdelijke stemming? Iemand een stemverklaring? Of aantekening? Dan open ik de stemming voor motie 244. De stemming is gesloten.

4050

Motie 244 'Vrijkomende gronden na verplaatsing of beëindiging veehouderijen niet inzetten voor intensivering', ingediend door Partij voor de Dieren.

Motie 244 is met 28 stemmen voor en 20 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

- 4055 De **VOORZITTER**: Dan gaan we nu over de voordracht nummer 60 stemmen, het Programma Natuurnetwerk 2023. Iemand hoofdelijke stemming? Of een stemverklaring? Ja, de heer Deen, PVV.
- 4060 De heer **DEEN** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. In tijden van samenleving ontwrichtende crises vindt onze fractie het onvoorstelbaar dat er voor de komende jaren in totaal 262 miljoen euro wordt uitgetrokken voor onder andere de aankoop van gronden en Natura 2000-herstelmaatregelen. We zullen tegen stemmen.
- De **VOORZITTER**: De heer Hollebeek, Partij voor de Dieren.
- 4065 Statenlid **HOLLEBEEK** (PvdD): Ja, voorzitter, wij zijn van mening dat het aankopen en de realisatie van NNN altijd sneller mag, maar we zien ook wel dat er een goede slag gemaakt wordt. De situatie verbetert. Dus we geven het College het voordeel van de twijfel. Of, we geven het vertrouwen, laat ik het positiever uitdrukken. Dus we zullen vóór stemmen.
- 4070 De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Dessing, Forum voor Democratie.
- 4075 De heer **DESSING** (FvD): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij willen niet meewerken aan de ontsnippering van het Noord-Hollandse tekentafelnatuurlandschap door middel van de aankoop van natuurgebieden, waar we het geld de komende tijd heel hard nodig zullen hebben voor andere zaken. Dus wij stemmen tegen deze voordracht.
- 4080 De **VOORZITTER**: Nog anderen een stemverklaring? Aantekening? Dan open ik nu de stemming voor voordracht 60, Programma Natuurnetwerk 2023. 48 stemmen binnen. De stemming is gesloten.
- Voordracht Programma Natuurnetwerk 2023 (VD-60)
Voordracht 60 is met 34 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..
- 4085 De **VOORZITTER**: Dan komen we nu bij de stemming over punt 17, voordracht 58, het Natuurbeheerplan 2023. Als eerste breng ik in stemming amendement nummer 65, ingediend door het CDA en de ChristenUnie: Niet op voorhand subsidiemogelijkheden uitsluiten. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst? Een stemverklaring? Aantekening? Dan open ik nu de stemming voor amendement 65. Iemand twijfelt nog. De stemming is gesloten.
- 4090 Amendement 65 'Natuurbeheerplan: niet op voorhand subsidiemogelijkheden uitsluiten', ingediend door CDA en ChristenUnie.
Amendement 65 is met 12 stemmen voor en 36 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: VVD, CDA, ChristenUnie en Namens Noord-Hollanders..
- 4095 De **VOORZITTER**: Gaan we naar de eerste motie. Dat is motie 245, ingediend door JA21: Uitspreken dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn. Motie 245. Iemand hoofdelijke stemming? Een stemverklaring? De heer Dessing van Forum voor Democratie.
- 4100 De heer **DESSING** (FvD): Ja, dank u wel, voorzitter. Forum voor Democratie is van mening dat de stikstof totaal geen probleem is, maar als die stikstofrein toch doordendert – en daarom zouden we dus eigenlijk tegen deze motie moeten stemmen als u dat doortrekt – dan vinden we elk uitstel na 2030 te verdedigen. Dus zullen wij, alles afwegende, vóór deze motie stemmen.
- 4105 De **VOORZITTER**: De heer Klein, ChristenUnie.
- De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, wij zien als ChristenUnie niets in acties die bijdragen aan het verder ingraven in een discussie die al heel erg gepolariseerd is. Deze motie voegt helemaal niets toe. Dus we zullen niet vóór stemmen.
- 4110 De **VOORZITTER**: Anderen nog een stemverklaring? De heer Deen, PVV.
- De heer **DEEN** (PVV): Ja, wij willen ons aansluiten bij de woorden van de heer Dessing.
- 4115 De **VOORZITTER**: Iemand aantekening? Zo niet, dan open ik nu de stemming voor motie 245. De stemming is gesloten.

Motie 245 'Uitspreken dat de stikstofdeadline van 2030 niet dogmatisch moet zijn', ingediend door JA21.

4120 Motie 245 is met 20 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: VVD, JA21, CDA, Forum voor Democratie, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

De **VOORZITTER**: Gaan we naar motie 246. Is ingetrokken.

4125 Dan komen we bij motie 247, ingediend door Partij voor de Dieren en de SP: Inventarisatie mogelijkheden voor extensiever beheer van natuur en 'rewilding'. Is er iemand die hoofdelijke stemming wil? Iemand een stemverklaring? Iemand aantekening? Dan open ik de stemming voor motie 247. 48 stemmen binnen. De stemming is gesloten.

4130 Motie 247 'Inventarisatie mogelijkheden voor extensiever beheer van natuur en 'rewilding'', ingediend door Partij voor de Dieren en SP.
Motie 247 is met 12 stemmen voor en 36 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: JA21, Forum voor Democratie, Partij voor de Dieren en SP.

4135 De **VOORZITTER**: Gaan we naar motie 248, ingediend door Partij voor de Dieren en SP. De titel is: Gebieden Aanvalsplan Grutto niet maaien en begrazen voor 1 juli. Is er iemand die hoofdelijke stemming wil? Iemand een stemverklaring? Iemand aantekening? Dan open ik de stemming voor motie 248. De stemming is gesloten, met 48 stemmen binnen.

4140 Motie 248 'Gebieden Aanvalsplan Grutto niet maaien en begrazen voor 1 juli', ingediend door Partij voor de Dieren en SP.
Motie 248 is met 8 stemmen voor en 40 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: Partij voor de Dieren, PVV en SP.

4145 De **VOORZITTER**: Dan komen we bij motie 249, ingediend door Partij voor de Dieren en SP met als titel Meer regie op Bossenstrategie. Iemand hoofdelijke stemming? Iemand een stemverklaring? Een aantekening? Ik open nu de stemming voor motie 249. De stemming is gesloten.

4150 Motie 249 'Meer regie op Bossenstrategie', ingediend door Partij voor de Dieren en SP.
Motie 249 is met 6 stemmen voor en 42 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: Partij voor de Dieren en SP.

4155 De **VOORZITTER**: Dan breng ik nu in stemming voordracht 58, het Natuurbeheerplan 2023. Iemand hoofdelijke stemming? Iemand een stemverklaring? De heer Deen, PVV.

4160 De heer **DEEN** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. In plaats van de natuur met rust te laten, willen nogal wat mensen voor Onze Lieve Heer spelen en bepalen hoe een en ander eruitziet. Daar zijn wij niet voor. En ook dit document bevat weer de hardnekkige bestuurlijke dwaling-

De **VOORZITTER**: Een korte stemverklaring, alstublieft.

4165 De heer **DEEN** (PVV): Ja, twee zinnen. Ook dit document bevat weer de hardnekkige bestuurlijke dwaling dat er sprake zou zijn van betekenisvolle invloed van de mens op het klimaat. Wij stemmen tegen, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Anderen nog een stemverklaring? De heer Dessing, Forum voor Democratie.

4170 De heer **DESSING** (FvD): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij zijn ook van mening dat de natuur veel meer zijn gang moet gaan dan de tekentafel natuur op een parkmatige manier te beheren, zoals de heer Köhler heeft aangegeven. Bovendien vinden wij de financiële tekorten, die eraan zitten te komen, ook een teken dat wij tegen dit voorstel moeten stemmen. Dank u wel.

4175 De **VOORZITTER**: Nog andere stemverklaringen? Aantekening? Dan open ik nu de stemming voor voordracht 58. En de stemming is gesloten.

Voordracht Natuurbeheerplan 2023 (VD-58)

4180 Voordracht 58 is met 35 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, Forum voor Democratie, Partij voor de Dieren, PVV, Fractie Baljeu en Namens Noord-Hollanders..

20. Sluiting.

4185 De **VOORZITTER**: Dames en heren, ongeloofelijk hoe snel we dat gedaan hebben. De eerstvolgende Statenvergadering zal plaatsvinden op 19 december. Dan zie ik u graag weer terug. Ik sluit hierbij de vergadering. Dank u wel.

Sluiting 18.25 uur